

3 KRONIKA²⁰²² 70

IZ ZGODOVINE LJUTOMERA

70
2022

KRONIKA

kronika.zzds.si/kronika

Iz zgodovine
Ljutomera

Uredil Miha Preinfalk

IZDAJA ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

<https://zzds.si>

Kronika 2022, letnik 70, številka 3 – Iz zgodovine Ljutomera

Odgovorni urednik/ Managing editor:

dr. Miha Preinfalk (Ljubljana)

Tehnična urednica/ Technical editor:

mag. Barbara Šterbenc Svetina (Ljubljana)

Uredniški odbor/ Editorial board:

mag. Sonja Anžič-Kemper (Pforzheim, Nemčija), dr. Aleš Gabrič (Ljubljana),
dr. Stane Granda (Ljubljana), dr. Katarina Keber (Ljubljana), dr. Miha Kosi (Ljubljana),
dr. Harald Krahwinkel (Celovec), Irena Lačen Benedičič (Jesenice),
dr. Tomaž Lazar (Ljubljana), dr. Hrvoje Petrić (Zagreb), dr. Vlasta Stavbar (Maribor),
dr. Imre Szilágy (Budimpešta) in dr. Nadja Terčon (Piran)

Za znanstveno korektnost člankov odgovarjajo avtorji.

© Kronika

Redakcija te številke je bila zaključena:

20. oktobra 2022

Naslednja številka izide/ Next issue:

februar/ February 2023

Prevodi povzetkov/ Translations of Summaries:

Manca Gašperšič - angleščina (English)

Lektoriranje/ Language Editor:

Rok Janežič, Jasmina Muhič

UDK/ UDC:

Breda Pajsar

Uredništvo in uprava/ Address of the editorial board:

Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU / Milko Kos Historical Institute at ZRC SAZU
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

Letna naročnina/ Annual subscription:

za posameznike/ Individuals 25,00 EUR

za študente in upokojene/ Students and Pensioners 18,00 EUR

za ustanove/ Institutions 30,00 EUR

Cena te številke v prosti prodaji/ Single issue 20,00 EUR

Izdajatelj/ Publisher:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije

Aškerčeva cesta 2

SI-1000 Ljubljana

Transakcijski račun/ Bank Account:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije 02010-0012083935

Sofinancirajo/ Financially supported by:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije/ Slovenian Research Agency
ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa/ ZRC SAZU, Milko Kos Historical Institute

Izid te številke so finančno podprli tudi:

Občina Ljutomer, Cleangrad, Krim, Filipič Srečko Transport, Teleing gradnje,

Avto Rajh, Makoter d. o. o. in M-Energetika.

ZRC SAZU
Zgodovinski inštitut
Milka Kosa

FILIPČ SREČKO
transport d.o.o.

TELEING
GRADNJE d.o.o.

CLEANGRAD

MAKOTER d.o.o.

m-energetika
energija za našo prihodnost

Računalniški prelom/ Typesetting:

Medit d.o.o.

Tisk/ Printed by:

Fotolito Dolenc d.o.o.

Naklada/ Print run:

420 izvodov/ copies

Revija Kronika je vključena v podatkovno bazo/ Kronika is indexed in:

Scopus; Historical Abstracts, ABC-CLIO; MLA International Bibliography; PubMed; ERIH Plus; Bibliography of the History of Art.

Na naslovni strani/ Front cover: Vladimir Potočnik: Ljutomer, olje na platno (oil painting), 2011, 100 x 150 cm (RKD 264, inv. št. 193)

Na zadnji strani/ Back cover: Grb Ljutomera / Coat of Arms of Ljutomer (RKD Občine Ljutomer, evid. list 251).

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4Ljutomer)(082)

IZ zgodovine Ljutomera / uredil Miha Preinfalk ; [prevodi povzetkov Manca Gašperšič - angleščina]. - Ljubljana : Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2022. - (Kronika, ISSN 0023-4923 ; letn. 70, št. 3)

ISBN 978-961-6777-30-8
COBISS.SI-ID 127614979

40. zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije Izzivi slovenskega zgodovinopisja v 21. stoletju

Vljudno vabljeni na **40. zborovanje slovenskih zgodovinarjev, ki bo potekalo 19. in 20. aprila 2023, v Novi Gorici**. Glede na to, da gre za jubilejno zborovanje, smo z organizacijo počakali na čas, ko močno upamo, da nam epidemija ne bo preprečila izvedbe dogodka v živo.

Poleg sodelujočih, ki se boste zborovanja udeležili s prispevki, prijazno vabljeni tudi vsi, ki bi se zborovanja želeli udeležiti le kot poslušalci in sodelujoči v diskusijah, ki bodo sledile posameznim prispevkom. V slednjem primeru se prijavite z e-pošto na info.zzds@gmail.com, **do 20. februarja 2023**.

Veselimo se vsebinsko in metodološko bogatega jubilejnega zborovanja, ki bo, tako si želimo, obravnavalo vsa zgodovinska obdobja!

Kotizacija za zborovanje znaša 60 evrov, v zadnjem mesecu pred zborovanjem pa 70 evrov; vključevala bo tudi osvežitev med odmori. Plačilo kotizacije bo mogoče od 30. januarja 2023 dalje. O tehničnih podrobnostih glede plačila vas bomo pravočasno obvestili na spletni strani Zveze zgodovinskih društev Slovenije (<https://zzds.si/>) in prek zgo-liste.

Vodstvo ZZDS

KAZALO

Razprave

Miha Preinfalk:	Ljutomer – majhna, a samozavestna prestolnica Prlekije.....	495
	Ljutomer – a small yet confident capital of Prlekija	497
Martin Bele:	Ljutomer v srednjem veku	499
Andrej Hozjan:	Posestne razmere na Ljutomerskem do razpusta zemljiških gospostev (1848).....	511
Tomaž Markovič:	Delitev zemljiške posesti Tomaža Ignaca barona Mauerburga v okolici Ljutomera	549
Boris Golec:	Hišna posest v trgu Ljutomer od njegovih začetkov do franciscejskega katastra	561
Igor Sapač:	Grad (Gornji) Ljutomer. Arhitekturnozgodovinski oris	611
Igor Sapač:	Grad Branek. Arhitekturnozgodovinski oris	659
Mojca Horvat:	Arhivski fond Magistrat Ljutomer (1535–1914)	739
Boris Golec:	Ne Murat in ne Pašič, pokristjanjeni Turki so bili drugi Lotmeržani	757
Metoda Kemperl:	Župnijska cerkev v Ljutomeru in zgodnjebaročna sakralna arhitektura v Prlekiji	765
Simona Kostanjšek Brglez, Boštjan Roškar:	Baročna oprema ljutomerske cerkve sv. Janeza Krstnika	783
Lilijana Urlep:	Slomšek Ljutomera ni obiskal samo enkrat, ampak dvakrat	797
Nina Ditmajer:	Franc Cvetko – slovenski Cicero	809
Tomaž Markovič:	Obrt v Ljutomeru skozi čas	819
Miha Šimac:	Ljutomerska fara v veliki vojni: paberki iz Nadškofijskega arhiva Maribor in časopisnih notic	839
Branko Vnuk:	Opus ljutomerskega slikarja Romana Fekonje (1868–1910) v luči časopisnih in drugih virov	857
Klemen Kocjančič:	»Najhujše zlo v Prlekiji«: <i>Polizei-Reiter-Abteilung Serbien</i> v Ljutomeru in okolici	895
Bogdan Kolar:	Ljutomerčan Jakob Kolarič – organizator in povezovalac Slovencev v Torontu.....	909
Matija Zorn, Peter Mikša:	Mejniki na štajersko-ogrski meji – nekaj primerov iz Občine Ljutomer in okolice.....	921
Klemen Kocjančič:	Ljutomer med slovensko osamosvojitveno vojno leta 1991	933
Srečko Pavličič:	Ali ste vedeli, da	947

Po razstavah

Splošna muzejska zbirka Ljutomer in Galerija
Ante Trstenjak (*Tomaž Markovič*)955

Gradivo

Domoznanska dejavnost Splošne knjižnice
Ljutomer (*Jasna Branka Staman*)961

Ocene in poročila

Ivan Rihtarič: Okraj Ljutomer 1945–1950.
Upravno-politična in gospodarska skica
(*Boštjan Zajšek*)967

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 75.036.1:929Fekonja R.
DOI: <https://doi.org/10.56420/Kronika.70.3.15>

Prejeto: 13. 9. 2022

Branko Vnukdr., muzejski svetnik, Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož, Muzejski trg 1, SI-2250 Ptuj
E-pošta: branko.vnuk@pmpo.si

Opus ljutomerskega slikarja Romana Fekonje (1868–1910) v luči časopisnih in drugih virov

IZVLEČEK

Ljutomerski slikar Roman Fekonja (1868–1910) je bil kot učenec Henrika Schwacha (1829–1902) predstavnik realizma, ki je največ ustvarjal na področju portreta. Sodi v skupino pozabljenih štajerskih likovnih umetnikov. Po končanem šolanju na Deželni risarski akademiji v Gradcu je leta 1892 odpotoval v ZDA, a se je leta 1896 vrnil v domači Ljutomer. Pozneje (1901) je znova odpotoval v New York in se tam poročil z Josipino Kleinlercher iz Domžal. Leta 1909 je skupaj z ženo obiskal staro domovino, vendar se pozneje ona ni hotela z njim vrniti v New York. Leta 1910 je osamljen storil samomor.

KLJUČNE BESEDE

Roman Fekonja, slikarstvo, realizem, portret, New York, Štajerska, pozabljeni umetniki

ABSTRACT

THE OPUS OF LJUTOMER'S NATIVE PAINTER ROMAN FEKONJA (1868–1910) IN THE LIGHT OF NEWSPAPER ARTICLES AND OTHER SOURCES

As a student of Heinrich Schwach (1829–1902), Ljutomer's native painter Roman Fekonja (1868–1910) was a representative of Realism, the most prolific as a portrait painter. He belongs to the group of forgotten Styrian visual artists. After completing his education at the Provincial Academy of Drawing in Graz, he set out for the United States of America in 1892 but returned to his native town of Ljutomer in 1896. Later (1901), he travelled to New York again and married Josipina Kleinlercher from Domžale. In 1909, the couple visited their former homeland, after which Josipina refused to go back to New York with him. Consumed by loneliness, Fekonja took his own life in 1910.

KEY WORDS

Roman Fekonja, painting, Realism, portrait, New York, Styria, forgotten artists

Uvod

V bogatem galerijskem fondu Pokrajinskega muzeja Ptuj – Ormož (PMPO) poleg izvrstnih stalno razstavljenih umetnin iz obdobja srednjega in novega veka hranimo dela priznanih slovenskih likovnih ustvarjalcev, ki so delovali v 20. stoletju, ter dela sodobnih likovnikov, ki so se že uveljavili ali so na najboljši poti, da se bodo uveljavili. Med zbranimi deli so tudi takšna, ki so anonimna ali pa so izpod čopiča povsem neznanih ali komajda poznanih slikarjev in slikark. To so dela umetnikov, ki so bili v določenem obdobju povezani s Ptujem in njegovo širšo okolico, a so po spletu zgodovinskih okoliščin kljub solidni ali celo vrhunski likovni izobrazbi utonili v pozabo. Mednje sodi tudi prleški slikar Roman Fekonja, ki je v muzejskem galerijskem fondu zastopan z oljnim portretom mladeniča iz leta 1885.¹

Podatki o slikarju Romanu Fekonji so skromni, kar se tiče njegove slikarske izobrazbe pa vprašljivi, saj so ga prištevali med akademske slikarje, ki so se šolali na dunajski Akademiji upodablajočih umetnosti, a se je izkazalo, da študija na Dunaju ni dokončal. Na to je sicer opozoril že umetnostni zgodovinar Andrej Ujčič,² ki se je v šestdesetih letih 20. stoletja podrobneje posvetil delovanju »izgubljenih« prleških umetnikov in jih poskušal slogovno opredeliti, vendar ob obravnavi Fekonjevih del lastnih opažanj ni upošteval.³

Andrej Ujčič je v uvodnem besedilu h katalogu razstave *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov*, ki je bila leta 1964 v Umetnostni galeriji v Mariboru, zapisal, da so ob zbiranju gradiva za stalno zbirko umetnin že pred leti postali pozorni na čudno tragične poteze pri treh slikarjih in kiparju, ki so živeli in delovali na prelomu 19. v 20. stoletje in so bili vsi doma iz Prlekije: trije so umrli v tujini, eden pa popolnoma neznan in nepriznan doma. To so bili slikarji Roman Fekonja, Franc Košar (1884–1952) in Ivan Žabota (1878–1939) ter kipar Jožef Ajlec (1874–1944). Skupno jim je bilo tudi to, da so vsi končali priznane tuje likovne akademije: Fekonja, Ajlec in Žabota dunajsko, Košar pa Münchensko. Prejemali so štipendije slovenskih gospodarskih institucij oziroma Štajerskega deželnega odbora ob posredovanju mecenov rojakov, ki so jim večkrat kaj primaknili tudi iz lastnega žepa. In ne nazadnje: po končanem šolanju niso našli primerne zaposlitve v domovini, in to kljub naporom in želji, da bi delo nadaljevali doma. Še pomembneje pa je, da doma niso našli razumevanja, še manj pa gmotne podpore za svoje umetnostno ustvarjalno delo.⁴

Šolska in študijska leta (1876–1892)

Roman Fekonja, pozabljeni slovensko-ameriški slikar, sin malega posestnika Andreja Fekonje in Marije, rojene Kogel, se je rodil 22. decembra 1868 v Veličanah pri Svetinjah.⁵ Tam je med letoma 1876 in 1880 obiskoval enorazredno ljudsko šolo, v kateri se je že nakazoval njegov slikarski talent.⁶ Med letoma 1880 in 1883 je obiskoval nadaljnje štiri razrede ljudske šole v Ljutomeru, v šolskem letu 1883/1884 pa ob podpori svetinjskega župnika Janeza Gajška vpisal prvi razred nižje realne gimnazije na Ptuju.⁷ Zaradi revščine šolanja na ptujski gimnaziji v naslednjem šolskem letu ni mogel nadaljevati, zato ga je ljutomerski nadučitelj Jože Horvat (1836–1893)⁸ kot izrednega slušatelja poslal na graško risarsko in slikarsko akademijo,⁹ ki naj bi jo s podporo Franza grofa Schlicka leta 1887 pri profesorju Henriku Schwachu tudi dokončal.¹⁰

Po končani risarski akademiji v Gradcu naj bi s štipendijo Štajerskega deželnega odbora študij slikarstva nadaljeval pri profesorju Christianu Gripenkerlu na dunajski Akademiji likovnih umetnosti, kjer je študiral med letoma 1887 in 1891.¹¹ Tako je navedel Andrej Ujčič, a takoj zatem podvomil, ali je Fekonja res redno študiral na dunajski akademiji, kakor trdijo številni avtorji leksikalnih in časopisnih člankov. Po pregledu Fekonjeve korespondence z dr. Francem Simoničem (1847–1919) in dopisovanju z arhivom dunajske akademije lahko zares upravičeno dvomimo o tem.¹²

⁵ Vpis v krstno knjigo NŠAM, RMK Svetinje 1852–1890, str. 123 (<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/svetinje/03806/?pg=123> (12. 10. 2022)); gl. tudi: <https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P212.php> (2. 9. 2022).

⁶ O tem, kako je že v otroških letih rad risal, spregovori Fekonja v pismu dr. Francu Simoniču z dne 25. 1. 1895 (gl. Priloga 9).

⁷ Gl. *Fünfzehnter Jahresbericht*, str. 17; gl. tudi Curk, Likovna umetnost, str. 373, ki ob omembi leta 1869 ustanovljene ptujske gimnazije, na kateri so začeli neprekinjeno delovati profesorji slikarji, vpeti še v tradicijo meščanskega realizma in kabinetnega akademizma (Rudolf Gaupmann, Franc Nowak in Alojz Kasimir), bežno omeni, da se je na Ptuj mimogrede ustavil tudi prekmurski rojak Roman Fekonja.

⁸ Za nadučitelja Jožeta Horvata gl. Koter, Vloga, str. 205, op. 8.

⁹ V pismu ormoškemu notarju dr. Ivanu Geršaku (1838–1911) z dne 23. 10. 1885, v katerem se pritožuje čez svetinjskega župnika Janeza Gajška, se je že podpisal kot Maler & Zeichnungs – Akademiker. Gl. Priloga 1.

¹⁰ Biografski podatki povzeti po Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; dopolnitve podatkov pri Ujčič, *Skupina*, s. p. (navedba, da je šolanje v Gradcu dokončal leta 1887 ali 1888); Ujčič, Poskus, str. 232–233 (navedba, da je šolanje v Gradcu dokončal leta 1887); gl. tudi *Pomurski slikarji*, str. 8.

¹¹ Cankarjevo navedbo o Fekonjevem študiju na Dunaju, ki naj bi ga dokončal okoli leta 1890, povzemajo: *ÖBL 1815–1950*, geslo Fekonja, Roman, str. 294; Stele, geslo Fekonja, Roman, str. 257. Gl. tudi Ujčič, *Skupina*, s. p., ki dokončanje študija na Dunaju postavlja v leto 1891 ali 1892; Ujčič, Poskus, str. 233; *Pomurski slikarji*, str. 8.

¹² Ujčič, Poskus, str. 233; povzemanje starejših trditev v *Pomurski slikarji*, str. 8. Vlasta Stavbar navaja, da je dr. Simonič iz-

¹ *Portret mladeniča s polcilindrom*, 1885, o. pl., 53 x 42 cm, sign. d. sp.: R. Fekonja 5./3. 1885., PMPO, inv. št. G 306 s.

² Ujčič, Poskus, str. 233.

³ Ujčič, *Skupina*, passim.

⁴ Ujčič, *Skupina*, s. p.; o v tujini delujočih doma pozabljenih slikarjih (med drugim o Fekonji) gl. tudi Rudolf, Gradivo, str. 171.

Roman Fekonja (dlib.si).

Ujčičeve pomisleke potrjujejo redke časopisne notice iz obdobja med letoma 1885 in 1892, ki ves čas navajajo, da se je izobraževal v Gradcu.¹³ Tako je decembra 1885 Okrajno zastopstvo v Ormožu akademskemu risarju Romanu Fekonji odobrilo denarno pomoč v višini 60 goldinarjev,¹⁴ februarja 1886 pa mu je Štajerski deželni odbor kot učencu Deželne

risarske akademije v Gradcu za leto 1886 odobril štipendijo v višini 100 goldinarjev.¹⁵

Še preden se je Fekonja preselil v Gradec, je kot prvošolec na nižji ptujski gimnaziji leta 1883 naslikal akvarel z upodobitvijo Ptuja, ki je bil, kot navaja Izidor Cankar, leta 1926 v lasti učitelja Franca Zacherla (1868–1940) v Ljutomeru (kat. št. 1). O usodi vedute Ptuja lahko zaenkrat le ugibamo, zato pa Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož hrani portret mladeniča s polcilindrom iz leta 1885, ki ga je mladi Fekonja pri sedemnajstih letih samozavestno signaliral in datiral (kat. št. 2).¹⁶ Doprsni portret mladega golobradega moškega s kratko prstriženimi temnorjavimi lasmi in melono na glavi, nekoliko zabuhlim obrazom v tričetrtinskem profilu in zasuku v levo na nevtralnem ozadju, odetega v temnomoder visoko zapet suknjič in bel trdi ovratnik, je umetnik verjetno naslikal s pomočjo fotografije. Koga portret predstavlja, ni znano, a bi lahko ob primerjavi z mlajšimi fotografijami Romana Fekonje pomislili, da je to njegov avtoportret. Na to opozarjajo nekatere tipične obrazne poteze: profil nosu, oblika ušesa, ustnice in obrvi.¹⁷

Leta 1886 je mladi Fekonja naslikal portret ptujskega dekana Gregorja Jožefa Plohla (1730–1800), ki je bil leta 1888 objavljen v obsežni biografiji Jakoba Meška in Franca Simoniča o enem najpomembnejših ptujskih duhovnikov (kat. št. 3).¹⁸ Oljna slika, ki je tedaj visela v Simoničevi hiši v Gornji Radgoni, je bila kopija po drugem Plohlovem portretu, ki je bil v Sartorijevi zidnici v Svetinjah.¹⁹

Gosposko zidanico je dr. Gregor Jožef Plohl, ptujski dekan in nadžupnik v letih 1769–1800, leta 1773 kupil na dražbi od grofice Marije Gabrijele Galler, jo leta 1800 v oporoki zapustil svojim sorodnikom, od leta 1827 pa je bila v posesti družine Sartori.²⁰ Nahajališče in opis Plohlovega svetinjskega portreta podajata Meško in Simonič v dekanovi biografiji: »V gospodski hiši pri Svetinjah visi za spomin oljnata slika dekana Plohla, v kleti pa ležita dva velika lagva, ki držita vsaki 8 polovnjakov in imata zgoraj letnico in ime 17 G. P. 95, spodaj pa na jednem z vencem obdan križ, na drugem z vencem obdan kelih.«²¹ O upodobitvi pa: »/.../ kaže nam krepkega moža, polnega obraza, temnih

kazoval veliko skrb in podporo številnim študentom in dijakom. Posebno pozornost je namenil rojaku, slikarju Romanu Fekonji, ki ga je vsa leta finančno in tudi drugače podpiral. V Univerzitetni knjižnici Maribor je v rokopisni zbirki ohranjen del Fekonjeve korespondence s Simoničem, v kateri ga Fekonja, ki se je do leta 1891 v Gradcu prebija s pomočjo štipendije deželnega odbora, prosi za pomoč in nasvete, saj se je želel tudi gmotno postaviti na noge (Stavbar, Iz življenja, str. 69 in op. 38).

¹³ Sicer pa je res, da je tajnik newyorškega slovenskega pevskega društva Slavec, Ivan Adamič, v spominskem zapisu ob Fekonjevi tragični smrti zapisal, sklicujoč se na Fekonjo samega, da naj bi se ta po končani gimnaziji v Gradcu šolal na Dunaju in v Münchnu, kjer naj bi hranili tudi nekatera njegova boljša dela. O tem: *Glas naroda*, 6. 8. 1910, str. 2, »Dopis. New York City«: »/.../ Po dovršenih gimnazijskih naukah se je vpisal na akademiji znanosti in umetnosti na Dunaju. /.../ Študiral je tudi na akademiji v Monakovem in pripovedoval mi je sam, da hranijo na obeh akademijah še danes vzorna njegova dela. /.../«

¹⁴ O tem gl. *Südsteirische Post*, 23. 12. 1885, str. 3, »Friedau, 17. December. [Orig.=Corr.] (Aus der Bezirksvertretungssitzung): »/.../ dem Zeichnen-Akademiker Roman Fekonja in Graz 60 fl. /.../ bewilliget.«

¹⁵ Gl. *Grazer Volksblatt*, 21. 2. 1886, str. 6, »Aus den Sitzungen des steierm. Landes-Ausschusses vom 20., 27. und 28. Jänner. (Schluß.): »/.../ Dem Roman Fekonja, Joseph Dornig, Franz Barthl und der Marie Müller, sämtlich Schüler der Landes-Zeichnungsakademie, werden pro 1886 Stipendien bewilliget, und zwar: den zwei Erstgenannten je 100 fl., den zwei Letztgenannten je 50 fl. /.../«

¹⁶ Gl. op. 1.

¹⁷ Prim. fotografijo Romana Fekonje.

¹⁸ Gl. Meško in Simonič, Dr. Gregor Jožef Plohel, passim; Ciglencečki, Portreti, str. 239–241.

¹⁹ Gl. Meško in Simonič, Dr. Gregor Jožef Plohel, str. 35, 131, 154; Ciglencečki, Portreti, str. 241.

²⁰ O gospodski zidnici gl. Meško in Simonič, Dr. Gregor Jožef Plohel, str. 35, 131–137; Curk et al., *Vodnik*, str. 58. Danes so to Apartmaji Svetinje, Svetinje 5.

²¹ Gl. Meško in Simonič, Dr. Gregor Jožef Plohel, str. 131.

las in modrih oči; utis, katerega na gledalca napravi, pa je ta: mož, ki ga ta podoba kaže, bil je blagega srca, trdnega in odločnega značaja; po svoji delavnosti in darežljivosti vse hvale vreden sin slovenskega naroda, ter ostane, kakor trdi S. Povoden: zavoljo svoje dobrotljivosti in pravičnosti nepozabljiv.«²²

Za razliko od ptujskega tričetrtinskega portreta je bil svetinjski doprnski, kakor lahko razberemo iz Fekonjeve kopije. Ptujski dekan je upodobljen v tričetrtinskem zasuku v levo, ozadje je v nasprotju s ptujskim portretom nevtrarno. Je malce debelušnega obraza, z nazaj počesanimi, nekoliko daljšimi temnimi lasmi, med katerimi se že kažejo sivi prameni, kar bi kazalo na to, da je bil upodobljenec ob času nastanka portreta nekje v šestdesetih letih, mogoče celo star petinšestdeset let, ko sta bila izdelana oba sode v kleti njegove zidanice. Oblečen je v črno moceto z rabat ovratnikom, pogled ima odločno uprt v gledalca, kar nas prepričuje, da je bil upodobljenec odločen človek z jasno zastavljenimi življenjskimi cilji.²³

Ali je Fekonja med letoma 1887 in 1888 začasno prekinil šolanje v Gradcu, ni znano. Na to bi lahko pomislili, saj o njegovem delovanju ni mogoče zaslediti nobenih notic v sodobnem časopisju, je pa v tem času nastala serija portretov znanih oseb iz okolice Ljutomera in Slovenskih goric, iz česar bi lahko skleпали, da se je iz Gradca začasno vrnil v domače kraje. Leta 1887 je Fekonja naslikal portret ljutomerskega dekana Ivana Skuhale (1847–1903),²⁴ serijo portretov nekdanjih ljutomerskih župnikov²⁵ ter portret dr. Ivana Gottweisa (1779–1851).²⁶

Iz tega leta (1887) sta tudi sliki *Dekle v domači noši* (kat. št. 4) in *Podoba redovnika* (kat. št. 5), ki sta bili leta 1964, ko so ju razstavili v Umetnostni galeriji v Mariboru, v posesti Barbare Stajanko iz Ljubljane.²⁷ Obe oljni sliki sta, kakor je ocenil Andrej Ujčič, med doslej znanimi deli iz leta 1887 najpomembnejši (pa tudi risba *Portret dekana Simoniča*),²⁸ saj kažeta, kako je Fekonja sprejemal in predeloval nauke učitelja Henrika Schwacha,²⁹ ki je svoja že precej konserva-

tivna in akademska gledišča prenašal na učence ter jih usmerjal predvsem v portret.³⁰ Kot primer Ujčič navaja *Podobo redovnika* (kat. št. 5), »moža srednjih let, gladko obritega in plešastega, ki se mu izpod temne kute beli preprost ovratnik, bela tkanina rokavov pa se prav tako beli kaže na spodnjih vogalih slike. Na podobi, slikani po solidni risbi, je slikar poudaril oči ter odločen, pa vendar nekako zanesen izraz ust in obraza sploh, plastično oblikovano glavo pa prikazal v preprostem barvnem kontrastu s črno-belima barvama redovniškega oblačila. Poteza s čopičem in način plastične obdelave odkrivata Fekonjev idealistično-realistični koncept, ki ga prav zlahka lahko primerjamo z nekaterimi predimpresionističnimi stvaritvami Ivana Groharja in Mateja Sternena, še posebej z graškim Groharjevim obdobjem, z njegovimi deli, ki so nastala v času njegovega študija na graški risarski akademiji pri istem učitelju Henriku Schwachu med letoma 1892 in 1895. Če se graško obdobje pri Groharju kaže za relativno nepomembno v slogovnem smislu, pa predstavlja pri Fekonji prvo in tudi predzadnje stopnjo razvoja v njegovih umetniških prizadevanjih.«³¹

Roman Fekonja naj bi, kakor trdi Andrej Ujčič, po zaključku študija na graški risarski akademiji po letu 1887 študij slikarstva nadaljeval na dunajski Akademiji upodablajočih umetnosti pri profesorju Christianu Griepenkerlu (1839–1916),³² kjer se je razvijal v smeri akademskega realizma. S pomočjo Griepenkerla naj bi se tako med letoma 1887 in 1891 dokopal do novih načinov v prikazovanju iluzije naravne resničnosti. V to, kar je bilo v graških letih Fekonji povsem tuje, namreč polnoplastična iluzija telesnosti, ki jo lahko slikar realizira na platnu s pomočjo svetlobe, z močnim senčenjem, naj bi ga po Ujčičevem mnenju vpeljal prav Griepenkerl.³³

Da naj bi Fekonja med letoma 1887 in 1891 bival in študiral na Dunaju, je, kot smo že omenili, vprašljivo, saj na spletni strani dunajske Akademije upodablajočih umetnosti, kjer so objavljeni podatki o vseh vpisanih študentih, pod imenom Roman

²² Prav tam, str. 35–36.

²³ O ptujskem portretu Gregorja Plohla gl. Ciglencečki, Portreti, str. 239–241.

²⁴ Gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«. Portret je znan le še po črno-beli fotografiji. Gl. kat. št. 6.

²⁵ Gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«. Portreti ljutomerskih župnikov dr. Antona Klemenčiča (1819–1873), Matije Šinka (1829–1913) in Franca Šrola (1829–1885) so znani le še po črno-belih fotografijah; gl. kat. št. 7, 8 in 9.

²⁶ Gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«, kat. št. 10.

²⁷ Gl. Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ujčič, *Poskus*, str. 233–235.

²⁸ Gl. kat. št. 11.

²⁹ Ujčič, *Poskus*, str. 233. Heinrich August Schwach (1829, Nový Jičín – 1902, Gradec) je po končani gimnaziji sprva študiral pravo na Univerzi v Olomoucu, a se je kmalu posvetil slikarstvu. Domnevno naj bi leta 1849 študiral slikarstvo pri profesorju Ferdinandu Georgu Waldmüllerju na dunajski Akademiji upodablajočih umetnosti, zasebno pa še pri Karlu Rahlju, nato pa se je preselil v Gradec. Leta 1856 je s študijem nadaljeval v Düsseldorfu, Bruslju in Antwerpnu, leta 1859 pa se je vrnil v Gradec, kjer se je sprva posvečal restavratorske-

mu delu. Kot slikar se je osredotočal predvsem na sakralno in zgodovinsko slikarstvo. Od leta 1865 je poučeval risbo na Trgovski akademiji v Gradcu, leta 1870 je kot učitelj zgodovinskega slikarstva nasledil Jožefa Tunnerja na Deželni risarski akademiji, leta 1873 pa je bil imenovan za direktorja Risarske akademije v Gradcu. Povzeto po: <https://www.museum-joanneum.at/neue-galerie-graz/ausstellungen/ausstellungen/rundgang-wer-bist-du-raum-03/direktor-heinrich-august-schwach> (27. 7. 2022).

³⁰ Ujčič, *Poskus*, str. 233.

³¹ Prav tam.

³² Christian Griepenkerl (1839–1916), nemško-avstrijski slikar, od leta 1874 profesor na dunajski Akademiji upodablajočih umetnosti in od leta 1877 vodja specialke za zgodovinsko slikarstvo (alegorične upodobitve z naslonom na antično mitologijo, portret); med njegovimi številnimi učenci je zagotovo najbolj znan Egon Schiele (slušatelj med letoma 1906 in 1908), še bolj pa njegova zavrtnitev sprejetja Adolfa Hitlerja na akademijo leta 1907 in 1908.

³³ Ujčič, *Poskus*, str. 233.

Fekonja ni mogoče najti nobenega rezultata.³⁴ To dodatno potrjujejo časopisne notice in zapisi, ki se nanašajo nanj ali na njegovega graškega učitelja, profesorja in direktorja Deželne risarske akademije Henrika Schwacha, kakor tudi ohranjena Fekonjeva korespondenca z dr. Francem Simoničem, na katero je opozoril Andrej Ujčič.³⁵ Je pa res, da je Fekonja v šolskem letu 1890/1891 nameraval študij nadaljevati na dunajski Akademiji upodablajočih umetnosti, in sicer študij akta, ki bi se začel v zimskem semestru, a je bilo vse odvisno od štipendije, saj sam potrebnih sredstev za to ni imel.³⁶

Leta 1888 je Fekonja, kot navaja Izidor Cankar, v Ljutomeru portretiral okrajnega načelnika Ivana Kukovca (kat. št. 12), dekana Jožefa Simoniča (kat. št. 13), pesnika Jožefa Freuensfelda (kat. št. 14),³⁷ nadučitelja in svojega dobrotnika Jožefa Horvata (kat. št. 15) ter sodnika Janeza Jeserniga (kat. št. 16), leta 1889 pa na Dunaju skriptorja dr. Franca Simoniča (kat. št. 17) in njegovo ženo Rozo (kat. št. 18) ter dr. Frana Miklošiča (kat. št. 22), čigar portret je bil dokončan šele leta 1891.³⁸ Tem upodobitvam lahko dodamo portret žene okrajnega načelnika in deželnega poslanca Ivana Kukovca Terezije Kukovec iz leta 1889 (kat. št. 19).³⁹ Leta 1890 je v Gradcu naslikal portret starejšega sina profesorja Franca Hauptmanna (1847–1925), ki je bil leta 1926 v posesti družine Hauptmann (kat. št. 20),⁴⁰ iz leta 1890 pa je tudi portret neznanega starejšega možaka, poimenovan *Starček* (kat. št. 21).⁴¹

Portret dekana Jožefa Simoniča (1813–1895),⁴² ki je bil leta 1964 razstavljen v Umetnostni galeriji Maribor in v posesti Olge Šlebinger iz Gornje Radgone,⁴³ naj bi nastal na osnovi predhodne risbe iz

leta 1887, ki jo omenja Ujčič. Risba, na kateri je Fekonja prvotno zarisal obris, šele pozneje pa s senčenjem skušal ustvariti iluzijo plastičnosti, naj bi bila po Ujčičevem mnenju pod vplivom Griepenkerlovega svetlobno tonskega slikarstva. Gre za način, ki so ga razvijali slikarji v Parizu in Münchnu, namreč za intenzivno stransko osvetljevanje predmeta, s čimer so dosegali iluzijo plastične vrednosti.⁴⁴ Doprsni portret sivolasnega starčka z energičnimi obraznimi potezami v tričetrtinskem zasuku v desno, oblečenega v črni talar ter ogrnjene s črno moceto (pellegrino) in belim kolarjem, je nastal s pomočjo fotografije iz leta 1888, ko je upokojeni duhovnik obhajal zlato mašo. Na levi strani prsi ima pripeto odlikovanje, red cesarja Franca Jožefa z zlatim križcem s krono za zasluge, ki ga je Simonič prejel leta 1880.⁴⁵

V začetku decembra 1888 je Roman Fekonja v izložbenem oknu trgovine s steklom trgovca Stiflinga v Ljutomeru razstavil portreta svojih dobrotnikov, ki sta požela obče odobravanje: deželnega poslanca in okrajnega načelnika ter posestnika Ivana Kukovca in nadučitelja Jožefa Horvata. V časopisu *Südsteirische Post*, ki je med letoma 1881 in 1900 izhajal v Mariboru ter se je v nemškem jeziku zavzemal za pravice in interese slovenskega naroda,⁴⁶ je bila objavljena ocena, da lahko imamo oba portreta v vseh pogledih za zelo uspela, kar se izraža v dovršeni perspektivi in teksturi barv, podobno oceno pa lahko preberemo tudi v *Slovenskem gospodarju*. V obeh časnikih je bil sočasno objavljen tudi večkrat izrečeni poziv odločevalcem v okrajih Ormož in Ljutomer, naj mlademu obetajočemu umetniku zagotovijo gmotno podporo, da se bo lahko še nadalje ustrezno izobraževal.⁴⁷

Oba, v duhu akademskega realizma slikana portreta, ki ju je slikar Fekonja samozavestno signiral in datiral, sta bila dokončana v razponu treh tednov: portret Jožefa Horvata 26. septembra, Kukovčev pa 18. oktobra 1888, kakor je razvidno iz obeh signatur.

Dopasni portret ljutomerskega nadučitelja Jožefa Horvata (leta 1926 v lasti njegove hčere v Mariboru),⁴⁸ ki je Fekonji pomagal, da je lahko leta 1884 odšel v Gradec na Deželno risarsko akademijo,⁴⁹ prikazuje starejšega, z desne strani osvetljenega, že rahlo osivelega gospoda, čigar otožni pogled je usmerjen nekam v daljavo, proč od gledalca. Nekoliko debelušni, rahlo

³⁴ Da ni bil vpisan, je potrjeval tudi dopis Arhiva dunajske Akademije upodablajočih umetnosti z dne 30. 10. 1964, ki ga je hranila Umetnostna galerija v Mariboru. Gl. Ujčič, Poskus, str. 233, op. 7.

³⁵ Ujčič, Poskus, str. 233. Prim. op. 10.

³⁶ O tem govori Fekonjevo pismo dr. Francu Simoniču z dne 17. 10. 1890; gl. Priloga 4.

³⁷ Obstaja sicer črno-bela fotografija portreta sedečega Jožefa Freuensfelda, a je vprašljivo, ali je ta portret naslikal Roman Fekonja.

³⁸ O tem gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«.

³⁹ Gl. Ujčič, *Skupina*, s. p.

⁴⁰ Gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«. Na ta portret se verjetno nanaša Fekonjeva omemba v pismu dr. Francu Simoniču z dne 17. 10. 1890, ko pravi, da se bo prof. Hauptmannu za vso podporo, ki je je bil deležen z njegove in ženine strani, oddolžil s kakim svojim delom. Gl. Priloga 4.

⁴¹ Gl. Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ujčič, Poskus, str. 234, 236–237, sl. 2; *Pomurski slikarji*, sl. na str. 9.

⁴² Za dekana Simoniča gl. Ilich Klančnik, Habent, str. 92, op. 1.

⁴³ Olga Šlebinger (1879–1967) je bila najstarejša hči dr. Franca Simoniča, ki se je leta 1905 poročila z dr. Jankom Šlebingerjem (1876–1951). Po poroki je za vedno zapustila Dunaj ter z družino pretežno živela med Ljubljano in Gornjo Radgono, kjer na Maistrovem trgu 4 stoji družinska hiša Simonič-Šlebinger. Hišo sta leta 1886 skupaj kupila dr. Franc Simonič in njegov stric, upokojeni dekan Jožef Simonič. O tem gl. Ilich Klančnik, Habent, passim.

⁴⁴ Za portret gl.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman«, slikano v Ljutomeru; Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ujčič, Poskus, str. 233–234, 237–238, sl. 3.

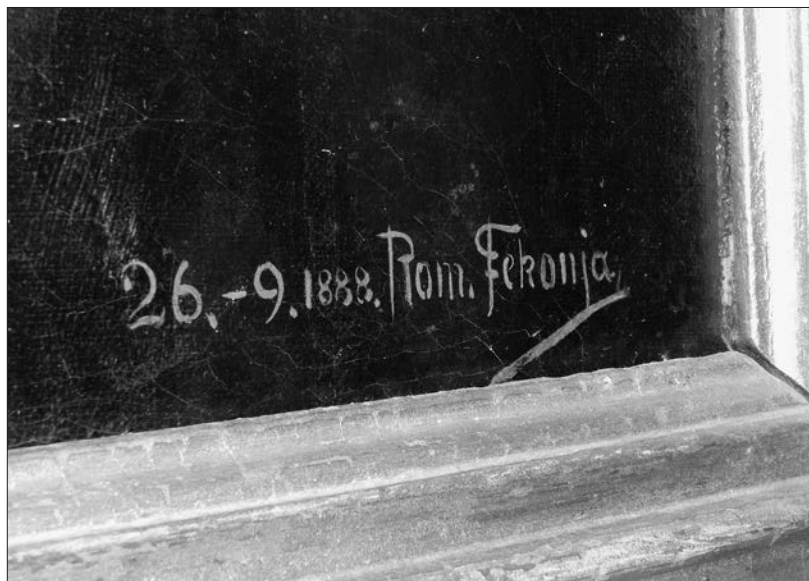
⁴⁵ Za biografske podatke o Jožefu Simoniču gl. Meško in Simonič, Dr. Gregor Jožef Plohel, str. III, 110–115, 154; fotografija zlatomašnika je objavljena na str. 110, sl. 5.

⁴⁶ O časopisu *Südsteirische Post* je pisala Petra Kramberger v monografiji »Alle guten Oesterreicher werden unser patriotisches Unternehmen unterstützen«: *Südsteirische Post (1881–1900), nemeski časopis za slovenske interese*, Ljubljana 2015.

⁴⁷ Gl. *Südsteirische Post*, 7. 12. 1888, str. 3, »Luttenberg«; *Slovenski gospodar*, *Gospodarstvena priloga*, 20. 12. 1888, str. 48, »Iz Ljutomera«; *Domoljub*, 6. 3. 1890, str. 45, »Štajersko«.

⁴⁸ Gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«.

⁴⁹ O tem gl. Ujčič, *Skupina*, s. p.

Fekonjeva signatura s portreta Jožefa Horvata (foto: F. Šerbelj).

v levo zasukani učiteljev obraz izstopa iz nevtralnega ozadja, dodatno pa ga poudarja kontrast med črnim suknjičem in belo srajco z ovratnikom ter črnim metuljčkom, ki ju deloma zakriva rever suknjiča. Na nekoliko štrleči nos, izpod katerega se košatijo negovani rjavkasti brki, ki zakrivajo ustnice, so povezana očala s tankim kovinskim okvirjem, zatakljena za desno, skrbno naslikano uho. Na koncu spetega reverja suknjiča sta vidna obroč in verižica žepne ure. Ali je portret nastal na osnovi fotografije ali ne, lahko samo ugibamo; vsekakor pa je mladi Fekonja z njim izkazal dobro obvladovanje anatomije.

Še prepričljiveje deluje dopasni portret drugega slikarjevega dobrotnika, Ivana Kukovca (1834–1908),⁵⁰ ki je bil leta 1964 razstavljen v Umetnostni galeriji Maribor in v posesti inž. Janka Kukovca iz Maribora.⁵¹ Portret je naslikan v že omenjeni maniri svetlobnega tonskega slikarstva, intenzivnega stranskega osvetljevanja, s katerim je slikar poudaril iluzijo plastičnosti, a še zmeraj znotraj realističnega osvetlitvenega koncepta.⁵² Upodobljenec je odet v v spodnjem delu razprt črni suknjič, pod razporkom je viden z gumbi spet črn telovnik. Pod belim prirezanim ovratnikom srajce je vidna črna pentlja metuljčka. Na levi strani suknjiča je pripeto odlikovanje – red cesarja Franca Jožefa z zlatim križcem s krono za zasluge. Z desne strani osvetljeni obraz petdesetletnika je rahlo nagnjen v levo, pogled je usmerjen proč od gledalca, prav tako v levo. Skrbno naslikana ušesa so nekoliko štrleča, pleša in osiveli lasje so ob straneh pristrizeni, nad skrbno negovano krepko sivo brado se izpod nosu košatijo nekoliko privihani rdeče-rjav-

kasti brki. To je prepričljiv portret, ki že napoveduje najboljše Fekonjevo delo – *Portret starčka*.

V enaki maniri je bil leto dni pozneje naslikan portret Kukovčeve žene Terezije Kukovec, ki je bil leta 1964 razstavljen v Umetnostni galeriji Maribor in v posesti inž. Janka Kukovca iz Maribora,⁵³ leta 1980 pa vnovično razstavljen v Galeriji Murska Sobota.⁵⁴ Portreta sta pravzaprav par, in sicer kljub temu, da je ženin portret nastal leto dni pozneje. Dopasni portret v nasprotju s krepkim Kukovcem kaže drobno damo srednjih let, odeto v temnomodro obleko z visokim ovratnikom, spetim z okroglo medeninasto broško in belim čipkastim vložkom čez oprsje. Upodobljenka je zasukana rahlo v desno, droben, z desne strani osvetljen obraz s temnorjavimi, tesno v kito spetimi lasmi je obrnjen proti gledalcu. Obrazne poteze nakazujejo osebo milega, a nekoliko zaskrbljenega izraza.

Po Izidorju Cankarju je Fekonja leta 1889 bival na Dunaju, kjer je portretiral svojega velikega podpornika dr. Franca Simoniča in njegovo ženo Rozo.⁵⁵ Doprsna ovalna portreta zakoncev Simonič sta v družinski lasti v Gornji Radgoni.⁵⁶ Roza Simonič je odeta v temno tesno oprijeto obleko s tesno prilagajočim se belim ovratnikom. Obraz s tesno počesanimi lasmi, spetimi v figo, je obrnjen rahlo v levo, kamor je usmerjen tudi njen pogled. Soproga Franc Simonič je nasprotno upodobljen v desnem zasuku s pogledom, usmerjenim v desno, k ženi. Odet je v temen suknjič in belo srajco, izpod ovratnika je vidna pentlja. Obraz štiridesetletnika obdaja krepka bra-

⁵⁰ O Kukovcu gl. Ratiznojnik, Narodni buditelj, str. 24–28.

⁵¹ Gl. Ujčič, *Skupina*, s. p.

⁵² O tej problematiki gl. Ujčič, Poskus, str. 233–234.

⁵³ Ujčič, *Skupina*, s. p.

⁵⁴ *Pomurski slikarji*, str. 8.

⁵⁵ Cankar, geslo »Fekonja, Roman«.

⁵⁶ Gl. Ilich Klančnik, Habent, str. 102, sl. 10.

da z brki, lasje so kratko pristriženi, na nosu pa so okrogli naočniki s tankim kovinskim okvirjem. Oba portreta sodita v standardni repertoar akademizma druge polovice 19. stoletja.

Kakor je razvidno iz časopisnih novic, je Štajerski deželni odbor Fekonji januarja 1890 podelil slikarsko štipendijo za tekoče šolsko leto 1890.⁵⁷ V šolskem letu 1890/1891 je nameraval študirati na dunajski Akademiji upodablajočih umetnosti, a se mu to ni izšlo,⁵⁸ zato je s študijem nadaljeval na Deželni risarski akademiji v Gradcu, na kateri je diplomiral v začetku leta 1892.⁵⁹ Da je bil eden izmed najboljših učencev Henrika Schwacha in da je končal Deželno risarsko akademijo v Gradcu in ne na Dunaju, kot je bilo zapisano v *Glasi naroda, Slovencu* in *Domoljubu*,⁶⁰ pa je dodatno razvidno iz več drugih časopisnih člankov inotic.⁶¹ Kmalu zatem se

je v začetku maja 1892 odpravil v Združene države Amerike, k sorodnikom v New York.⁶²

Leta 1890 je nastal portret, poimenovan *Starček*, ki sodi med Fekonjeva boljša dela. Razstavljen je bil dvakrat, in sicer leta 1964 v Umetnostni galeriji Maribor, ko je bil v posesti Olge Grosičar iz Radencev,⁶³ vnovič pa leta 1980 v Galeriji Murska Sobota.⁶⁴ Upodobljenec je odet v temen suknjič s črnim reverjem, iznad katerega štrli desni krajec ovratnika bele srjace, levega pa zakriva rever. Kostumski videz dopolnjuje še črn metuljček. Na glavi ima nizko čez čelo poveznjeno čepico, kakor da bi starčka zelo zeblo oziroma je bil portretiran v zimskem času. Ušesa zakrivajo neurejeni košati beli zalisci, usta pa krepki sivi brki. Radoživi pogled frontalno slikanega starčka je uprt v gledalca.

Andrej Ujčič je menil, da naj bi nekaj Fekonjevih del, zlasti omenjeni portret starčka, odločno pričalo o Griepenkerlovem umetnostnem vplivu nanj. »To, kar ni mogel Fekonja realizirati v risbi *Dekan Jožef Simonič*, ko je prvotno zarisal obris pa pozneje s senčenjem poskušal ustvariti iluzijo plastičnosti, to mu je odkrilo Griepenkerlovo svetlobno tonsko slikarstvo. /.../ Prav *Podoba starčka* kaže dobro obvladanie navedenega principa. Zanimivo je, da se je istega načina posluževal samo nekaj let pred Fekonjo še drug slovenski realistični slikar Ferdo Vesel. Zato ne bo odveč, če poskusimo primerjati Fekonjevo in Veselovo delo. Vzemimo *Starčka* in Veselovega *Starca z brki*.⁶⁵ Brez nadaljnjega lahko rečemo, da ustreza tekst k Veselovi sliki, ki ga je zapisal Izidor Cankar, prav idealno tudi k Fekonjevemu starčku, ko pravi: 'Ob koncu 80. let je poglobitni osnovni problem Veselovega začetnega slikanja rešen. Glava modela je krepko osvetljena z ene strani in osenčena z druge, nje telesna vboklost je mojstrsko izražena.'⁶⁶ Prav neverjetna pa je ob tem še podobnost celotne posta-

⁵⁷ O tem gl.: *Marburger Zeitung*, 20. 2. 1890, str. 4, »Aus den Sitzungen des steierm. Landes-Ausschusses vom 4. und 10. Jänner 1890«; »/.../ wird /.../ dem Roman Fekonja ein Maler-Stipendium pro 1890 verliehen.«; *Grazer Volksblatt*, 21. 2. 1890, str. 5, »Aus den Sitzungen des steierm. Landes-Ausschusses vom 4. und 10. Jänner 1890«; »/.../ wird /.../ dem Roman Fekonja ein Maler-Stipendium pro 1890 verliehen.«; *Slovenski narod*, 4. 3. 1890, str. 3, »Slikarska štipendija«; »Deželni odbor štajerski je g. Romanu Fekonji, rojenemu blizu Ljutomera, za leto 1890 podelil slikarsko štipendijo.«; *Domoljub*, 6. 3. 1890, str. 45, »Štajersko«; »/.../ G. Roman Fekonja je od deželnega odbora dobil za letos podporo, da se še bolj izuri v slikarstvu. /.../«

⁵⁸ Gl. op. 36.

⁵⁹ To razberemo iz zapisa o Miklošičevem portretu. Gl. *Südsteirische Post*, 13. 1. 1892, str. 5, »Laibach, 10. Jänner. (O.-C.) [Porträt Miklošič. – Schallthaler Kohle.]«; »Der steirische Slovene Fekonja, welcher gegenwärtig an der Grazer Akademie seine Studien vollendet /.../«.

⁶⁰ *Glas naroda*, 27. 7. 1910, str. 1, »Slovenske novice«; *Slovenec*, 11. 8. 1910, str. 3 in *Domoljub*, 18. 8. 1910, str. 526: »Samoum Slovenca v New Yorku«; »/.../ Roman Fekonja je bil rodod iz Ljutomera na Sp. Štajerskem in obiskoval ter dovršil slikarsko akademijo na Dunaju. /.../«

⁶¹ *Grazer Tagblatt*, 19. 2. 1893, str. 3, »Weltausstellung in Chicago«; »Wie wir erfahren, wurde Professor H. Schwach, Director der hiesigen Zeichenakademie, von der National Educational Association der Vereinigten Staaten, zum Ehren-Vizepräsidenten im Departement für Kunstunterricht ernannt und eingeladen, an den Sitzungen des Congresses, welche während der Ausstellung im Monat Juli stattfinden werden, theilzunehmen. Es ist interessant, zu erfahren, dass mehrere Steiermärker, welche an unserer Zeichenakademie gebildet wurden, sich ihr gutes Fortkommen in Amerika gründeten, unter denen besonders Roman Fekonja, ein Friedauer, gegenwärtig zu den besten Porträtmalern New Yorks gehört.«. *Grazer Tagblatt*, 16. 12. 1895, str. 1, »Julius Willhain, Ein Grazer Kunstjubiläum«; »Still, bescheiden und geräuschlos begeht ein Mann heute im Kreise seiner dankbaren Schüler das 25jährige Jubiläum seiner Lehrthätigkeit an der hiesigen landschaftlichen Zeichen- und Malakademie. Es wird Sache der berufenen Fachkritik sein, eingehender zu würdigen und festzustellen, was Director Heinrich Schwach während dieses Zeitraumes angeregt, geleistet und gefördert hat und so die Summe einer, wenn auch nach außen hin wenig geräuschvoll, aber für die Eingeweihten vielfach frucht- und segensbringenden Künstler- und Lehrthätigkeit zu ziehen. Mit vielen seiner einstigen Schüler und Schülerinnen auf das engste befreundet, drängt es mich, bei solch einem Feste vornehmlich der menschlichen Seite gerecht zu

werden. /.../ Diese seine Schüler haben sich bereits in Wien, München und anderen hochangesehenen Kunstcentren, ja selbst drüben in New-York achtunggebietende Geltung zu verschaffen gewusst. Roman Fekonja ist einer der gesuchtesten Porträtmaler in New-York und Paul Merwart, Emil Görner und E. Lehnar schaffen in Paris. /.../«. *Grazer Tagblatt*, 8. 5. 1902, str. 3–4, »Galleriedirector Heinr. Schwach«; »/.../ Auch giengen aus seiner Schule namhafte Künstler und Künstlerinnen hervor, so /.../ Fekonja (Amerika). /.../«; *Slovenec*, 26. 9. 1908, str. 8, »Slovenski akademični slikar v Ameriki«; »/.../ G. Fekonja je dovršil slikarsko akademijo v Gradcu.«

⁶² *Slovenec*, 10. 5. 1892, str. 3, »Roman Fekonja«; »/.../ poznani slovenski slikar, čigar podoba dr. Fr. Miklošiča je deželni odbor kranjski kupil za deželni muzej, se je te dni na povabilo svojih sorodnikov odpeljal v Novi Jork v Ameriki. Če mu bode ondi sreča ugodna, ostal bode v Ameriki delj časa, sicer pa se spet vrne domov.« V New York je prispel 3. maja 1892; gl. <https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P212.php> (2. 9. 2022).

⁶³ Ujčič, *Skupina*, s. p.

⁶⁴ *Pomurski slikarji*, str. 9.

⁶⁵ Mišljena je Veselova slika *Starac z brki*, 1886, o. pl., 53,2 x 44,3 cm. O sliki gl. Vrhunc, *Ferdo Vesel*, str. 63, kat. št. 2, sl. 2.

⁶⁶ Ujčič citira Cankar, *Slovensko slikarstvo*, str. 104, sl. 105.

vitve modela. Zaradi poudarjanja iluzije plastičnosti sta oba slikarja naslikala desni krajec ovratnika tako, kakor da uhaja izza zavihka suknjiča. Ista ustvarjalna želja je odločala pri poudarjanju gub na vratu in lici pa tudi pri slikanju prosojnih las in dlak na zaliscih. Obema je skupen realistični koncept, pri katerem je slikar pozoren na svetlobne efekte v sliki, prav nič pa ga ne zanima sama svetloba. Torej ne gre za raziskovanje svetlobe kot osnovnega upodobitvenega slikarskega načina, kar srečamo pri naturalistično usmerjenih impresionističnih in plenerističnih slikarjih.⁶⁷ In dalje: »Toda končno je vendarle nek razložek med Fekonjevim in Veselovim delom. Vesel se je slogovno problemske ozkosti in izoliranosti svojega dela zavedal, saj mu je bilo znano francosko racionalistično raziskovanje svetlobe same, čeprav mu je bilo gibanje impresionistov tuje in se mu ni mogel niti hotel priključiti. Kljub temu je, kakor vemo, z vso resnostjo sodeloval pri Jakopičevih poskusih slikanja svetlobe, ko sta ponoči hodila v Schwabing slikat na nek železniški nasip in so jima pri njunih poskusih služile za vir svetlobe acetilenke. Vemo tudi, da sta pri tem istem delu imela vsak svoje cilje. Jakopič je s tem dejanjem obrnil delavnici hrbet in se podal v naravo, katero je želel slikati v različnih slučajnih razsvetljavah. Vesel pa se kljub vsemu ni mogel ločiti od trdne zunanje oblike sveta.«⁶⁸ Avtor zapisa je sklenil, da če pogledamo Fekonjevo *Podobo starčka*, ugotovimo, da ni v njej nič jakopičevskega, saj se podobno kakor pri Veselu tudi tu kaže usmerjenost v raziskovanje trdne zunanje oblike sveta, in da je bil Fekonja pripravljen temu osnovnemu hotenju podrediti celotno barvno realizacijo slike. Podredil se je splošni razsvetlitvi palette, vendar ostal vseskozi na področju tonskega slikarstva.⁶⁹

»Pričakovali bi, da se bo po tem uspehu pričel razgledovati po širših obzorjih in, podobno kakor nekaj sodobnikov-rojakov s krajske in sosedov s hrvaške strani našel možnosti za nadaljnje delo v Münchnu. Prav leta 1891 je namreč Ažbe na pobudo Jakopiča in Vesela odprl svojo pozneje tako znano slikarsko šolo. Toda Fekonja je v resnici napravil prav nasprotno. Če se je doslej prebijal s pomočjo štipendij štajerskega deželnega odbora, se je zdaj hotel na vsak način postaviti najprej na trdne noge v gmotnem oziru. S pomočjo rojaka dr. Franca Simoniča mu je uspelo, da mu je v prvih mesecih leta 1891 poziral takrat že močno postarani prleški rojak dr. Fran Miklošič.«⁷⁰

Portret, ki ga je sam Miklošič označil za njegovo »najboljšo« upodobitev, pa tudi Fekonja je bil prepričan, da je zelo dobro delo, je bil dokončan februarja 1891.⁷¹ Sliko je sprva nameraval razstaviti v okviru

redne letne razstave dunajske Akademije za likovno umetnost, vendar na razstavo ni bila sprejeta,⁷² zato jo je kmalu po Miklošičevi smrti (Dunaj, 7. marec 1891) razstavil v dunajskem Umetniškem klubu (*Wiener Künstler-Club*).⁷³

O najnovejši Miklošičevi upodobitvi je maja 1891 v krajši notici poročal *Slovenski narod*, o Fekonji pa zapisal, da je nadarjen slovenski slikar, ki je »dasi še le 24 let star, že naslikal čez 250 portretov z olovko, kredo, oljnatimi barvami in v pastelu! S tem opozarjamo naše na Dunaji živeče ali tje potujoče rojake, a tudi druge Slovane, da si ogledajo razstavo umetniškega kluba in v nji živopisno lice preminolega največjega slavista.«⁷⁴ Portret je še istega leta odkupil kranjski deželni odbor za Kranjski deželni muzej, da bi ga umestil v zbirko portretov slavnih mož, ki bi jo po možnosti, kot je zapisal novičar v *Südsteirische Post*, dopolnili s portreti za slovensko nacionalno zavest drugih pomembnih mož, zlasti slovenskih literatov, pa tudi sicer bi ti po fotografijah narejeni portreti ne stali več kot nekaj sto goldinarjev, »kar ne bi ne vem kako obremenilo krajskega deželnega proračuna.«⁷⁵

Objavljeni podatki o Miklošičevem portretu so nejasni, saj Izidor Cankar navaja, da je Fekonja Miklošiča na Dunaju portretiral že leta 1889, a ga je dokončal po jezikoslovčevi smrti leta 1891 in ga nato razstavil v *Hiši umetnikov* (*Künstlerhaus*) na Dunaju.⁷⁶ Andrej Ujčič pa nasprotno trdi, da je Fekonji s pomočjo dr. Frana Simoniča uspelo, da mu je v prvih mesecih leta 1891 poziral takrat že močno postarani rojak iz Prekije dr. Fran Miklošič.⁷⁷ Ali potemtakem

stler-Club) na Dunaju (I. Graben 10.). Slikal jo je naš rojak akademiški slikar Roman Fekonja letos o novem letu. Tako je to najnovejša in po izreku Miklošiča samega 'najboljša' slika slavnega učenjaka.«; Ujčič, Poskus, str. 234 (dokončana v februarju).

⁷² Zaradi nesprijetja slike na razstavo je bil Fekonja zelo užaljen; menil je, da bi bil Miklošič na razstavo verjetno sprejet, če bi ga naslikal v uradni uniformi z medaljami, a portretiranec v to ne bi privolil (gl. Ujčič, Poskus, str. 234). O nesprijetju Miklošičevega portreta na razstavo glej Fekonjevo pismo stricu na Dunaj z dne 23. 3. 1891 (Priloga 5) ter pismi dr. Francu Simoniču z dne 21. 3. 1891 (Priloga 6) in z dne 26. 3. 1891 (Priloga 7).

⁷³ Ujčič navaja, da naj bi se to zgodilo aprila 1891, in se pri tem sklicuje na novico z dne 20. maja 1891, ki je bila objavljena v *Slovenskem narodu* (gl. op. 58); Ujčič, Poskus, str. 234 in op. 12. Verjetneje bo, da je bil portret razstavljen v okviru III. mednarodne umetnostne razstave, ki jo je maja 1891 organiziral dunajski Umetniški klub. Gl. *Wiener Presse*, 11. 5. 1891, str. 2, »Der Wiener Künstler-Club«: »/.../ eröffnet heute Montag den 11. Mai seine III. internationale Kunstausstellung /.../«

⁷⁴ Gl. *Slovenski narod*, 20. 5. 1891, str. 3, »Miklošičeva oljnata slika«.

⁷⁵ O tem: *Südsteirische Post*, 13. 1. 1892, str. 5, »Laibach, 10. Jänner. (O.-C.) [Porträt Miklošič. – Schallthaler Kohle.]; *Slovenec*, 17. 3. 1892, str. 2, »Matica Slovenska, XCI. odborova seja, v sredo dne 9. marca 1892«; *Slovenec*, 10. 5. 1892, str. 3, »Roman Fekonja«.

⁷⁶ Cankar, geslo »Fekonja, Roman«.

⁷⁷ Portret naj bi dokončal februarja 1891. Gl. Ujčič, Poskus, str. 234.

⁶⁷ Ujčič, Poskus, str. 233–234 in op. 8.

⁶⁸ Prav tam, str. 234.

⁶⁹ Prav tam.

⁷⁰ Prav tam.

⁷¹ O tem: *Slovenski narod*, 20. 5. 1891, str. 3, »Miklošičeva oljnata slika«: »/.../ je razstavljena v umetniškem klubu (Kün-

morebiti obstajata dva Miklošičeva portreta, ki ju je Fekonja naslikal leta 1889 in 1891, zaenkrat ostaja odprto vprašanje.⁷⁸

Reprezentančni portret slavista dr. Frana Miklošiča hrani Narodni muzej Slovenije.⁷⁹ Fekonja je ostarelega, bolehnega akademika naslikal sede v rdeče oblaženem naslanjaču v rahlem zasuku v desno, glavo ima obrnjeno rahlo v levo. Oblečen je v črno obleko, suknjič je spredaj spet, ob vratu izpod reverja štrli levi krajec ovrtnika bele srajce. Izpod obeh rokavov suknjiča se bleščijo rokavi srajce. Laket levece je rahlo naslonjena na ročaj naslanjača, dlan z iztegnjenimi grobo naslikanimi prsti je prislonjena na levo nogo. S pokršeno desnico se pod suknjičem drži za trebuh, drža, ki spominja na znane upodobitve Napoleona I. Glavo obdajajo skrbno nazaj počesani rjavkasto-sivi lasje, košati brki pa zakrivajo stisnjeni ustnici. Otožen in zamišljen pogled slavnega jezikoslovca je usmerjen v gledalca, a ga ne nagovarja, kakor da bi bil zazrt v daljno prihodnost ali spomine.

Ob Miklošičevem portretu je Andrej Ujčič v poskusu slogovne opredelitve opazil, da Fekonjo vse bolj zaposluje hotenje ustvariti čim večjo podobnost z upodobljencem in da opušča plastično svetlobno podajanje forme. Celo v barvnem pogledu zapusti sproščeno svetlo paletu in uporabi primerno temnejšo. Temna paleta pomeni v portretu tega časa težnjo po reprezentativnosti. To slikarjevo potezo lahko upravičeno pripisujemo vedno bolj prevladujočemu umetnoobrotnemu pojmovanju in si tako razlagamo njegov odhod v Ameriko. Očitno si Fekonja v svoji prvi umetniški krizi ni znal pomagati ter je v želji po zaslužku in gmotni varnosti odšel tja, kjer je pričakoval boljše možnosti za delo.⁸⁰

Leta 1891 je v Gradcu portretiral dr. Baumgartnerja (kat. št. 24) in prof. dr. Gregorja Kreka (kat. št. 23), a o nahajališču in usodi obeh portretov ni trenutno nič znanega.⁸¹

Obljubljena dežela: med New Yorkom in San Franciscom (1892–1896)

V začetku leta 1892 je Fekonja diplomiral na Deželni risarski akademiji v Gradcu pri profesorju Henriku Schwachu, ki ga je imel za enega svojih naj-

boljših učencev.⁸² Konec aprila 1892 se je z mlajšo sestro Genovefo na povabilo sorodnikov odpravil s trebuhom za kruhom v New York.⁸³ Tja sta prispela 3. maja 1892.⁸⁴

Kje točno sta po prihodu v New York živela, sicer ni znano, a smemo upravičeno domnevati, da že tedaj pri teti in stricu;⁸⁵ živela sta v bližini tiskarne, ki je izdajala slovenski izseljenski časopis *Glas naroda*,⁸⁶ kakor je mogoče razbrati iz Fekonjevega pisma dr. Francu Simoniču.⁸⁷ Njegova sestra, ki se je pozneje poročila z Edwardom Schusslerjem in živela v Pittstonu v Pensilvaniji,⁸⁸ je po Fekonjevi vrnitvi iz San Francisca v New York 2. novembra 1894 živela pri teti in stricu na Greenwich Streetu, on pa drugje, saj mu za slikarja neugodna lega tetinega stanovanja ni omogočala pravih pogojev za delo: potreboval je namreč svetlobo, ki je padala s severne strani, zato je v tem času dvakrat menjal stanovanje.⁸⁹

Leta 1893, ko je bila v Chicagu svetovna razstava (*World's Columbian Exposition*), na katero je bil kot častni podpredsednik na zasedanja kongresa Oddelka za umetnostno vzgojo vabljen Fekonjev učitelj, direktor graške Risarske akademije Henrik Schwach, so Fekonjo v New Yorku že šteli med tamkajšnje najboljše portretne slikarje. Ali se je Fekonja v New Yorku srečal s svojim profesorjem, ni znano.⁹⁰

⁸² O tem gl. op. 61.

⁸³ O odhodu v Ameriko gl.: *Slovenec*, 10. 5. 1892, str. 3, »Roman Fekonja«: ».../ poznani slovenski slikar /.../ se je te dni na povabilo svojih sorodnikov odpeljal v Novi Jork v Ameriko. Če mu bode ondi sreča ugodna, ostal bode v Ameriki delj časa, sicer pa se spet vrne domov.« Gl. tudi: Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; *ÖBL 1815–1950*, geslo Fekonja, Roman, str. 294; Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, *Poskus*, str. 237; *Pomurski slikarji*, str. 8.

⁸⁴ Gl. <https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P212.php> (2. 9. 2022).

⁸⁵ Fekonjeva teta Mrs. Christiansen, ki je živela v New Yorku, se omenja leta 1904, ko sta v Pittstonu, Pennsilvanija, obiskala njegovo sestro, ki je bila poročena z Edwardom Schusslerjem. O tem kratka notica v: *Pittston Gazette*, 6. 2. 1904, str. 7, »General News Notes«: ».../ Mr. and Mrs. Edward Schussler are entertaining Mrs. Christiansen and Roman Fekonja, of New York City, aunt and brother, respectively, of Mrs. Schussler. /.../«

⁸⁶ Sedež uredništva je bil na 109 Greenwich Street v New Yorku (gl. op. 131), Fekonjev stric pa je stanoval na naslovu 84 Greenwich Street v New Yorku (gl. Priloga 10, pismo dr. Francu Simoniču z dne 6. 4. 1895).

⁸⁷ Fekonjevo pismo dr. Francu Simoniču z dne 3. 12. 1894; gl. Priloga 8.

⁸⁸ Gl. *Pittston Gazette*, 10. 9. 1903, str. 5, »General News Notes«: ».../ Mr. and Mrs. Edward Schussler are entertaining the latter's brother, Roman Fekonja, of New York City, at their home on Spring Street. The visitor is an artist in the metropolis and some of his portraits have attracted favorable notice from competent art judges. /.../«; *Pittston Gazette*, 2. 10. 1903, str. 5, »General News Notes«: ».../ Roman Fekonja returned yesterday afternoon to his home in New York City, after a month's visit here with his sister, Mrs. Edward Schussler, of Spring Street. /.../« Gl. tudi op. 85.

⁸⁹ Sprva je živel na naslovu 222 E. 86 St. (gl. Priloga 8), nato pa na naslovu 198 E. 76 St. (gl. Priloga 11).

⁹⁰ *Grazer Tagblatt*, 19. 2. 1893, str. 3; gl. op. 61, »Weltausstellung in Chicago«.

⁷⁸ Na obstoj dveh Miklošičevih portretov me je prijazno opozorila umetnostna zgodovinarica in kustodinja Breda Ilich Klančnik.

⁷⁹ O portretu gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; *ÖBL 1815–1950*, geslo Fekonja, Roman, str. 294; Steele, geslo Fekonja, Roman, str. 257; Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, *Poskus*, str. 234, 237; *Pomurski slikarji*, str. 9. Osnovni podatki dosegljivi tudi na: <https://www.nms.si/si/zbirke/digitalne-zbirke/umetnostne-zbirke/slike/portreti/9850-dr-fran-miklosic> (18. 8. 2022).

⁸⁰ Ujčič, *Poskus*, str. 234, 237.

⁸¹ Portreta Fekonja omenja v pismu dr. Francu Simoniču z dne 26. 3. 1891 (Priloga 7). Gl. tudi Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, *Poskus*, str. 234.

Leta 1892 je ameriški predsednik Benjamin Harrison ameriškega novinarja in poslovneža Michaela Henryja de Younga (1849–1925) imenoval za nacionalnega poverjenika za čikaško svetovno razstavo. Med to razstavo je de Young prepoznal priložnost, da bi lahko vzbudil ekonomski razvoj Kalifornije, ki je bila v gospodarski depresiji. Tako je poleti 1893 objavil načrt, po katerem bi v Kaliforniji po zgledu svetovne razstave v Chicagu organizirali mednarodno razstavo, ki bi jo odprli sredi zime leta 1894 v Golden Gate Parku v San Franciscu, saj so to dopuščale kalifornijske klimatske razmere.⁹¹

Zelo verjetno je Fekonja ob tako velikem dogodku, kot je bila svetovna razstava v Chicagu leta 1893, ki je pritegnila ogromno število obiskovalcev in medijev, ter načrtovani veliki mednarodni razstavi v San Franciscu ob koncu januarja 1894 zaslutil veliko priložnost, da se tam še bolj uveljavi kot slikar, specialist za portrete.

V San Francisco se je iz New Yorka najverjetneje odpravil skupaj s sodelavcem, prav tako slikarjem, Jožefom Santnerjem, okrog novembra 1893, in sicer z namenom udeležiti se velike mednarodne razstave, ki jo je organiziral de Young. Razstavo v Golden Gate Parku v San Franciscu so odprli 27. januarja in uradno zaprli 4. julija 1894 (*California Midwinter International Exposition of 1894*). V okviru razstave je bil postavljen Umetnostni paviljon (*Fine Arts Building*), ki so ga na de Youngovo pobudo po razstavi ohranili, v njem pa uredili muzej, ki so ga pozneje poimenovali po ustanovitelju in donatorju M. H. de Young Memorial Museum.⁹²

Muzej lepih umetnosti v San Franciscu (*Fine Arts Museum of San Francisco*) hrani dva portreta iz leta 1894, ki sta ju signirala Fekonja in Santner. Oba sta pastelni deli in sta nastala na osnovi fotografije. Iz signatur je mogoče razbrati, da je Fekonja v San Franciscu slikal skupaj s Santnerjem, o katerem zaenkrat ne vemo nič otipljivega.⁹³ Skupaj sta se posvetila v drugi polovici 19. in v zgodnjem 20. stoletju v Ameriki zelo priljubljenemu pastelnemu portretu, se pravi na osnovi na platno ali drug medij prenesene projekcije fotografskega negativa, ki jo je bilo mogoče poljudno povečati, nakar je izkušen slikar portretiranca verodostojno naslikal v oljnih ali pastelnih barvah: uspeh tovrstnega naturalističnega pristopa k portretu

je bil izključno odvisen od slikarjeve zmogljivosti.⁹⁴

Na razstavi sta se v Umetnostnem paviljonu predstavila tudi Fekonja in Santner s pastelnim portretom M. H. de Younga (kat. št. 25),⁹⁵ ki ga je leta 1897 kot donacijo pridobil Muzej lepih umetnosti v San Franciscu.⁹⁶ Samozavestni poslovnež, ljubitelj umetnosti in časopisni mogotec je bil fotografiran sede v udobnem naslanjaču, v rahlem zasuku v desno. Z ramen spuščen rjav plašč visi deloma čez naslanjač, robova plašča mu deloma prekrivata noge. De Young je oblečen v elegantno temnosivo obleko s telovnikom in belo srajco. Okoli vratu ima zavezano belo kravato, iz levega žepa suknjiča mu štrli rob belega robčka. Roki ima prislonjeni v naročje. Z levico pridržuje konec rjavega polcilindra, z desnico pa rjavkaste rokavice. Ozadje je nevtrarno, svetloba osvetljuje brkati obraz portretiranca s kratko pristriženimi, na prečko počesanimi lasmi z njegove desne strani. Pogled je zazrt proč od gledalca. Pastelne barve reprezentančnega portreta, ki izstopa po velikosti povečane fotografije,⁹⁷ učinkujejo hladno, saj sta slikarja z izjemo bele uporabila le temnejše barvne tone.

V isti tehniki sta Fekonja in Santner leta 1894 portretirala Solomona G. Gumpa, prvega trgovca z umetninami na pacifiški obali (kat. št. 26).⁹⁸ Doprsni portret, ki ga je leta 1924 muzeju podarila Goldina Gump Swabaker, hrani Muzej lepih umetnosti v San Franciscu.⁹⁹ Gump je postavljen frontalno, glava starejšega uglaženega brkatega možaka s kratko pristriženimi, na prečko počesanimi lasmi je nagnjena rahlo v levo, svetloba pada z desne. Oblečen je v črn suknjič in belo srajco, okoli vratu ima pripet črn metuljček. Tudi tu je pogled portretiranca umaknjen stran od gledalca.

Sreča pa umetnikoma v Kaliforniji ni bila naklonjena, saj je Fekonji v San Franciscu pogorel atelje skupaj z množico slik in druge opreme. Ostal je po-

⁹¹ O tem gl. https://en.wikipedia.org/wiki/California_Midwinter_International_Exposition_of_1894 (25. 8. 2022).

⁹² Za razstavo gl. https://en.wikipedia.org/wiki/California_Midwinter_International_Exposition_of_1894 (25. 8. 2022); za de Younga gl. https://en.wikipedia.org/wiki/M._H._de_Young (25. 8. 2022); za muzej gl. https://en.wikipedia.org/wiki/De_Young_Museum (25. 8. 2022).

⁹³ Leta 1901 se v New Yorku omenja neki Jožef Santner, slovenski rojak. Ali je to isti Santner, s katerim je v San Franciscu sodeloval Roman Fekonja, ni znano. Gl.: *Glas naroda*, 20. 3. 1901, str. 3, »Darovi za ponesrečenega rojaka J. Bizjaka«: »Darovali so /.../ Jožef Santner /.../ po 10 ct. /.../ To je zopet novi dokaz, da ljubezen do bližnjega med slovenskimi delavci ni prazna beseda, pač pa istinita ljubezen do sotrpina.«

⁹⁴ O samem postopku gl.: https://en.wikipedia.org/wiki/Solar_camera (25. 8. 2022) z navedbo literature; »The Project Gutenberg eBook of Crayon Portraiture, by J. A. Barhydt« (dosegljivo na <https://www.gutenberg.org/files/30248/30248-h/30248-h.htm> (25. 8. 2022)).

⁹⁵ Gl.: John A. Stanton: *California Midwinter International Exposition 1894. Official Catalogue. Department of Fine Arts, San Francisco 1894*, str. 31, kat. št. 336 (Santner, Fekonja. Portrait of M. H. de Young).

⁹⁶ Za portret gl. <https://art.famsf.org/fekonja-santner/honorable-mh-de-young-6904> (25. 8. 2022). O donaciji je poročal San Francisco Chronicle: *San Francisco Chronicle*, 22. 11. 1897, str. 10, »Interesting Donations to the Park Museum«: »/.../ John L. Bardwell, San Francisco – Large portrait (pastel) of M. H. de Young, painted by Fekonja Santner (Russian artist), at the World's Columbian Exposition at Chicago, 1894. /.../«

⁹⁷ 161,3 x 109,2 cm.

⁹⁸ Za Gumpa gl. <http://freepages.rootsweb.com/~nrmelton/genealogy/sfbgump.htm> (25. 8. 2022); <https://www.newspapers.com/clip/41921794/solomon-gump-obituary/> (25. 8. 2022); <https://en.wikipedia.org/wiki/Gump%27s> (25. 8. 2022).

⁹⁹ Za portret gl. <https://art.famsf.org/fekonja-santner/portrait-solomon-g-gump-51291> (25. 8. 2022).

Fotografija Simoničevih hčera, po kateri je Fekonja naslikal portret (hrani: Breda Ilich Klančnik).

ničesar o tem, da bi dolg do slikarjev poravnal, zaradi česar je bil vnovič deležen še bolj ciničnega zapisa v istoimenskem konkurenčnem časopisu.¹⁰³

Kako se je afera razpletla, ni znano, a je na Fekonji, ki je aprila 1896 vložil zahtevo za naturalizacijo,¹⁰⁴ zagotovo pustila globoke sledi. Nič čudnega, da je v pismu dr. Francu Simoniču že prej potarjal: »Odkrito vam povem, da se jaz nikoli ne bom mogel vkoreniniti tukaj.«¹⁰⁵

Malo pred vrnitvijo domov je leta 1895 naslikal skupinski portret Simoničevih hčera, ki je v zasebni lasti v Avstraliji (kat. št. 27). Lahko bi ga označili kot kuriozitetu, ki izstopa iz njegovega slikarskega opusa, saj je tri mlade dame naslikal kar na slikarsko paleto. Postavljene so v vrsto in zasukane v desno, svetloba pa nanje pada z leve strani. Vse tri so oblečene v skorajda enake sivkaste tesno oprijete obleke z rdečimi ovratniki, izpod katerih se vidijo robovi belkastih srajc. Razvrščene so po starosti in velikosti. Od desne proti levi stoji najstarejša hči Olga (1879–1967),¹⁰⁶ na sredini nekoliko manjša in mlajša Vera (1881–1973),¹⁰⁷ na levi pa najmlajša in najmanjša Nada

(1883–1906),¹⁰⁸ ki stoji na začetku vrste. Skupinski portret hčera dr. Franca Simoniča je Fekonja začel slikati že leta 1894 v San Franciscu, a ga je zaradi obilice dela dokončal šele novembra 1895 v New Yorku,¹⁰⁹ za predlogo pa je uporabil nekoliko starejšo fotografijo izpred leta 1894.¹¹⁰

Vrnitev domov: Ljutomer 1896–1901

Roman Fekonja se je po tej slabi ameriški izkušnji spomladi 1896, če ne šele leta 1897, kot uveljavljen portretist v dobrih gmotnih razmerah vrnil v Ljutomer.¹¹¹

Pred več kot petdesetimi leti je Ujčič zelo kritično zapisal, »da sicer ne poznamo njegovih ameriških del, a lahko po korespondenci sklepamo, da se je posvetil predvsem portretiranju in da lahko po portretih, ki jih je naslikal po vrnitvi domov leta 1896 sklepamo,

¹⁰³ FIVE CENT'S WORTH OF A STATESMAN. The Midwinter Fair Portrait of M. H. de Young Put Up for a Raffle Because the General Will Not Pay For It, *The San Francisco Examiner*, 15. 5. 1896, str. 16.

¹⁰⁴ Gl. <https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P212.php> (2. 9. 2022).

¹⁰⁵ O tem piše Fekonja v pismu dr. Francu Simoniču z dne 25. 1. 1895; gl. Priloga 9. Gl. tudi Ujčič, *Skupina*, s. p.

¹⁰⁶ Za violinistko Olgo gl. op. 43.

¹⁰⁷ Za Vero, ki je postala slikarka, gl. Ilich Klančnik, Habent, str. 95 in op. 7.

¹⁰⁸ Za perspektivno pianistko Nado gl. Ilich Klančnik, Habent, str. 95 in op. 8.

¹⁰⁹ O portretu, ki ga je iz hvaležnosti naslikal dr. Francu Simoniču in njegovi ženi Rozi, piše Fekonja v pismu z dne 10. 11. 1895; gl. Priloga 11.

¹¹⁰ Da je portret Simoničevih hčera nastal na osnovi fotografije, me je prijazno opozorila gospa Breda Ilich Klančnik, ki mi je posredovala tudi fotografijo deklic.

¹¹¹ Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; *ÖBL 1815–1950*, geslo Fekonja, Roman, str. 294; Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ujčič, Poskus, str. 237; *Pomurski slikarji*, str. 8. Ali se je iz Amerike v domovino resnično vrnil spomladi 1896 ali šele leta 1897, bi bilo treba preveriti, saj ga časopisna notica o nastanitvi tujih gostov v Gradcu navaja kot akademskega slikarja iz New Yorka (*Grazer Tagblatt*, 7. 7. 1897, str. 13, »Fremden-Liste«: »/.../ Gasthof 'zum Schwan'. Fekonja R., akad. Maler, New-York. /.../«).

da ni nikdar več zmozel tako kvalitetne in slogovno usmerjene stvaritve, kakor v *Stariku*. Vrsta slik kaže Fekonjo kot povsem nepomembnega slikarja, saj skuša v portretih na vsak način polepsati naročnika, mu ugajati, običajno dela kar po fotografiji, pri čemer se zelo natančno drži te predloge in se tudi v načinu slikanja poskuša čim bolj približati gladki in retuširani površini fotografije. Uporablja v 19. stoletju zelo znan način slikanja s posebno mehкими čopiči, pri čemer se zakrije vsaka poteza, ki bi izdajala značaj ustvarjalca. Barvno se zdaj sistematično zadržuje v mejah temnih, hladnih, reprezentativnih in 'uradnih' tonov. Na to kaže vrsta portretov, ki so nastali med letoma 1896 in 1900.¹¹²

Kolikor je znano, je leta 1897 v Ljutomeru portretiral otroke gospe Seršen (kat. št. 26) in leta 1899 samo gospo Seršen (kat. št. 34), leta 1900 pa še M. Čagrana (kat. št. 37), Fr. Severja z ženo (kat. št. 38) in Zinka (kat. št. 39), vendar niso znani ne usoda ne nahajališča teh portretov.¹¹³ Portret Ignacija Hauptmanna iz leta 1898 je bil leta 1964, ko so ga razstavili v Umetnostni galeriji Maribor, v posesti Barbare Stajnkove iz Ljubljane (kat. št. 30).¹¹⁴ Pokrajinski muzej Maribor hrani portret dr. Franja Rosine iz leta 1897 (kat. št. 28), v Joanneumu v Gradcu, v Novi galeriji, sta shranjena in razstavljeni oljna portreta poročnika Lieberja (kat. št. 31) in njegove žene Käthe Lieber iz leta 1898 (kat. št. 32),¹¹⁵ leto dni mlajši pa je portret Marije Sušen, ki ga hrani Umetnostna galerija v Mariboru (kat. št. 35).¹¹⁶

Fekonja se je pri portretih iz ljutomerskega obdobja sistematično zadrževal v mejah temnih, hladnih, reprezentativnih in »uradnih« tonov, isti suhoparni način pa se je pokazal pri nabožnih kompozicijah, ki jih je naslikal za ljutomersko župnijsko cerkev sv. Janeza Krstnika: *Sv. Mohorja in Fortunata* (Cirila in Metoda) leta 1898 (kat. št. 33), *Jožefova smrt* leta 1899 (kat. št. 36) in *Križanega s sv. Frančiškom* leta 1900 (kat. št. 40), za katere je France Stele jedrnat zapisal, da so slabotne,¹¹⁷ Marjeta Ciglencečki pa je vendarle menila, da sta obe oltarni sliki solidni deli v nazarenskem slogu.¹¹⁸

Dodaten vir zaslužka si je Fekonja zagotavljal z restavratorskimi posegi na oltarnih slikah v ljutomerski župnijski cerkvi: restavriranje Diglove oltarne slike sv. Janeza Krstnika in *Križevega pota* leta 1898¹¹⁹

ter Turnerjeve Roženvenske M. B. leta 1899,¹²⁰ leta 1900 pa je restavriral Weissenkircherjevo poslikavo v župnijski cerkvi sv. Roka v Cezanjevcih.¹²¹ Kljub težkemu gmotnemu položaju, ki ga omenja Ujčič,¹²² je Fekonja našel sredstva, da kot redni član podpre leta 1899 »Našo stražo«¹²³ in leta 1900 »Podporno društvo visokošolskih učencev slovenske narodnosti na Dunaju«.¹²⁴

Znova v Ameriki: New York 1901–1910

Leta 1901 se je Fekonja zaradi pomanjkanja naročil vrnil v Ameriko, v New York.¹²⁵ Podatki o njegovem bivanju v New Yorku so skromni, saj tovrstno arhivsko gradivo še ni bilo raziskano: ameriški prodajalci slik na svetovnem spletu ob Fekonjevih biografskih podatkih navajajo, da se je leta 1892 po prihodu v Ameriko nastanil v New Yorku, pri sestri, ki je bila poročena z Edwardom Schusslerjem,¹²⁶ pozneje pa je stanoval na Manhattnu in marca 1906 pridobil ameriško državljanstvo.¹²⁷ Toliko bolj dobrodošel vir je

¹²⁰ Gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; Vrišer, Umetnostno pričevanje, str. 91 (navaja, da na rožnovenski oltarni podobi najdemo podpis Fekonje in letnico 1899); Ciglencečki, Jožef Digl, str. 317 in op. 37. Na oltarni sliki je poleg Turnerjeve signature d. sp. levo od nje še Fekonjeva signatura z letnico 1899.

¹²¹ *Cerkveni zaukaznik za Lavantinsko škofijo* 1908, str. 220; Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; Ujčič, Poskus, str. 237.

¹²² Ujčič, Poskus, str. 237.

¹²³ *Slovenec*, 6. 2. 1899, str. 3–4 »Naša straža«: »/.../ Redni udje: /.../ Roman Fekonja 2 K, /.../«.

¹²⁴ *Süddeutsche Post*, 10. 10. 1900, str. 3–4, »Wien, Ende September. (O.-C.) [Spenden.]: »Dem Vereine zur Unterstützung der Hochschüler slovenischer Nationalität in Wien sind in der letzteren Zeit noch nachstehende Spenden zugekommen: /.../ je 1 K die Herren: /.../ Roman Fekonja, /.../«.

¹²⁵ Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (brez leta vrnitve); *ÖBL 1815–1950*, geslo Fekonja, Roman, str. 294 (brez leta vrnitve); Ujčič, *Skupina*, s. p. (navaja, da je to bilo med letoma 1898 in 1899); Ujčič, Poskus, str. 237 (leta 1901); *Pomurski slikarji*, str. 8 (brez leta vrnitve).

¹²⁶ Gl. <https://picclick.com/Native-American-Treaty-oil-Painting-of-William-Penn-183478936692.html> (12. 8. 2022): »BIOGRAPHY: Roman Fekonja (1868–1910, Slovenia, Estonia, America) was a well-known portrait painter of the fashionably wealthy aristocracy in Europe and the simply wealthy and fashionable in the United States. He completed his artistic studies at the Vienna Academy and in 1892 made the first of at least two sojourns to America where he stayed in New York with Mr. and Mrs. Edward Schussler, the latter being his sister. He also lived in San Francisco, California where he continued to receive portrait commissions. His studio appears to have been destroyed in a fire after which he moved again to New York. This may account for the relative scarcity of his artwork. His work can be found in the permanent collections of the Fine Arts Museum of San Francisco and the Umetnostna galerija Maribor, Slovenia.«

¹²⁷ Gl. <https://catalogue.swanngalleries.com/Lots/auction-lot/-NEW-YORK-CITY--Roman-Fekonja-artist-Painting-of-the-Manhattan-saleno=2580&lotNo=186&refNo=782362> (22. 8. 2022): »The artist Roman Fekonja (1869–1910) arrived in the United States from the Austrian Empire in 1892. He made his residence in Manhattan, working mostly as a portrait painter, and became an American citizen in March 1906. That same year he completed this painting, an immigrant artist's affectionate tribute to his adopted city's founding legend.«

¹¹² Ujčič, Poskus, str. 237.

¹¹³ Omenjeni pri Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; Ujčič, Poskus, str. 237.

¹¹⁴ Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ujčič, Poskus, str. 237.

¹¹⁵ Gl. <https://www.museum-joanneum.at/neue-galerie-graz/ausstellungen/ausstellungen/rundgang-wer-bist-du-raum-03/leutnant-lieber-in-uniform-kaethe-lieber> (12. 8. 2022).

¹¹⁶ Gl. <http://museums.si/sl-si/Domov/Zbirke/Predmet?id=29-279> (28. 9. 2022).

¹¹⁷ Stele, Konservatorski zapiski, 1933, str. 21, zv. CXV; Ujčič, Poskus, str. 237 in op. 15.

¹¹⁸ Gl. Ciglencečki, Jožef Digl, str. 371.

¹¹⁹ Gl. Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; Ciglencečki, Jožef Digl, str. 317 in op. 37.

slovenski izseljenski časopis *Glas naroda*, ki ga je leta 1894 s finančno podporo Jožeta Remsa in Antona Logarja v New Yorku ustanovil Frank Sakser (1859–1937). Med slovenskimi izseljenci v Ameriki je Sakser kot podpornik in uspešen podjetnik užival velik ugled in zaupanje, s čimer je pomembno vplival na narodno in delavsko zavest slovenskih izseljencev.¹²⁸ Kolikor je mogoče razbrati iz kratkih obvestil in zapisov, objavljenih v omenjenem dnevniku, je bil med letoma 1901 in 1910 tudi velik podpornik in obču-dovalec Romana Fekonje, ki se je vključeval v delovanje slovenske izseljenske skupnosti v New Yorku, predvsem na Manhattnu. Tam je nazadnje živel na East 95. Streetu (leta 1910),¹²⁹ delal pa v »znamenitem« ateljeju na 5. Aveniji (leta 1901).¹³⁰

Po prihodu v New York je v začetku decembra 1901 v prostorih uredništva časopisa *Glas naroda*, ki je takrat imel sedež na 109 Greenwich Street v New Yorku, razstavil sliko z upodobitvijo dveh otrok, ki je bila v adventnem času naprodaj po ugodni ceni (kat. št. 41). Ali je bila prodana, ni znano, a je iz drobne vesti iskavidno, da je Fekonja začel naročnike za svoja dela iskati tudi znotraj ameriške slovenske izseljenske skupnosti.¹³¹

Leta 1902, ko sta v Fekonjevi stari domovini umrla človeka, ki sta mu bila blizu, v Gradcu njegov učitelj Henrik Schwach,¹³² v Ljutomeru pa njegov brat Bogomir, ki je bil krojač,¹³³ je naslikal oljni portret Franka Sakserja, ki je bil objavljen v Slovensko-amerikanskem koledarju za leto 1903 (kat. št. 42).¹³⁴ Julija 1903 je postal podpredsednik najstarejšega slovenskega podpornega društva v New Yorku, Društva

sv. Frančiška Serafskega 46,¹³⁵ a je iz njega izstopil čez dve leti, julija 1905.¹³⁶

Jeseni 1903 je Roman Fekonja za mesec dni odpotoval v Pensilvanijo. V Pittstonu je obiskal sestro, poročeno z Edwardom Schusslerjem. O njegovem obisku so poročali v lokalnem časopisu *Pittston Gazette*, saj je bil Fekonja umetnik, ki je v oddaljeni metropoli užival naklonjenost umetnostnih kritikov.¹³⁷ Sestro in svaka je skupaj s teto še enkrat obiskal v začetku leta 1904.¹³⁸

Kaj je botrovalo njegovemu izstopu iz slovenskega podpornega društva sv. Frančiška Serafskega leta 1905, ne vemo, je pa zato v začetku leta 1906 od podpornega društva sv. Jožefa 57 v Brooklynu dobil naročilo, naj portretira njegovega tajnika Alojza Češarka (kat. št. 43).¹³⁹ S portretom, ki so ga podarili Češarku, so bili člani društva zelo zadovoljni, saj je bil Fekonja ugleden slikar, pravi umetnik, ki je takrat prebival na 146 W. 10th St. v New Yorku.¹⁴⁰ Kmalu zatem je sledilo še eno naročilo slovenske izseljenske skupnosti v New Yorku. Naslikati je moral dopasni portret Alojzija Blaznika (kat. št. 44), ki je 17. junija 1906 pel novo mašo v cerkvi sv. Janeza Nepomuka na 72. ulici v New Yorku. Mojstrsko naslikani portret je novomašniku po celodnevni slovesnostih, ki so ob tej priložnosti potekale, izročil umetnikov dober prijatelj Josip Rems.¹⁴¹

Kako in kdaj točno je Roman Fekonja v New Yorku spoznal svojo veliko ljubezen, ki ga je leta 1910 vodila v samomor, ni znano. Vsekakor se je moralo to zgoditi v obdobju med letoma 1901 in 1906, saj je njegova žena Josipina 29. oktobra 1906 postala prva predsednica novoustanovljenega slovenskega ženskega podpornega društva sv. Ane v New Yorku, katerega ustanovna članica je bila tudi njena sestra Justina.¹⁴² Društvo je bilo ustanovljeno, ker se

¹²⁸ <https://www.obrazislovenskihpokrajini.si/en/oseba/sakser-frank/> (30. 8. 2022).

¹²⁹ *Glas naroda*, 27. 7. 1910, str. 1, »Slovenske novice«: »Dne 26. julija jutraj je našel rojak Schreier Roman Fekonjo v njegovem stanovanju na 95. istočni ulici mrtvega /.../«.

¹³⁰ *Glas naroda*, 7. 12. 1901, str. 3, »Drobnosti«: »/.../ Gosp. Roman Fekonja je doma iz Spodnje Štajerske in deluje v znamenitem ateljeju na 5. Ave. v New Yorku.«

¹³¹ *Glas naroda*, 7. 12. 1901, str. 3, »Drobnosti«: »Domač umetnik gosp. Roman Fekonja, slikar, je te dni izvršil lepo sliko dveh otrok in za primerno nizko ceno. Sliko je pri nas videti in našega umetnika priporočamo vsakomu najtopleje, ker izdeluje v oljnatih barvah in na druge načine res umotvore. Gosp. Roman Fekonja je doma iz Spodnje Štajerske in deluje v znamenitem ateljeju na 5. Ave. v New Yorku.«

¹³² V nekrologu je posebej omenjen tudi Fekonja kot eden njegovih uspešnih učencev. Gl. *Grazer Tagblatt*, 8. 5. 1902, str. 3–4, »Galleriedirector Heinr. Schwach †«: »/.../ Auch giengen aus seiner Schule namhafte Künstler und Künstlerinnen hervor, so /.../ Fekonja (Amerika), /.../«.

¹³³ *Slovenec*, 3. 12. 1902, str. 3, »Umrli«: »/.../ je v Ljutomeru gospod Bogomir Fekonja, krojač, brat znanega akademičnega slikarja g. Romana Fekonje, ki živi sedaj v Ameriki.«

¹³⁴ *Glas naroda*, 27. 12. 1902, str. 3, »Drobnosti«: »Koledar 'Glas naroda' pričnemo razpošiljati drugi teden; to naznanimo na obilo vprašanj in naročil. Stenski Koledar dobe vsi naročniki našega lista v nagrado in ga razpošljemo po novem letu. Barvana slika je fotografija g. Fr. Sakserja in je originalno sliko napravil z oljnatimi barvami naš rojak umetnik Roman Fekonja v New Yorku.«

¹³⁵ *Amerikanski Slovenec*, 24. 7. 1903, str. 3, »New York, 13. Julija«: »Društvo sv. Frančiška Ser. št. 46, K. S. K. jednote, imelo je dne 5. julija t. l. celoletno glavno zborovanje, pri katerem je bil izvoljen sledeči odbor: Jože Rems, predsednik, Roman Fekonja, podpredsednik, Mihael Zobec, tajnik, Ivan Pleško, zastopnik, Dragotin Adamič, blagajnik, Dragotin Vremšak, vodja, Alojz Avsenik, Franc Lupša in Franc Zelenc, finančni nadzorniki. /.../«

¹³⁶ *Amerikanski Slovenec*, 21. 7. 1905, str. 5, »K. S. K. JEDNOTA«: »/.../ Odstopili: Od društva sv. Frančiška Ser. 46, New York, N. Y., 3843, Fekonja Roman, 10. jul. 1905. /.../«

¹³⁷ Gl. op. 85.

¹³⁸ Gl. op. 88.

¹³⁹ *Amerikanski Slovenec*, 16. 2. 1906, str. 5, »Brooklyn, N. Y., 2. febr.«.

¹⁴⁰ *Amerikanski Slovenec*, 23. 2. 1906, str. 5, »Brooklyn, N. Y., 2. febr. (Konec)«.

¹⁴¹ *Glas naroda*, 18. 6. 1906, str. 1, »Slovenska slovesnost v New Yorku. Na 72. ulici v cerkvi sv. Janeza Nepomuka pel novo mašo rojak rev. Alojzij Blaznik«; *Amerikanski Slovenec*, 22. 6. 1906, str. 1, »G. N., New York, 18. jun.«; *Amerikanski Slovenec*, 8. 7. 1906, str. 2, »Udeležnik, New York, 21. jun.«.

¹⁴² *Amerikanski Slovenec*, 14. 12. 1906, str. 5, »Naročnik, New York, 3. dec.«: »/.../ Že delj časa se je prožila misel, da bi newyorške Slovenke ustanovile svojo lastno in posebno podporno društvo, in ga priklopile k naši slavni K. S. K. J. v ta

je v preteklih letih v New York priselilo veliko Slo-venk, še posebej iz Domžal in okolice, ki so bile zelo spretni v šivanju in pletenju slamniov ter so slovele kot najboljše delavke v newyorških tovarnah slamniov.¹⁴³ Društvo je bilo v začetku leta 1907 sprejeto v *Krajnsko-slovensko katoliško jednoto*, še naprej pa mu je predsedovala Josipina (Jožefina) Fekonja, članica pa je bila tudi njena mlajša sestra Justina.¹⁴⁴ Sestro Justino, ki se je leta 1908 vrnila v Domžale,¹⁴⁵ so že v začetku februarja 1907 izključili iz članstva.¹⁴⁶

V New Yorku se je torej Roman Fekonja pred letom 1906 poročil, kakor je zapisal tajnik newyorškega slovenskega pevskega društva *Slavec* Ivan Adamič, s »siromašno, ali lepo Slovenko«¹⁴⁷ Josipino, rojeno Kleinlercher, ki je bila doma iz Domžal.¹⁴⁸ Josipina (1881–1970) in njena štiri leta mlajša sestra Justina (1885–1951) sta bili hčerki domžalskega tovarnarja slamniov Antona Kleinlercherja, ki je bil nemškega rodu, in Marijane, rojene Ogrinc, ki pa je bila ver-

jetno slovenskega rodu. Starejša sestra je prispela v New York, tako kot Roman Fekonja, leta 1901, njena mlajša sestra pa leta 1904. Morda je Fekonja, ki je ameriško državljanstvo pridobil leta 1906,¹⁴⁹ bodočo soprogo spoznal že ob vrnitvi v Ameriko, verjetneje pa bo, da v okviru vedno večje slovenske naselbine na Manhattanu ali širše okolice New Yorka.¹⁵⁰

Med letoma 1906 in 1910 se je Roman Fekonja, kakor kaže, poleg običajnega portreta pričel posvečati tudi drugim slikarskim zvrstem: zgodovinskemu, nabožnemu in vedutnemu slikarstvu, pa tudi žanrskim slikam – kakršne so pač bile želje ameriških naročnikov.

Tako naj bi se Fekonja potem, ko je leta 1906 dobil ameriško državljanstvo, svoji novi domovini priklonil tako, da je v olju naslikal mitološki prizor o ustanovitvi New Yorka, mesta, ki si ga je izbral za drugi dom (kat. št. 45).¹⁵¹ Historična slika predstavlja legendarni trenutek, ko Holanec Peter Minuit leta 1626 domačinom v zameno za otok Manhattan ponudi skrinjo ničvredne krame. Gre za kopijo slike, ki jo je newyorški slikar in ilustrator Alfred Fredericks okoli leta 1902 naslikal za družbo Title Guarantee & Trust Company v New Yorku.¹⁵² Isto sliko je Fekonja na osnovi reprodukcije Fredericksove slike vnovič naslikal, to pot v hladnejših tonih, leta 1908 (kat. št. 46), a je bila oljna slika manjših dimenzij kot prva, kar priča o tem, da je ustvarjal po naročilu ter se prilagajal naročnikovemu okusu in potrebam, saj je bil isti prizor preimenovan v *Pennova pogodba z Indijanci v Shackamaxonu* (*William Penn Treaty at Shackamaxon*).¹⁵³

Leta 1908 je v olju naslikal *Kristusa na Oljski gori* – sliko je kupila žena Franka Sakserja (kat. št. 48). Med ameriški Slovenci je naletela na ugoden odmev v izseljenškem dnevniku *Glas naroda*, kar ni

namen se je zbralo precejšno število vrlih narodnjakinj dne 29. oktobra t. l. na določenem prostoru ter so pri tem shodu ustanovile: »Slovensko podporno društvo sv. Ane v Greater New Yorku.« /.../ V društveni odbor so se izvolile izmed svoje srede sledeče uradnice: Josipina Fekonja, predsednica /.../. Razen navedenega odbora naj bodo še zabeležena imena ustanovnih članic novega društva: /.../ Gustika Kleinlercher /.../.

¹⁴³ *Amerikanski Slovenec*, 14. 12. 1906, str. 5, »Naročnik, New York, 3. dec.«: »Tukajšnja slovenska naselbina vedno bolj in bolj narašča in postaja od leta do leta močnejša. Naši marljivi in pridni rojaki, ki so izurjeni v raznih strokah rokodelstva, imajo še precej dobra in tudi stalna mesta, ter primeroma dobro zaslužijo. Zadnji čas se je naselilo semkaj obilno število naših rojakinj iz starega kraja posebno iz Domžal in tamošnje okolice. Domžalčanke so namreč v šivanju in pletenju slamniov zelo spretni in so na glasu kot najboljše moči v tukajšnjih tovarnah za slamniov. Že delj časa se je prožila misel, da bi newyorške Slovenke ustanovile svojo lastno in posebno podporno društvo, in ga priklopile k naši slavni K. S. K. J. V ta namen se je zbralo precejšno število vrlih narodnjakinj dne 29. oktobra t. l. na določenem prostoru ter so pri tem shodu ustanovile: 'Slovensko podporno društvo sv. Ane v Greater New Yorku'. /.../.

¹⁴⁴ *Amerikanski Slovenec*, 18. 1. 1907, str. 5, »K. S. K. JEDNOTA«: »/.../ Novo društvo sprejeto. Novoustanovljeno žensko društvo sv. Ane štev. 105 v New Yorku, N. Y., vsprejeto v K. S. K. Jednoto 17. jan. 1907. Imena članic: 2980 Justina Kleinlercher, roj. 1885, /.../ 2984 Jožefina Fekonja, roj. 1881, /.../.; *Amerikanski Slovenec*, 22. 2. 1907, str. 8, »Imenik podrejenih društev Kranjsko-Slovenske Katoliške Jednote«: »/.../ 105. Društvo sv. Ane, New York City, Predsednica: Josefina Fekonja /.../.

¹⁴⁵ *Glas naroda*, 25. 5. 1908, str. 2, »V staro domovino so se podali«: »/.../ Justina Kleinlercher, /.../ iz New Yorka v Domžale; /.../.

¹⁴⁶ *Amerikanski Slovenec*, 22. 2. 1907, str. 5, »K. S. K. JEDNOTA«: »/.../ Suspendovane članice: Od društva sv. Ane 105, New York, 2980 Justina Kleinlercher, 13. febr. 1907. /.../.

¹⁴⁷ *Glas naroda*, 6. 8. 1910, str. 2, »Dopis. New York City«: »Oženil se je tu. Pred altar je peljal siromašno, ali lepo Slovenko /.../.

¹⁴⁸ *Glas naroda*, 25. 10. 1910, str. 1, »Žena umrlega akademičnega slikarja g. Romana Fekonja«: »Včeraj se je na parniku 'Cincinnati' od Hamburg Amerika Line vrnila v Ameriko žena umrlega akademičnega slikarja g. Romana Fekonja Mrs. Josipina Fekonja rojena Kleinlercher iz Domžal. /.../.

¹⁴⁹ O tem gl. <https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P212.php> (stanje 2. 9. 2022).

¹⁵⁰ Za genealoške podatke o Josipini Kleinlercher in njeni sestri Justini: NŠAL, ŽA Mengeš, R 1876–1892, str. 84, 164. Gl. tudi: <https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P209.php>; <https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P206.php> (2. 9. 2022).

¹⁵¹ O tem gl. https://www.liveauctioneers.com/item/112275-005_new-york-city-roman-fekonja-artist-painting-of-the (13. 9. 2022); gl. tudi https://www.liveauctioneers.com/item/93681675_roman-fekonja-american-1868-1910 (13. 9. 2021).

¹⁵² O upodobitvah Nakupa Manhattan gl.: Peter A. Douglas, *Illustrating the Manhattan Purchase*, dosegljivo na <https://www.newnetherlandinstitute.org/history-and-heritage/additional-resources/illustrating-the-manhattan-purchase/> (13. 9. 2022).

¹⁵³ Za drugo verzijo slike gl.: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roman_Fekonja_-_Native_American_Treaty.jpg (12. 8. 2022); <https://picclick.com/Native-American-Treaty-oil-Painting-of-William-Penn-183478936692.html> (12. 8. 2022); https://www.liveauctioneers.com/item/49164442_roman-fekonja-oil-canvas-penn-s-treaty-philadelphia (13. 9. 2022); gl. tudi https://www.liveauctioneers.com/item/50383062_roman-fekonja-oil-canvas-after-penn-s-treaty (13. 9. 2022).

presenetljivo, saj je bil Sakser ustanovitelj in urednik tega časopisa in obenem Fekonjev podpornik, o njej pa so poročali tudi v *Slovenecu*. Ob tej priložnosti je bilo še posebej izpostavljeno, da je Roman Fekonja končal slikarsko akademijo v Gradcu in da je umetnik, ki mojstrsko obvladuje svoje delo, in ne kak »/.../ akademični slepar kakor je ljubljanski 'Slovenec' pred leti pisal o nekem slikarju, ki ima sedaj v tej deželi velik jezik, kakor ga je imel nekdanj na Slovenskem, kjer je marsikoga nalimal. Pravi umetniki ne znajo delati reklame in žive vedno bolj v pomanjkanju; navadni mazači pa se hlinijo in delajo reklamo, ker drugače nikogar ne ulove, da ga 'nafarbajo'«. ¹⁵⁴

Frank Sakser je ob selitvi svoje družbe *Frank Sakser Co.* ter uredništva izseljenskih časopisov *Glas naroda* in *Hrvatski svijet* z naslova 109 Greenwich Street na 82. Cortlandt Street v New Yorku Romanu Fekonji naročil, naj naslika veduto ulice Cortlandt Street, kjer je stala stavba, v katero se je Sakser vselil leta 1908. Fekonjeva upodobitev je znana le še z barvnih reprodukcij, ki so izšle v obliki razglednic, ¹⁵⁵ prvotno pa je bila uporabljena za Slovensko-Amerikanski stenski koledar za leto 1909, ki ga je izdajal *Glas naroda* (kat. št. 47). ¹⁵⁶

Leta 1909 je Fekonja naslikal žanrsko sliko *Francišskani »rihtarja bijejo«* (kat. št. 50) velikosti 122 x 62 cm, ki jo je kupil napredni slovenski trgovec Janko Ogulin iz Jollieta v Illinoisu, kakor izvemo iz Hočvarjevega opisa slike, objavljenega v izseljenskem časopisu *Amerikanski Slovenec*: »G. Janko Ogulin, naš napredni trgovec, je postal pokrovitelj slovenske umetnosti v Ameriki. Te dni je prejel iz New Yorka veliko krasno sliko, delo znanega slovenskega slikarja Romana Fekonje, ki živi v metropoli ob Hudsonu. Slika, v velikosti 4x2 ½ čevlja, predstavlja skupino častitljivih očetov frančiškanov, ki si po trdem duševnem delu iščejo kratkega razvedrila v nedolžni igri, pri kateri 'rihtarja bijejo', kakor se pravi po domače. Živobarvna slika je izredno plastična, polna fines v harmonični celotnosti, res pravi umotvor po tehniki in umetniški dovršenosti ter dela vso čast g. slikarju. G. Ogulinu je pa čestitati, da si je omissil za svoje stanovanje tako krasen kinč.« ¹⁵⁷

Skupaj s soprogo Josipino je Fekonja leta 1909 za nekaj mesecev obiskal staro domovino, a o njunem bivanju na Slovenskem ni kaj dosti znanega. ¹⁵⁸ Ver-

jetno sta obiskala njegovo rodno Štajersko, predvsem Ljutomer, zagotovo pa sta bila tudi v Domžalah, kjer je bila doma njegova žena. O tem pričajo Fekonjevi portreti članic znane industrijske rodbine Ladstätter iz Domžal, ¹⁵⁹ ki jih hrani Medobčinski muzej Kamnik, med drugim *Portret starejše žene z zlato broško*, ki je signiran in datiran 1909 (kat. št. 49). ¹⁶⁰ Josipina babica je bila Marija Ladstätter, ki se je poročila s Kristjanom Kleinlercherjem. ¹⁶¹ Anton Kleinlercher, Josipinin oče, je bil eden od ustanoviteljev prve tirolske tovarne slamnikov v Domžalah: J. Mellitzer, Kleinlercher & Co. ¹⁶² Sorodstvene povezave očitno obstajajo, a so vse premalo raziskane, da bi lahko z gotovostjo trdili, da gre za iste osebe.

V času Fekonjevega bivanja v Domžalah je najverjetneje nastala tudi krajinska slika *Kamniške planine* (kat. št. 51), ki se omenja spomladi 1910, ko je podružnica društva sv. Cirila in Metoda v New Yorku organizirala veselico, na kateri so pripravili srečelov. Med glavnimi dobitki je bila omenjena Fekonjeva krajina, a ni znano, kdo je bil srečni dobitnik, kakor tudi ni znana njena nadaljnja usoda. ¹⁶³

Ali je Fekonja Kamniške planine naslikal še v domovini ali po vrnitvi v New York, ni znano. Vsekakor pa je to njegovo zadnje znano delo, ki simbolično opominja, da se žena ni več želela vrniti iz prečudovitih domačih krajev v Ameriko, da ga je pustila prepuščenega samemu sebi v mogočni ameriški metropoli, da mu ni bila zvesta. O tem priča skopa novica, objavljena v *Glasu naroda* dan potem, ko si je konec julija 1910 obupan vzel življenje: »Dne 26. julija zjutraj je našel rojak Schreier Roman Fekonjo v njegovem stanovanju na 95. istočni ulici mrtvega in sicer je ležal v kopalni bani popolnoma slečen in plin je bil odprt. Roman Fekonja je bil akademični slikar in mojster v svojem poklicu, toda sreče ni imel ne v delu, niti v zakonskem stanu. Lansko leto je potoval v staro domovino z ženo, a nazaj je sam prišel, žena ni hotela ž njim. Tu je bil poslednji čas vedno otožen in iz tega sklepamo, da si je sam segel po življenju. Roman Fekonja je bil rodom iz Ljutomera na Sp. Štajerskem in obiskoval ter dovršil slikarsko akademijo na Dunaju. Star je bil 37 let.« ¹⁶⁴

¹⁵⁹ O Ladstätterjevi tovarni slamnikov gl. <https://www.domzalske-novice.si/2022/03/27/sprehod-med-tovarnami-slamnikov-v-domzalah-6/> (13. 9. 2022).

¹⁶⁰ Za Ladstätterke gl. Lesar, *Starejša slikarska zbirka*, str. 86.

¹⁶¹ Za sorodstvene povezave gl. <https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P209.php> (2. 9. 2022).

¹⁶² Za Kleinlercherjevo tovarno slamnikov gl. <https://www.domzalske-novice.si/2022/01/29/sprehod-med-tovarnami-slamnikov-v-domzalah-4/> (13. 9. 2022).

¹⁶³ O sliki gl.: *Glas naroda*, 9. 4. 1910, str. 2, »Iz urada osrednje Ciril-Metodove podružnice št. 1 v New Yorku«; *Glas naroda*, 28. 4. 1910, str. 1, »Slovenske novice«; *Glas naroda*, 3. 5. 1910, str. 2, »Dopisi. New York City«.

¹⁶⁴ Gl. *Glas naroda*, 27. 7. 1910, str. 1, ». Slovenske novice«. Isto besedilo je bilo nato objavljeno tudi v domovini: *Slovenec*, 11. 8. 1910, str. 3, »Samoumor Slovenca v New Yorku«; *Domoljub*, 18. 8. 1910, str. 526, »Samoumor Slovenca v New

¹⁵⁴ O tem: *Glas naroda*, 10. 9. 1908, str. 1, »Krasna slika slikarja Romana Fekonje«; *Slovenec*, 26. 9. 1908, str. 8, »Slovenski akademični slikar v Ameriki«.

¹⁵⁵ Objava: Hemmings, New York, str. 16, sl. 17 (razglednica); gl. tudi <http://ljublana-kps.zrc-sazu.si/13B.html> (2. 9. 2022).

¹⁵⁶ O Fekonjevi upodobitvi Cortlandt Streeta gl.: *Glas naroda*, 5. 1. 1909, str. 1, »Lep stenski koledar«; *Glas naroda*, 9. 1. 1909, str. 1, »Stenski koledar«; *Glas naroda*, 12. 1. 1909, str. 1, »Stenski koledar«.

¹⁵⁷ Gl. *Amerikanski Slovenec*, 17. 12. 1909, str. 2, »Mihael Hočvar, Joliet, Ill., 15. dec.«; *Glas naroda*, 6. 8. 1910, str. 2, »Dopis. New York City«.

¹⁵⁸ Na kratko omenjeno pri Ujčič, *Skupina*, s. p.

Ivan Adamič, tajnik slovenskega pevskega društva Slavec v New Yorku, katerega član in pevec je bil tudi Roman Fekonja,¹⁶⁵ je ob slikarjevi tragični smrti objavil zelo čustveno obarvan spominski zapis, ki marsikaj izpove o značaju prerano umrlega, danes skorajda pozabljenega prleškega umetnika:

»Cenjeno uredništvo: - 'Glas naroda' je sicer že poročal med slovenskimi novicami, da je nepričakovane smrti naš rojak akademični slikar g. Roman Fekonja. - Ker je bil blagi pokojnik zvest in najbolj požrtvovalni član tukajšnjega slovenskega pevskega društva 'Slavec', se poslavlja 'Slavec' tem potem od dragega in nepozabnega brata-pevca. Njegova nepričakovana in nagla smrt nas je globoko pretresla. Ni še tega dolgo in iz vrst 'Slavčevih' je ugrabila neusmiljena in neizprosna smrt še drugega! Ker so se 'Slavčevi' člani v zadnjem času razkropili na vse strani in si isti služijo svoj kruh na različnih mestih, ni bilo nikakor mogoče spremiti našega Romana na poslednjem njegovem potu društveno. - Pri izvanredni seji je 'Slavec' sklenil, da se zbere na 'Vseh Svetih' dan in korporativno obišče Romanov grob in položi venec nanj. Življenje našega Romana je bilo podobno stotim in stotim onih, kateri nimajo vsega v izobilju, vendar pa z energičnim svojim duhom dosežejo ono, po čemer je hrepenela mlada in idealna njih duša ... Po dovršenih gimnazijskih naukah se je vpisal na akademiji znanosti in umetnosti na Dunaju. Stanoval je pri svojem stricu, policijskem inšpektorju in fanatičnem nemškutarju, kar pa našega Romana ni oviralo, da si je ohranil edinole za mater Slovenijo ljubeče srce! - Narodnjak in poštenjak od vrha do tal; - za Ameriko pa je bil preidealni! - Študiral je tudi na akademiji v Monakovem in pripovedoval mi je sam,

da hranijo na obeh akademijah še danes vzorna njegova dela. Že pred leti se je poslovil od rodne zemlje in prišel semkaj, kjer baje dolarji po cestah leže.... Životaril je in nikakor se ni mogla fina njegova duša napiti ameriškega prozaičnega duha, gorostasna tukajšnja reklama se mu je gabila. - V svojem atelierju je sukal svoj čopič in čakal naročitev. Oženil se je tu. Pred altar je peljal siromašno, ali lepo Slovenko, ktere srce pa ni bilo stalno! Pustila ga je in živi daleč sedaj oddaljena od svojega soproga! Bog ve, ali bode sedaj vesela in srečna, ko sliši, da našega Romana ni več? Naš Roman je bil umetnik in kot tak ponosen na svoje znanje. Ko je ostal sam, ni tožil nikomur; tih je bil in sam je nosil svoje gorje. - Najrajše je obiskoval obitelj Remsovo, tamkaj se je čutil domačega in tam je vedno našel potrebnega zavetja. - Večkrat smo bili tamkaj skupaj na obisku in ko je Romanu zakipelo srce in se odprla njegova srčna rana, je šel h glasovirju, zaigral v mehkem mol akordu otožno ono: 'Kaj je človek na tem svetu', in pel. Poslušali smo ga radi, meni pa se je smilil, razumel sem ga predobro. Nehote se mi vsiljuje vprašanje, zakaj bije usoda ravno take, ki bi s svojimi deli slovensko ime proslavili po širni tej zemlji? Zadnje njegovo delo je pobudilo ne samo med nami Slovenci ampak tudi med drugimi narodnostmi veliko senzacijo. Vstvaril je sliko, ki jej menda ni para v tem genre-ju. Očetje frančiškani se bijejo na samostanskem dvorišču 'kozla'. Vse poteze so tako markantne in plastične, da se gledalcu zdi, da gleda pristno samostansko življenje... Pisma ni pustil in poslovil se ni od nikogar. - Oproščamo mu, 'strta srca' ne govore in ne tožijo, vtihnil je naš Roman in legel v grob! 'Slavec' bode žaloval za njem in spomin njegov ne ugasne v naših srcih! - Zemlja, ktera Te krije, Romane, ni domača, vendar pa bodi Ti lahka in večni sanak Tvoj bodi sladek! Za 'Slavca': Ivan Adamič, tajnik.«¹⁶⁶

Yorku«. Sicer pa o njegovi nesrečni smrti tudi: Cankar, geslo »Fekonja, Roman«; *ÖBL 1815–1950*, geslo Fekonja, Roman, str. 294; Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, *Poskus*, str. 237; *Pomurski slikarji*, str. 8.

¹⁶⁵ *Amerikanski Slovenec*, 13. 5. 1910, str. 2, »Ivan Adamič, New York City, 5. maja«: »/.../ Moja malenkost mora tudi biti povsod, kjer se lepo poje in danes se Vam predstavljam kot zvest Slavčev član. Naš društveni predsednik g. Josip Rems senior je pred 14. dnevi sklical sejo, pri kateri sta bila sprejeta nova člana gg. Ivan Adamič in Fran Barbič. - V odbor so bili voljeni sledeči: Predsednik g. Jos. Rems /.../ in odborniki so gg. /.../ Roman Fekonja /.../« Gl. tudi: *Glas naroda*, 27. 4. 1915, str. 2, »Dopis. New York, N. Y.«: »Naša greatnewyorška slovenska naselbina se gotovo še spominja nekdanjega pevskega društva 'Slavec'. Že 18 let je preteklo izza onega dne, ko je pešiča slovenskih mož presadila slovensko našo pesem iz rodne grudi v tujo zemljo. 'Slavec' je prepeval v moškem in mešanem zboru, budit narodno zavest, iskal po prostranem Greater New Yorku raztresene rojake in jih družil. A ker igra sicer kratek, a velepomemben proverbij 's trebuhom za kruhom' tako veliko ulogo v našem življenju, je moral i marsikateri 'Slavčev' za kruhom, šel je, ker boj za obstanek ne pozna pardona in vrste v 'Slavcu' so bile redke, rekli bi prazne. In v preostali fragment je posegla i smrt in prerezala je nit življenja vrlim rojakom: Dragotinu Vremšaku, Mihaelu Zobcu in Romanu Fekonji. Njih duh le bdi danes nad nami, spomin na nje ni obledel, vzplapolal je tlečo iskro, budi nas in bodri k delu! /.../«

¹⁶⁶ *Glas naroda*, 6. 8. 1910, str. 2, »Objava: Dopis. New York City«. Sicer pa se je njegova žena Josipina, ki jo Adamič krivi za umetnikovo smrt, vrnila v New York, takoj ko je zvedela za možev samomor. Tudi o tem je *Glas naroda* poročal zelo očitačo. Gl. *Glas naroda*, 25. 10. 1910, str. 1, »Žena umrlega akademičnega slikarja g. Romana Fekonja«: »Včeraj se je na parniku 'Cincinnati' od Hamburg Amerika Line vrnila v Ameriko žena umrlega akademičnega slikarja g. Romana Fekonja Mrs. Josipina Fekonja rojena Kleinlercher iz Domžal. Ne vemo, kaki občutki jo bodo navdajali, ko bode obiskala grob žrtve velikih duševnih muk. Prepozno.« Pa tudi njena sestra Justina je bila vredna vse graje. Gl. *Amerikanski Slovenec*, 31. 5. 1912, str. 2, »Ivan Adamič, New York City, 27. maja 1912«: »/.../ Poročila se je Miss Justina Kleinlercher - z Nemcem, sestra gospe Josipine Fekonja, zapuščene vdove nepozabnega našega Romana. /.../«

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

NŠAL, Nadškofijski arhiv Ljubljana (<https://data.maticula-online.eu/>)
ŽA Mengeš, R 1876–1892

NŠAM – Nadškofijski arhiv Maribor (<https://data.maticula-online.eu/>)
RMK Svetinje 1852–1890

ČASOPISI

Amerikanski Slovenec, 1903, 1905, 1906, 1907, 1909, 1910, 1912.

Delo, 1964.

Domoljub, 1890, 1910.

Glas naroda, 1901, 1902, 1906, 1908–1910, 1915.

Grazer Tagblatt, 1893, 1895, 1897, 1900, 1902.

Grazer Volksblatt, 1886, 1890.

Ilustrirani Slovenec, 1926, 1927.

Kmetijske in rokodelske novice, 1892.

Marburger Zeitung, 1890.

Pittston Gazette, 1903, 1904.

San Francisco Chronicle, 1897.

Slovenec, 1892, 1899, 1902, 1908, 1910.

Slovenski gospodar, 1888.

Slovenski narod, 1890, 1891.

Südsteirische Post, 1885, 1888, 1892, 1900.

The San Francisco Examiner, 1896.

Večer, 1964.

LITERATURA

Cankar, Izidor: Slovensko slikarstvo v dobi realizma. Razstava v Moderni galeriji 1950. *Likovni svet*, 1951, str. 87–111.

Cerkveni zaukaznik za Lavantinsko škofijo. XIV. kirchliches Verordnungs-Blatt für die Lavanter Diözese. Marburg, 1908.

Ciglencečki, Marjeta: Jožef Digl, portretist rodbine Attems. *Vis imaginis. Baročno slikarstvo in grafika. Jubilejni zbornik za Anico Cevc* (ur. Barbara Murovec). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006, str. 359–376.

Ciglencečki, Marjeta: Portreti nadžupnikov, dekanov in proštov v cerkvi sv. Jurija. *Ptujska župnijska cerkev sv. Jurija. Zbornik znanstvenega simpozija ob praznovanju 1150. letnice posvetitve mestne cerkve in 850. obletnice »Konradove cerkve«* (ur. Slavko Kranjc). Ptuj: Minoritski samostan sv. Viktorina; Župnija sv. Jurija 1998, str. 236–250.

Curk, Jože in Kaligarič, Mitja in Štumberger, Borut in Tomanič-Jevremov, Marjana: *Vodnik po kulturni in naravni dediščini občine Ormož*. Ormož: Veritas, 1998.

Curk, Jože: Likovna umetnost v Ptuj. *Ptujski zbornik*, 2, 1962, str. 372–381.

Fünftehnter Jahresbericht des Steierm. Landes-Untergymnasiums zu Pettau. Veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1884. Pettau, 1884.

Hemmings, Richard S.: New York City's Cortlandt Street: One Way to the River. An Historical Tour Using Postal History and Ephemera as a Guide. *La Posta: The Journal of American Postal History*, First Quarter 2012, str. 5–20.

Horvat, Jasna in Kos, Mateja: *Zbirka slik Narodnega muzeja Slovenije*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, 2011.

Ilich Klančnik, Breda: Fekonja, Roman. *Allgemeines Künstler-Lexikon. Die bildenden Künstler aller Zeiten und Völker*, 38. München, Leipzig: K. G. Saur, 2003, str. 18.

Ilich Klančnik, Breda: Habent sua fata libelli. Ostanke družinske knjižnice Simonič-Šlebinger v Gornji Radgoni. *Knjižnica* 59, 2015, št. 3, str. 91–104.

Koter, Darja: Vloga Franca in Minke Zacherl v Ljutomeru in širšem Pomurju. *Muzikološki zbornik* 56, 2020, št. 1, str. 203–224. DOI: <https://doi.org/10.4312/mz.56.1>

Kramberger, Petra: »Alle guten Oesterreicher werden unser patriotisches Unternehmen unterstützen«: *Südsteirisches Post* (1881–1900), nemški časopis za slovenske interese. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2015.

Lesar, Marko: *Starejša slikarska zbirka iz depojev Medobčinskega muzeja Kamnik: II. del*. Kamnik: Medobčinski muzej, 2015.

Likovna enciklopedija Jugoslavije, 1. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 1984.

Meško, Jakob in Simonič, Franc: *Dr. Gregor Jožef Plohel imeniten humanist ali dobrotnik slovenski*. V Beči: F. Simonič, 1888.

Österreichisches biographisches Lexikon 1850–1950, Band 1, 1957.

Pomurski slikarji, kiparji in umetniški fotografi. Katalog razstave v Murski Soboti 17. oktober – 17. december 1980 (razstavni katalog). Murska Sobota: Kulturni center, 1980.

Ratiznojnik, Anton: Narodni buditelj Ivan Kukovec. *Kronika* 39, 1991, št. 1, str. 24–28.

Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stol. do danes (ur. France Mesesnel). Ljubljana: Narodna galerija, 1925.

Rudolf, Branko: Gradivo o začetkih umetnostne organizacije v Mariboru. *Kronika* 3, 1955, št. 3, str. 170–176.

Stavbar, Vlasta: Iz življenja in dela dr. Franca Simoniča. *Simoničev zbornik. Gradivo s simpozija v Ivanjkih* (ur. Jože Lipnik). Maribor: Slavistično društvo, 1999, str. 60–70.

Stele, France: Fekonja, Roman. *Enciklopedija likovnih umjetnosti*, 2, D–Ini. Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ, 1962, str. 257.

Stele, France: *Konservatorski zapiski*, 1933, str. 21, zv. CXV (rokopis na SAZU).

Ujčič, Andrej: Poskus slogovne opredelitve treh prleških slikarjev. *Panonski zbornik*, 1966, str. 230–249.

Ujčič, Andrej: *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*. Maribor: Umetnostna galerija, 1964.

Vešligaj, Suzana: Svetinje. Poročila, št. 182. *Varstvo spomenikov* 42, 2006, str. 154–155.

Vrhunc, Polonca: *Ferdo Vesel 1861–1946* (razstavní katalog). Ljubljana: Narodna galerija, 1989.

Vrišer, Sergej: Umetnostno pričevanje ljutomerske župnijske cerkve. *Zbornik župnije sv. Janeza Krstnika v Ljutomeru* (ur. Miroslav Novak). Ljutomer: Župnijski urad, 1990, str. 84–94.

SPLETNE STRANI

Cankar, Izidor: Fekonja, Roman (1868–1910). *Slovenska biografija*.

<http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi186331/#slovenski-biografski-leksikon>

<http://freepages.rootsweb.com/~npmelton/genealogy/sfbgump.htm>

<http://ljublana-kps.zrc-sazu.si/13B.html>

<http://museums.si/sl-si/Domov/Zbirke/Predmet?id=29279>

<https://art.famsf.org/fekonja-santner/honorable-mh-de-young-6904>

<https://art.famsf.org/fekonja-santner/portrait-solomon-g-gump-51291>

<https://catalogue.swanngalleries.com/Lots/auction-lot/-NEW-YORK-CITY--Roman-Fekonja--artist-Painting-of-the-Manhatt?saleno=2580&lotNo=186&refNo=782362>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roman_Fekonja_-_Native_American_Treaty.jpg

https://en.wikipedia.org/wiki/California_Midwinter_International_Exposition_of_1894

https://en.wikipedia.org/wiki/De_Young_Museum

<https://en.wikipedia.org/wiki/Gump%27s>

https://en.wikipedia.org/wiki/M._H._de_Young

https://en.wikipedia.org/wiki/Solar_camera

<https://picclick.com/Native-American-Treaty-oil-Painting-of-William-Penn-183478936692.html>

<https://www.domzalske-novice.si/2022/01/29/sprehod-med-tovarnami-slamnikov-v-domzalah-4/>

<https://www.domzalske-novice.si/2022/03/27/sprehod-med-tovarnami-slamnikov-v-domzalah-6/>

<https://www.genealogieonline.nl/de/emily-citraro-family-tree/P212.php>

<https://www.gutenberg.org/files/30248/30248-h/30248-h.htm>

https://www.liveauctioneers.com/item/112275005_new-york-city-roman-fekonja-artist-painting-of-the

https://www.liveauctioneers.com/item/49164442_roman-fekonja-oil-canvas-penn-s-treaty-philadelphia

https://www.liveauctioneers.com/item/50383062_roman-fekonja-oil-canvas-after-penn-s-treaty

https://www.liveauctioneers.com/item/93681675_roman-fekonja-american-1868-1910

<https://www.museum-joanneum.at/neue-galerie-graz/ausstellungen/ausstellungen/rundgang-wer-bist-du/raum-03/direktor-heinrich-august-schwach>

<https://www.museum-joanneum.at/neue-galerie-graz/ausstellungen/ausstellungen/rundgang-wer-bist-du/raum-03/leutnant-lieber-in-uniform-kaethe-lieber>

<https://www.newnetherlandinstitute.org/history-and-heritage/additional-resources/illustrating-the-manhattan-purchase/>

<https://www.newspapers.com/clip/41921794/solomon-gump-obituary/>

<https://www.nms.si/si/zbirke/digitalne-zbirke/umetnostne-zbirke/slike/portreti/9850-dr-fran-miklosic>

<https://www.obrazislovenskihpkrajn.si/en/oseba/sakser-frank/>

S U M M A R Y

The opus of Ljutomer's native painter Roman Fekonja (1868–1910) in the light of newspaper articles and other sources

Roman Fekonja, the son of a smallholder Andrej Fekonja and Marija, née Kogel, was born on 22 December 1868 at Veličane near Svetinje. After attending a one-year rural school, he pursued his education in Ljutomer and Ptuj and completed it at the Provincial Drawing Academy in Graz in 1892. Given that he was described as one of the best and the most promising pupils of Heinrich Schwach (1892–1902), the director of the above-mentioned school, he did not study at the Academy of Fine Arts in Vienna under the mentorship of Professor Christian Griepenkerl (1839–1916) as maintained by earlier biographers.

During his studies, he made ends meet with occasional provincial Styrian yearly grants and above

all with the support of many fellow countrymen from the Slovenske Gorice hills, most notably Dr Franc Simonič. Simonič, among other things, enabled him to stay in Vienna for a short while and helped him find clients to commission his work, given that Fekonja, inspired by Academic Realism, primarily engaged in portrait painting. Still a pupil of the Ptuj Lower Secondary School in 1883, he painted a watercolour of Ptuj, and from 1885 his first known portrait (self-portrait?) has been preserved and is now kept by the Regional Museum Ptuj–Ormož. Quite a few portraits are known from his Graz period, most of which form part of private collections, and some have disappeared without a trace.

At the end of April 1892, Fekonja made his first journey to the United States of America on the invitation of his relatives. He settled in New York and then in 1894 set out for San Francisco, where an international exposition (*Midwinter Fair 1894*) was inaugurated in Golden Gate Park following the example of the global exposition held in Chicago (1893). Fekonja presented himself with Jožef Santner in the art pavilion with a pastel portrait of the United States media tycoon, businessman, and general director of the exposition, Michael H. de Young, which was donated in 1897 to what is now the Fine Arts Museum in San Francisco. The museum also keeps their other known portrait of Solomon G. Gump, the first art dealer on the United States Pacific coast.

In 1894, Fekonja's studio in San Francisco burned to the ground, leaving him without possessions or a place to live. He returned to his relatives in New York, where he soon became one of the most sought-after portrait painters. Another major issue facing Fekonja and Santner was debt that they had incurred in San Francisco after Michael H. de Young refused to pay them for his portrait. The story became a major media sensation.

After the misfortunate turn of events, Fekonja returned to his native Ljutomer in the spring of 1896 or 1897. During that period or, more accurately, between 1896 and 1900, he produced a series of portraits systematically employing cold, dark, representative, and "official" tones, and he used the same

vapid method in religious compositions painted for the Ljutomer parish church of St. John the Baptist. Most portraits from the Ljutomer period are in private hands.

Due to the lack of procurements at home, Fekonja returned to New York in 1901. His major supporter and admirer, Frank Sakser (1859–1937), enjoyed a great reputation and trust among Slovenian emigrants in the United States. Fekonja became intensively involved in the activities of the Slovenian emigrant community in Manhattan, where he also met his future wife Josipina Kleinlercher from Domžale. During that period, he painted a number of portraits, including that of his supporter Sakser. In 1906, the year that he obtained United States citizenship, Fekonja produced the historical *Painting of the Manhattan Purchase* (oil on canvas) and repeated the same motif in 1908, this time on the painting depicting *Penn's Treaty with the Indians at Shackamaxon*. The paintings were clearly produced on commission, and Fekonja faithfully followed the original painted by the New York native Alfred Fredericks about 1902. For the purposes of Sakser's company *Frank Sakser Co.*, he painted its headquarters on 82 Cortlandt Street, New York. The colour painting was published on the wall calendar for 1909, issued by the Slovenian emigrant newspaper *Glas Naroda* for its subscribers. Also dated 1908 is the religious painting *Christ on the Mount of Olives*, which was bought by Sakser's wife. However, as is true of most Fekonja's works produced in the United States, its location is no longer known.

In 1909, Fekonja and his wife returned to their former homeland for a few months. At that time, he produced in Domžale a series of portraits of Josipina's relatives, members of the Ladstätter family. His last known work is believed to be the genre painting *Franciscans "playing judge"*, which was bought in 1909 by Mihael Hočevár from Joliet, Illinois.

The year 1910 proved fateful for Fekonja after his wife refused to go back with him to the United States. Consumed by loneliness on returning to New York, he took his own life on 26 July 1910, in his apartment on the East 95th Street, at age forty-two.

Priloge 1-11: Korespondenca Romana Fekonje z Ivanom Geršakom in Francem Simoničem

Priloga 1: NUK, Ms 485, Geršak, Ivan, Zapuščina, IV. Korespondenca: Roman Fekonja (2, 1885).

V Gradzu, dne 23./6 1885

Blagorodni gospod!

Prosim jih najpred naj mi ne zamerijo, da jih moram s enim pismom nadlegovati.

Namreč sem slišal, ni ravno lepo za mene, da ga moram s imenom imenovati, našega gospoda župnika Gajšeka, da oni rečejo, da je ta Franz Fekonja (ali Škof) nam denarje posodil, in pravijo da jaz vem za toto reč, in tudi, da sem jaz pravi svedok te reči, če ravno se to ni pri nas u mojem življenju godilo, če bo tak na daleč, jaz vsako uro vupam prisegnoti, da jaz o tej reči nič ne vem, in da je to ni resem, če ravno častiti gosp. župnik Gajšek vse bolj o tej reči vejo, kakor mi domači, in če ravno nas gospod župnik čejo pripraviti k tej reči, da nam je oni resem denar posodil, to skoro, ka bi rekel ni lepo, ker oni nič ne vejo o tem, pa le rečejo da je to resem.

In tudi skoro, da bi rekel, da častiti gospod župnik lažejo čres mene, in da oni Škofa bolj posljuhnejo, ki laže, ali pa katerega drugega ki pravico govori.

In tudi Škof, kak on mora to reči, da je nam on dnarje posodil, če ma on kako pobotnico, alipa svedoka, takrat lahko reče, ali jaz mislim, da on pri tej reči ni iimel svedoka, tedaj kakor rečeno, jaz nič ne vem o tej reči, in tudi stojim da to ni resem.

Prosim jih tudi naj se pismo na prej položi, kadar bo zato čas.

Pozdravljajoč ponavljam mojo prošnjo,

ter ostanem njihov hvaležni

Roman Fekonja mp.

Maler & Zeichnungs – Akademiker.

Priloga 2: NUK, Ms 485, Geršak, Ivan, Zapuščina, IV. Korespondenca: Roman Fekonja (2, 1885).

V Gradcu, dne 15. listop. 885

Predragi gospod!

Še se predrzmem posebej v nekih črticah jih ponižno predragi gospod prositi, naj bi bila moja lastno pisana prošnja uslišana od vseh blagovoljnih ormoških gospodov, ter jaz nebi rad zapustil napredovanja te šole, tedaj še enkrat prav ponižno prosim jih predragi gospod za to dobroto.

Sliko od visok. čast. gosp. župnika bom na hitrem poslal, prosim jih tedaj naj ne bodo hudi, da je tako dolgo ne pošljem.

Pozdravljam jih presrčno ter ostanem njihov hvaležni

Roman Fekonja mp.

Priloga 3: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

Gradec, dne 18. julja 1888

Častiti gospod doktor!

Dovoljim si še le zdaj Vam predragi gospod račun za zgotovljeno podobo gosp. dekana posljati, katero sem že danes odposljal in upam da bodo gosp. dekan gotovo zadovoljni, ker zadeta je jako dobro.

Tedaj delo od podobe 8 gol. – kr

Zlati okvir 9 – 50

(Passepartout) okvir iz poppendeklina

na kterege je podoba pritrjena (ovalni) - 2 " –

mizar za kišto - 1 " –

glažar - 1 " 40

spravljanje kište na pošto - 80

24 gl. 70 kr

Tedaj s presrčnim pozdravom in se Vam zahvalujem za to dobroto ter ostajam Vaš

Vam prav hvaležni in udani

Roman Fekonja mp.

Maler – akademiker

Historienfach

Graz

Neugasse Nro 1

Priloga 4: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

Gradec, dne 17./10 90
Velečastni gospod doktor!

Prijazen glas sem dobil v kratkem zkozi gospoda prof. Hauptmana od Vas za ktereга se Vam srčno zahvalujem, da ste se potrudili o njem. Morda bi Vi velečastni gospod imeli dobroto, da bi naznanili doktora Babnika, ako bi on mogel stem naročilom še kakih 14 dni čakati, kajti da jaz pred nemorem na Dunaj, ker sem še zdaj le naka dela dobil, in potem pa tudi morem še na štipendijo počakati, ker še sploh v materielnem slabo stojim, in sploh še se pred na nobeno stran gibati nemorem dokler naprej vzetega dela neizgotovim, in to vse bo mislim samo le kakih 14 dni trajalo, da si spet malo pripomorem in odehnem. Prvih par tednov je bilo vse zaspano tukaj, tako da sem res že skoro obupal, nanobenoj strani ni se nič delo gibalo, zdaj pa je naenkrat na večih krajih pritisnalo, in med tem časom, je bil blagi gospod prof. Hauptman tak dobrotljiv, da me je nekoliko podpiral, zatoraj morem tudi trajati, da se mu zato hvaležno skazem zkoz neko delo. Tudi sem neko delo samo skozi njegovo milostivno gospo dosegel ktero bo prav zdatno. Zaradi štipendije, ktere vsota še mi ni znana nisem mogel nobenih korakov poprej delati kak ob 15. oktob. ker je deželnega odbornika Šreinerja ni tukaj bilo. Zaradi študij na Akademiji na Dunaju še sicer tudi zdaj ni tak nevarno, ker vse theoretično predavanje še le se okoli 1. nov. prav za prav začne in posebno moja stroka (Aktzeichnen) pa še le po zimi, sicer dobro bi bilo, da bi mogel pri vsem poleg biti ali žalibog morem strebuhom za kruhom pred, potem vse drugo.

Zatoraj še Vas enkrat neprenehoma poprosim, da bi hteli besedico pri dr. Babniku vložiti za mene, če se da ta reč bar neko-liko po mojem obrnoti, da se mi to leto nebi tak že preveč slabo godilo.

Jaz Vam za vse Vaše velike dobrote za vselej hočem hvaležen ostajati, ker ste me že iz velike revčine pomagali, bom trajal Vam to dobroto, nakteri kodi način Vam bo drago z veseljem povrnati.

Z vsem spoštovanjem

Vaš hvaležni
Roman Fekonja mp.

Za kako naročilo si ponižno dovoljim moj tukajšnji naslov priložiti:

Roman Fekonja
Akadem. Maler
Derzeit Neugasse 1
Bildergallerie. –

Priloga 5: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

Graz, 20./3. 91

Lieber Onkel!

Soeben bekam ich eine sehr dumme Nachricht von Seite der Genossenschaft der bildenden Künste, daß das Porträt des Miklošič nicht aufgenommen worden sei, da das Eintreffen desselben, vielmehr des Rahmens, etwa ein zu spätes war, was aber natürlich absolut nicht geglaubt werden darf. Hinter diesen ganzen Schwindel ist sonst nichts dabei als die verfluchte Politik, nämlich weil er slavist war und nur als solcher bei diesen maßgebenden Herrn bekannt war, die die Entscheidung darüber abgegeben haben.

Gerade so habe ich mir's schon früher gedacht, weil man mich gewißermaßen schon früher darauf aufmerksam gemacht hat, also spielt bei diesen Herrn auch die Nationalität eine große Rolle, besonders wenn sich es um ein Porträt eines solchen handelt.

Skandal so etwas, daß man angeben kann was man will, so wird einen der Nationalismus überall vorgehalten. Furchtbar hat es mich geärgert wie ich es erfuhr, und bin doppelt überzeugt, daß wenn er ein germanist wäre, so hätten sie ihn, siebenmal aufgenommen, und nicht so blöde Gründe angegeben hätten wie diesmal.

Bin auch vollkommen überzeugt, daß sie viel einen lausigeren Schund ausgestellt haben wie jedesmal noch.

Ich werde und muß nämlich auch den Dr Simonič noch heute davon verständigen und das Porträt gleich zu mir nach Hause schicken lassen, auf Aufforderung dieses löbl. Künstlerkomites, und dan sollen sie mich gern haben sammt den Miklošič.

Dann werde ich erst den richtigen Pflanz in die Zeitungen geben, um die p. t. heute auf andere Weise zu verständigen, daß es gemalt worden ist.

Wie schon geschrieben bin ich bei, der Muntierung durchgerutscht und über den Sonntag zu Hause geblieben, am Montag aber schon nach Graz gekommen.

Male indessen fleißig an einen Porträt. Also iner nur kurzer Zeit oder binnen 10 Tagen kommt das Bild nach Hause. Tako zlodjanje človeka obrišejo, ka sam neve kda in kako, pa nič ne dene.

Bei der Rückfahrt aus Luttenberg habe ich am Sonntag in Radkersburg übernachtet bei Dechant Simonič, was mir sehr zu Gute war wegen des Zugverkehrs.

Viele herzliche Grüße und Küsse an Sie u. Alle.

Ihr Neffe
Rom. Fekonja.

- derzeit: in

Graz

Priloga 6: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

Gradec, dne 21./3. 91

Velečastni gospod doktor!

Ravno včeraj sem glas dobil od strani »Genossenschaft der bildenden Künste«, da niso sprejeli Miklošiča v razstavo, ker je okvir le prepozno prišel tje mi pravijo. To pa je skoraj ne verjetno, ampak kak sem že na Dunaji zvedel, da morem pazko imeti če mi ga sploh rastavijo. Na tem drugo ni, kakor velikanska politika od tako zvane »Beurtheilungs-Commission« si jaz mislim, ker sem gotovo prepričan, da bo pa spet precej smeti tudi letos rastavljenih, ne pa, da bi mi en taki zmišljeni naznanjevali.

Pač je smola to.

Svetujte mi gospod doktor, kaj da imam za storiti se sliko. Slika more že vkakih 10 tih dneh doma biti, namreč pri meni, kak se mi je naročilo, takoj bom še danes komisiji naznanil, da mi podoba nazaj spravi, ker pozneje mi več ne garantira za njo. Novačenje je dobro izpadlo in bil sem tudi črez nedeljo potem doma, ker sem se v ponedeljek črez Radgono nazaj peljal, ter se tudi pri gosp. Dekani naglasil in hvala Bogu še tudi prenočil tam.

Bodite tedaj tako dobrotjivi gospod doktor ter mi en par besedic naznate, skterih bom pojema kaj in kako?

Tukaj še je včeraj snežilo in je prav mrzlo, dežuje pa skoraj neprenehoma.

Z največjim spoštovanjem

ostajam Vaš

hvaležni

Roman Fekonja

tačas: Neugasse 1

Graz

Priloga 7: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

Gradec, dne 26./3. 1891

Častiti gospod doktor !

Ker včeraj nesem na akademijo hodil, ter danes Vašo drago in cenjeno pismo sprijel zaketerega Vam iskreno zahvalo izražam, in posebno pa, ker ste bili tako dobri in za sliko drugi prostor pozvedeli. Za to sem jaz sicer uječa prositi namenil, ker pa oni po takih potih malo uplivajo, sem Vam častiti gospod doktor pač hvaležen za ta trud, ker se sam skoro nebi upal Vas stako nepriliko nadlegovati.

Kak sem sprevidel, se res ne čudim, da niso slike v razstavo vzeli če je bil taki pritisk. Jednaki slučaj se je tudi slikarju Pirsch-u pripetil, ki je tudi mislil dve precej imenitni sliki razstaviti in je precej znan s to presodno komisijo. Vidim pa, da se toraj pritem pač včista nepristranski sodi. Mislim, da bi temu nekoliko pomagalo, če bi jaz njega v »Geheimeraths-Uniform« z nekimi redi naslikal, kaj je eden njegovih sinov obžaloval, kaj pa on sam seveda privolil nebi, sicer še to lahko storim.

Tukaj Vam tedaj pošljem neko znamenje, ki je sekretariat zastopani, ter Vas še poprosim imejte poterpeljenje zmenoj, ter mi blagovolite še to, da se slika spravi v »Künstler Club«.

Zdaj slikam nekega dr. Baumgartnerja, in professor Krek še ma le po onzmi nekoliko časa, da mi sedi.

Ze vsem spoštovanjem ostajam Vam in mili gospi ves hvaležen

Roman Fekonja

Priloga 8: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

New York, dne 3. Dec. 1894

Velespoštovani gospod doktor in soproga !

Gotovo se nemotim, da boste se začudili mojemu pismu, prav mojemu glasu sploh.

Vendar pa prosim, da mi dovoljite da Vam kaj malo poročam iz zadnjega časa.

Dospel sem opet novemb 2. 94 v New York samo skoraj nekako nevoljno sprivim, zdruhim pa vendar zavoljo mojih soročnikov tukaj še nekako.

Najbolje se mi sicer v Californiji ni dopadlo oziroma moje stroke kajti na gotovini je tudi tu pa tam se kaka pomankljivost prikazala, ali stem na stran pa sem še itak precej vedno izhajal, slikal pač sem primeroma tam več kak v Gradci v štirih letih pritem pa mi je tudi dosti slik se neplačalo ali pa celo ostale, kakega razreda je pač ludstvo bilo.

Dosti krat se človek zaleti ali pa se mu še primeri, je slabo eno in drugo, tako sem večkrat čast imel priti v bogate familije in slikati celo družino, zmes pa tudi v take ki so isto tako bogate izgledale in ravno tako slikal, n. pr. omenim eno zadnih ki sem dokončal pet slik oljnatih, in slike kakor v sredo še obesil s zlatanjem v lepe okvire in v soboto mi reče gospod po »Chek« priti z 200 dolarjem, in res pridem ob uri k njemu in ni mu bilo več sledu z njegovi obitelji in tudi ne več slik na stenah in dragocenega pohištva v celih 15 prostorih ki je stanoval za nekaj dni sem zvedel da še je tisto pohištvo dolžil in več tisoč si od drugod sposodil in potem pa jo pobrisal po amerik., »getlemen-skem« njegova vrednost ki je je imel nad pol milijona v posestvih v mestu San Franciske je bila preg zadolžena, in take reči so tukaj med »razne vesti« jako stare.

Najbolje pa me je tiralo iz Californije še, ker mi je 17. Junija 94 vse pogorelo kaj sem imel, razen kaj sem oblečeno imel in nekaj malo v hranilnici.

Imel sem lepo vrstico dobre obleke lepo gallerijo mnogih podob, ki so večina naročene bile vseh 32 večina portrete in »Gen-

re» skoraj vse v okvirih isto tako dosti slikarske ropotije na vsem mi je dnara 1000 dolarjev, predstavljajte si samo moje stališče od takrat pa nisem imel veselja niti trenutek več tam bivati ali moral sem vendar več podob še ponoviti enkrat, da sem bar kaj prisluzil in v New York opet zamogel in da tukaj nisem sorodnikom še na spako, toda tukaj sem že opet počel.

Na zavarovanje pa me je neprevidnost ni opominjala pred in sem popustil toraj vse, ker sem okoli v dalj mesecih namerjaval vse poravnati in v kaselc spraviti in potem v New York se vrniti, kaj pa je tudi brez tega biti moglo.

Kako je ogenj nastal nigdo neve hiža je bila s petimi nastropji ter je do tal zgorela, ravno sem še ob času prišel, kadar je moje nadstropje gorelo, stanoval sem v prvem, v treh sobah, iz sprehoda ter še sam videl zaničevalni ogenj požirati moje imovino. Slabo sem počutil dolgo ali kaj sem hotel, človek mora marsikaj prenašati. Zdrav sem drugače hvala Bogu, kaj tudi Vam in celi Vaši cenjeni familiji iz srca želim.

Kaj se železniške vožnje tiče bila je jako neprijetna jako dolgo traja 8–9 dni neprenehoma, to da se človek jako muči po trdih klopek in stane pa najpreprostejši razred 71 dolarov, včasih tudi več ali menje vsaki teden je skoraj druga cena.

Jako začudil sem se ko sem tukaj že par dni okoli hodil zagledal sem v bližini ki tetica stanuje tiskarno ki izhaja »Glas naroda« nekaki Kmetijski list, pa se čudim, da že vendar tako dolgo obstoji meni se ravno oblika ne dopada najbolje tudi je večina kopija angleških listov vendar pa me jako veseli da ga tu pa tam lahko čitam.

Moja sestra je precej zrastle ter primeroma dobro angleško govori in nemško slovensko pa je zdaj pa naš hižni jezik. Tetica so vedno slabega počutka, ker jako žalujejo po minulih otrocih. Tak nestanujem pri njih zavoljo neprilичnega položaja mesta (Moj naslov se glasi: Mr. Rom. 222 E. 86 St.)

Namerjavam Vam v kratkem spet pisati kadar se nekaj bolje ustanovim, ter za ta čas sprejmite prav srčne pozdrave, od mene, moje sestre in tetice kakor tudi mila gospa, Olga, Nada in Verica, zraven še srečne božične svetke in zdravo no veselo novo leto Vam želejem iz celega srca.

Ves Vaš hvaležen rojak
Roman Fekonja mp.

Prosim še, ako Vam bo ljubo gospod doktor mi pišite kaj malo dobrotljivo ter me jako zanima kaj deklinice spočinjajo, gotovo so že dobre igralkine in marsi v čem dobrem napredujejo.

Priloga 9: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

Velespoštovani gospod doktor!

Čast mi je bila sprejeti Vašo cenjeno naznanilo včeraj, in si dovoljim Vam ga takoj odgovoriti.

Veselil sem se posebno tudi da ste bili tako dobri in mi kaj različnega iz domovine tudi pristavili, sploh pa da ste zdravi in zraven tudi cenjena obitelj.

Jaz ravno malo kaj slišim iz naših krajev ali pa celo štajarskega in to pa je sicer jako zastopno, ker najbližnji, so mi bečki časniki, in teh še le imam redko priložnost za čitati.

Mislil sem torej večkrat na »Slov. Narod« in si ga celo že hotel naročiti, kaj sicer tudi namerjavam ali samo Vas gosp. doktor bi še rad nekaj pred poprašal koliko namreč stane naročitev ali sploh stroški tega časnika ako ga hočem redno dobivati, sicer ga nebi dobival vsaki dan ampak, samo v sredo in soboto, kadar poštni parniki prihajajo, in tudi kako bi ga plačeval, po pošt. nakaznici v amerik. denarju ali v avstr. denarju v kovertu in mislim tudi da bom ga mogel naprej plačevati kaj mi je sicer vse jedno. To ravno sicer tudi zvem ako si ga naročim, kaj je pravilno istotak ali vendar si želim slišati Vaš svet, če boste spet tako dobri in mi blagovoljno pisali.

Nekaj še bi Vas prosil, t. j. če Vas ne bom preveč nadlegoval, ako bi bili tako dobri, in mi naročili kaki dober slovar, nemško-slov. in slov. nemški, in da mi ga tista zaloga kaj per (C. O. D.) ali »Nachnahme« pošlje na addresso ki sem jo Vam naznanil čeravno mi je tetičina lubša, ker nevem kako dolgo bom tukaj stanoval in kako dolgo kje drugot, toraj bom Vam hitro naznanil, ako bom se mogel seliti, ker samo Vi imate mojo hišno addresso. Tukaj je spaka, kateri s tje dnevno plačuje ne ve če že v soboto nebo šel. –

Želim si slovara že dolgo ker sem v angleščini več besed zapazil ki so slovenskim enake v pisanju, izrazu in tudi v pomenu ali vendar mislim da so originalno keltske kakor »desk« (deska, blaja) Tischplatte, Platte (im englischen Sinne Schreibpult oder in weiterer Verwicklung auch ein einfaches Bret) tudi pravimo doma, rob, a, krajnik (motvoz je sicer madžarski) ali rob rečejo tukaj »vojki« ali debelim ročnicam, ali kak stari »Irlanderi« imajo suknje obšite prav široki krajnik, in neki »rope« v šiti med krajem in šivanjem kak madžari od zunaj nosijo. Tudi »cup« Tasse, Gefäß, kupica, nekaterih se pa ravno nespominjam, žalibože da nisem znani se staroj slovenščini ali sploh s etymologijoj.

Morda bom s pomočjo se slovarjem si zamogel kaj več raztolmačiti, Websterjev Lexikon ima marsikaj zapovedanega ali malo sem še ga razpravljal ker je angleški in še le, kaj sem spet tukaj se ga še le malo upam podstopiti, ker sem zdaj še le komaj občevalnemu jeziku precej vajen, bolje pa sem pismenoi angleščini vajen. Sicer nimam velike priložnosti kaj gde po knjižnicah preiskavati, vendar pa če preveč na obrtnijo ne mislim, rad tu pa tam kaj gde razkaplen. Kajti tukaj sem se naučil, da človek mora naspol več korakov za kruhum storiti kakar prinas ker tukaj je ludstvo še vajeno da jim človek more ko petak hoditi. –

Jako mi imponira da vaše deklinice tako dobro v godbi napredujejo, Verica pa je takrat že rada, čeravno vse več smešno z olovko kaj gde zasledovala v risanju, kolikor se še spominjam je rada ptice risala ali druge parklne. Več ali menj pa bi nekaj prej redkega bilo, če bi kaka bečka slovenka slikarica postala in dobro prospevala kakor Verica ki je že z mladosti nadarjenost kazala.

Želejem joj naj se krepko poprime gotovo ima tudi veselje, in gotovo joj neprepovedujete, kaj se je meni godilo pri paši, vsaki dan sem se mogel odgovarjati zakaj sem to in to spasel, ker sem ves čas risal, in rad bil če je ni vsakokrat šiba pela in nazadnje sem že prednost imel (ali nič vreden bil) da me niso več pasti pustili seveda moje veselje daleč sem slovel pri sosedih zaradi kvara delati in to mi je danes kruh kaj negda starišem kvar. Vendar pa me veseli če tu pa tam materi lahko kako drobiš pošljem. – Res v

gledališču sem bil samo enkrat v Californiji pri Lilliputanerih, kajti igra je sploh jako po slabem in tako rekoč praska brez haska, kak skoro privsem tukaj. Odkrito Vam obstojim, da se jaz nikolj ne bom mogel vkoreniniti tukaj sicer pa se morda ne boste čudili kakor so milostliva gospa prav imeli »daß ich Heimweh kriegen werde, wohl noch mehr, ich hab`s noch gar nicht verloren.«

Tudi ni čuda, tukaj je samo le polje, kateri tako rekoč le samo iz »schachern« živi postava, cirkva in drugo je vse le samo obrtnija v bližnjem pojemu. Kajti jaz še nisem ne edinokrat v cerkvi bil ker nebi nekaj plačati mogel. Včeraj sem tudi ujeci pisal. Veselime, da so otroci nekaj bolj pri zdravji. Tukaj sprejmite tudi mojo in moje sestre podobico.

Prav srčno Vas pozdravljam kakor mil. gospo

Olgo, Vero in Nado

ter ostajam ves Vaš hvaležni rojak

Roman Fekonja mp.

New York, 25./1. 95

Ob robovih na 2. in 3. strani pripisano:

V resnici je bilo Vaše pismo prvo tega leta iz stare domovine hvala Vam torej.

Srčen pozdrav tudi gospodični Lidovini.

Priloga 10: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

New York, 6./4. 1895

Častiti gospod doktor !

Iskrena Vam zahvala, da ste bili tako dobri, ter mi slovarja koj naročili.

Dobil sem ga prav hitro, le nekaj dni po Vašem cenjenem pismu, ter imam veliko veselje žnjim, ker želel sem si ga že celi čas kaj sem v Ameriki.

Obe knjigi veljata fl 6, poštnina, rekom. in zavoj 1.16 kr. Torej vse skupaj 7.16 in to vsoto ravno zakrijejo trije dollarji katerih sem koj po poštni nakaznici odposlal, ker mi bukvic niso »per Nachnahme« posljali, toda na »Kredit« precej vredno bi trgovec mislil.

Imam že obe knjigi vezani, prav lično in na hrbtu si zlatim napisom za \$ 1.50 c. (ena 75 c.) jako poceni.

Vezal jih je neki Hrvat ki je dolge leta v Gradci bil.

Želel je, da mu pokažem svoje delo, in takoj mi je dal fotografijo, da ga naslikam v olju, zopet obrtnija.

Ravno mi je všeč, da mi niste naročili velikega Wolfovega slovarja, celo ker še ni dovršen in ta mi ravno popolnoma zados-tuje, morda da si ga gda kasneje privošim, brž kane pa takoj kak bo gotov.

Prav ljubo mi je, da me opozarjate na družbo sv. Mohorja, katera tak po ceni knjige daja, naročil si jih bom v kratkem, in tudi še za mojo mater, da jim bukvic tje pošlejo.

Za slov. narod še se nisem prav odločil, ali mislim si ga spraviti, kadar se še nekako bolje poprimem v svoji stroki. Ludje jako tožijo radi slabe obrtnije kam kodi pridem in bogataši pa najbolje uradniki sicer nebi imeli povoda k temu, ali ker je vsaki trgovec zraven svoje službe, toda »slabi časi« tudi prinjem ako mu obrtnija ali špekulacije prav gladko neidejo, še celo reče, da mora svoje državne dohodke pristaviti nekaterokrat. Naznanjam Vam med tem tudi, da sem se mogel 1. aprila preseliti, smola in neprimliko, kučo namreč podirajo, in neprimliko je bilo iskanje druge sobe ker mi ravno samo severna luč najbolje služi. Za naprej Vas prosim, če mi blagovoljite na ujecovo adresu pisati ktera se glasi: 84 Greenwich Str.

Nekaj Vam še morem naznaniti ker sem celo v skrbi o Vašem bratu in žal mi je da sem listek nekam predjal drugači bi Vam ga priložil. Čital sem 28. marca med brzojavni naročili v »New-Yorker Morgen-Journal«, daje Skuhala v Hujbaru nekega Simoniča (krstnega imena ni bilo) na štale za noril in potem užgal tisto poslopje, Simonič je zgorel in našli so pri njem 3 desetke in za 15 fl srebra pa je negi mankala, zločinca so zaprli, ker je že pred bil kaznovan zaradi samoužganja. Poznam ga dobro, on je dekanov brat kateri je tudi za obžalovati poleg takega ničvredneža. V skrbi sem si radi tega o Vašem bratu ker nič bližnjega ni kazalo, da nebi on bil, in zločinec mislil da Simonič ima dosti denarja prisebi. Nehote pa želim da bi to gdo drugi bil, in Vas pro-sim bodite tako dobri in mi dobrotljivo s kratkimi vrsticami naznanite kaj bližnjega gdo zamore biti ta nesrečnež ? Telegramm je bil iz Gradca.

Lepe starosti so se gosp. dekan včakali. Sdaj župnik gosp. Gajšek mi tudi včas pišejo ter še so prav čvrsti kak pisma kažejo.

Tukaj še je vedno mrzlo čeravno se vuzem že bliža in še nič ne zeleni. Po nedeljah se rad nosim kam v bližnje pokrajine na deželo ali po vodi ka je jako poceni, in človeku k potrebi.

Še enkrat se Vam zahvaljujem za naročitev bukvic, ter

Vas in milo gospo, kakor Olgico, Vero in Nado prav srčno pozdravljam ter ostajam

Ves Vaš hvaležni narodjak

Roman Fekonja mp.

Priloga 11: UKM, Ms 288, Simonič, Franc, Zapuščina, II. Korespondenca: 2. Roman Fekonja (9, 1888–1895).

New York, 10.th nov. 95

Častiti gospod doktor !

Vem da Vam že dolgo dolžujem odgovora na Vaše cenjeno pismo, ali odlagal sem toto krat znamenom, ali predolgo. Hotel sem pred kipek dovršiti, ter tudi pri tem sem neprečakovalno dolgo zaostal, kajti vmes mi je vedno delo prihajalo.

Častiti gospod doktor in soproga, dovoljite mi tedaj, da Vam smem to malo znamenje podariti vsled Vaših dobrot in prijaznostij, katerih se vedno rad in hvaležno spominjam.

Začel sem podobo že v San – Franciscu, ali dovršiti pa še sem jo le sadaj zamogel, kajti slikal sem le samo po prostih dnevih, ter veselilo bi me še samo, ako sem vse konči blizoma pogodil. Zapazili bote zamašeno luknjo na paleti, temu pogršku se pa nisem mogel več ogniti, kajti začel sem pri Veri, med tem ko še sem paleto rabil, in torej slučajno, ker pri Olgici sem se radi usti bojal, ali poskusil sem in torej vse tri konterfiral. Lasje, mislim so se nekaj predruščili že. Radi oči sem pa uječa prašal, ali ni je bil več v Beči, ker nisem zaupal, ali imajo vse enake oči. Omenim pa še posebno, da nisem namerjaval doseči kakega plačila, ampak kak sem omenil, samo deklinicam naspomin. V skrbi sem si za radi cola, ker tukaj nisem mogel nič pravega zvedeti o njem, upam pa, da nebo previsok.

Želejem še sedaj samo, da bi reč na dobrem in nepoškodovano sprejeli.

Zdrav sem hvala Bogu, in delo me veseli, ker ga obilo imam, in zatoraj tudi povprek zadovoljen, kajti si lahko precej hranjujem. To je moje geslo, za mladost delati, da bi imel kaj za starost. Tudi tetica in ujec so zdravi, kakor sestra, ter še je vedno pri eni in isti družini, in si je tudi že malo vsotico v osmih mesecih nabrala namreč 100 doll. ktere joj jaz v hranilnico vlagam.

Želejem Vam še zraven tudi zdrave božične svetke, ter pozdravljam prav srčno Vas, milo gospo, kakor gospdč. Olgico, Vero in Nado ostajajoč ves Vaš udani

Roman Fekonja mp.

Artist

198 E. 76. Str. New York.

Kataloški seznam izpričanih del Romana Fekonje

1. *Ptuj*

1883, akvarel.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL).

Nahajališče: neznano, leta 1926 je bil akvarel v posesti Franca Zacherla v Ljutomeru.

2. *Portret mladeniča s polcilindrom (Avtoportret?)*

1885, o. pl., 53 x 42 cm,

sign. d. sp.: R. Fekonja 5./3. 1885.,

PMPO, inv. št. G 306 s.

Lit.: neobjavljeno.

Nahajališče: Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož, Ptuj.

Foto: B. Farič

3. *Portret ptujskega dekana Gregorja Jožefa Plobla*

1886, o. pl.

Lit.: Meško in Simonič, Dr. Gregor Jožef Plohel, str. 35–36, 131, 154, sl. 1; Ciglencečki, Portreti, str. 241.

Nahajališče: neznano, leta 1888 je bil portret v Simoničevi hiši v Gornji Radgoni.

4. *Dekle v narodni noši*

1887, o. pl., 66 x 53 cm,

sign. d. zg.: R. Fekonja/1887.

Lit.: Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, Poskus, str. 233.

Nahajališče: neznano, leta 1964 je bila slika v lasti Barbare Stajnko, Ljubljana.

Razstave: 1964 – *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*, Umetnostna galerija, Maribor.

5. *Podoba redovnika*

1887, o. pl., 47,5 x 38 cm.

Lit.: Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, Poskus, str. 233–235, sl. 1.

Nahajališče: neznano, leta 1964 je bil portret v lasti Barbare Stajnko, Ljubljana.

Razstave: 1964 – *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*, Umetnostna galerija, Maribor.

6. *Portret dekana Ivana Skuhale*

1887.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); ÖBL 1815–1950, geslo »Fekonja, Roman«, str. 294.

El. viri: <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:IMG-8NOOLLI8>> (12. 10. 2022).

Nahajališče: neznano, slika je znana le še po ČB fotografiji, Ljutomer, župnišče.

Foto: B. Vnuk

7. *Portret župnika dr. Antona Klemenčiča*

1887,

sign. d. sp.: Roman Fekonja /.../.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL).**El. viri:** <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:IMG-2R8EMP92>> (6. 10. 2022).**Nahajališče:** neznano, slika je znana le še po ČB fotografiji, Ljutomer, župnišče.8. *Portret župnika Matije Šinka*

1887, o. pl.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL).**Nahajališče:** neznano, slika je znana le še po ČB fotografiji, Ljutomer, župnišče.

Foto: B. Vnuk

9. *Portret župnika Franca Šrola*

1887.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL).**Nahajališče:** neznano, slika je znana le še po ČB fotografiji, Ljutomer, župnišče.

Foto: B. Vnuk

10. *Portret dr. Ivana Gottweisa*

1887.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); ÖBL 1815–1950, geslo »Fekonja, Roman«, str. 294.**Nahajališče:** neznano.11. *Portret dekana Jožefa Simoniča*

1887, risba.

Lit.: Ujčič, Poskus, str. 234.**Nahajališče:** zasebna last, Gornja Radgona.12. *Portret Ivana Kukovca*

1888, o. pl., 70 x 45 cm,

sign. d. sp.: Rom. Fekonja - 18./10. 1888.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ratiznojnik, Narodni buditelj, str. 25.**Periodika:** *Südsteirische Post*, 7. 12. 1888, str. 3, »Luttenberg«: »Seit gestern sind in der Auslage des hiesigen Glaswaarenhändlers H. Stifling zwei Portraits und zwar das des Landtagsabgeordneten H. J. Kukovec und das des Oberlehrers H. J. Horvat, gemalt von unserem heimischen Künstlers R. Fekonja, ausgestellt. Die Bilder sind in jeder Hinsicht als sehr gelungen zu betrachten; weder die Perspektive noch die Farbenmischung läßt in irgend einer Hinsicht etwas zu wünschen übrig und wir können H. Fekonja zu diesen neusten Producten nur beglückwünschen. /.../.«. *Slovenski gospodar*, *Gospodarstvena priloga*, 20. 12. 1888, str. 48, »Iz Ljutomera«: »Naš rojak, g. R. Fekonja iz Veličan, nam je zopet priliko dal, njegovo umetnost na polji slikarstva občudovati. Naslikal je namreč našega deželnega poslanca g. J. Kukovca in nadučitelja g. J. Horvata. Obe sliki ste od nekaj dni v oknu g. Stiflinga na ogled razstavljeni. Sliki ste v vsakem obziru kaj lepo in izvrstno dovršeni in se v obče občudujeta. Občna razsodba je, da sta oba gospoda tako naslikana, kakor da bi v resnici iz okna gledala. Mi zamoremo k temu delu g. Fekonju le čestitati z željo, da bi mu prilika bila dana se še dalje izobraževati, in nekda našemu celemu narodu, katerega sin biti se

Foto: I. Sapač

on nikdar ni sramoval, se izobraziti ter mu v ponos postati. /.../.«; Štajersko., *Domoljub*, 6. 3. 1890, str. 45: »/.../ G. Roman Fekonja je od deželnega odbora dobil za letos podporo, da se še bolj izuri v slikarstvu. On je Slovenec iz Veličan pri Ljutomeru. V imenovanem trgu je enkrat v neke prodajalnici na ogled izložil dve sliki, predstavljajoči dva znana gospoda. Kdor je sliki – oprsnici gledal, vsakdo je občudoval delo mladega umetnika. /.../.«

Nahajališče: zasebna last, leta 1964 je bil portret v lasti inž. Janka Kukovca, Maribor.

Razstave: 1888 – razstavljeno v izložbenem oknu Stiflingove trgovine s steklom v Ljutomeru; 1964 – *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*, Umetnostna galerija, Maribor.

13. *Portret dekana Jožefa Simoniča*

1888, o. pl., 61 x 52,5 cm,
sign. d. sp.: Rom. Fekonja 1888.

Lit.: Meško in Simonič, Dr. Gregor Jožef Plohel, str. 110, 154, sl. 5; Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, Poskus, str. 233–234, 237–238, sl. 3.

Viri: Fekonjevo pismo dr. Francu Simoniču z dne 18. 7. 1888 (Priloga 3).

Nahajališče: zasebna last, leta 1964 je bil portret v lasti Olge Šlebinger, Gornja Radgona.

Razstave: 1964 – *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*, Umetnostna galerija, Maribor.

14. *Portret Josipa Freuensfelda*

1888 (?).

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); ÖBL 1815–1950, geslo »Fekonja, Roman«, str. 294.

El. viri: <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:IMG-SZQQO80Z>> (23. 9. 2022).

Nahajališče: neznano, leta 1926 se je portret nahajal v šoli v Ljutomeru.

15. *Portret Jožefa Horvata*

1888, o. pl., 61 x 48,5 cm,

sign. d. sp.: 26. – 9. 1888. Rom. Fekonja, Slovenski šolski muzej, inv. št. SLIKA 1.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL).

Periodika: Gl. št. 12.

Nahajališče: odkup 24. 2. 2012, Slovenski šolski muzej, Ljubljana, leta 1926 je bil portret v hčerini lasti v Mariboru.

Razstave: 1888 – razstavljeno v izložbenem oknu Stiflingove trgovine s steklom v Ljutomeru.

Foto: F. Šerbelj

16. *Portret sodnika Janeza Jeserniga*

1888 (?).

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL).

Nahajališče: neznano.

17. *Portret dr. Franca Simoniča*

1889, o. pl.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ilich Klančnik, Fekonja, Roman, str. 18 (letnica 1891).

Nahajališče: zasebna last.

18. *Portret Roze Simonič*

1889. o. pl.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL).**Nahajališče:** zasebna last.19. *Portret Terezije Kukovec*

1889, o. pl., 70 x 54 cm,

sign. d. zg.: Roman Fekonja pinxit 1889.

Lit.: Ujčič, *Skupina*, s. p.; *Pomurski slikarji*, sl. str. 8.**Nahajališče:** zasebna last, leta 1964 je bil portret v lasti inž. Janka Kukovca, Maribor.**Razstave:** 1964 – *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*, Umetnostna galerija, Maribor; 1980 – *Pomurski slikarji, kiparji in umetniški fotografi*, Galerija Murska Sobota, Murska Sobota.

Foto: I. Sapač

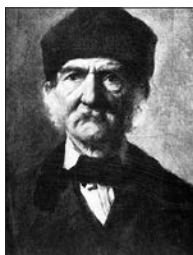
20. *Portret starejšega sina prof. Franca Hauptmanna*

1890.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL).**Viri:** Fekonjevo pismo dr. Francu Simoniču z dne 17. 10. 1890 (Priloga 4).**Nahajališče:** neznano, leta 1926 je bil portret v posesti družine Hauptmann.21. *Starček*

1890, o. pl., 44,5 x 34,5 cm,

sign. l. sp.: R. Fekonja.

Lit.: Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, *Poskus*, str. 234, 236–237, sl. 2; *Pomurski slikarji*, sl. str. 9.**Nahajališče:** neznano, leta 1964 je bil portret v lasti Olge Grosičar, Radenci; leta 1966 je bila slika v zasebni lasti, Slatina, Radenci.**Razstave:** 1964 – *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*, Umetnostna galerija, Maribor; 1980 – *Pomurski slikarji, kiparji in umetniški fotografi*, Galerija Murska Sobota, Murska Sobota.22. *Portret dr. Frana Miklošiča*

1891, o. pl., 89,5 x 63 cm,

sign. d. sp.: Rom. Fekonja, pinx. 1891, Narodni muzej Slovenije, inv. št. N 15966.

Lit.: *Razstava portretnega slikarstva*, str. 52, kat. št. 260; Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); ÖBL 1815–1950, geslo »Fekonja, Roman«, str. 294; Stele, geslo »Fekonja, Roman«, str. 257; Ujčič, *Skupina*, s. p; Ujčič, *Poskus*, str. 234, 237; *Pomurski slikarji*, str. 9; Horvat in Kos, *Zbirka slik*, str. 182, kat. št. 646.**Viri:** Fekonjevo pismo stricu na Dunaj z dne 20. 3. 1891 (Priloga 5) in pismi dr. Francu Simoniču z dne 21. 3. 1891 (Priloga 6) in dne 26. 3. 1891 (Priloga 7).**El. viri:** https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a1/Roman_Fekonja_-_Franc_Miklošič.jpg (13. 10. 2022).**Periodika:** *Slovenski narod*, 20. 5. 1891, str. 3, »Miklošičeva oljnata slika:« »/.../ je razstavljena v umetniškem klubu (Kunstler-Club) na Dunaju (I. Graben 10.). Slikal jo je naš rojak akademiški slikar Roman Fekonja letos o novem letu. Tako je to najnovejša in po izreku Miklošiča samega »najboljša« slika slavnega učenjaka. Roman Fekonja – rojen v Svetinjski župi sredi Ljutomerskih gor – je izredno nadarjen slovenski slikar posebno portretist, ki je, dasi še le 24 let star, že naslikal čez 250 portretov z olovko, kredo, oljnatimi barvami in v pastelu! S tem opozarjamo naše na Dunaji živeče ali tje potujoče rojake,

a tudi druge Slované, da si ogledajo razstavo umetniškega kluba in v nji živopisno lice preminolega največjega slavista. »*Südsteirische Post*, 13. 1. 1892, str. 5, »Laibach, 10. Jänner. (O.-C.) [Porträt Miklošič. – Schallthaler Kohle.]: »Der steirische Slovene Fekonja, welcher gegenwärtig an der Grazer Akademie seine Studien vollendet, hat ein Porträt des berühmten Slavisten Miklošič nach der Natur und zwar im letzten Lebensjahre desselben angefertigt. Das Porträt ist sehr gut gelungen und zeigt die charakteristischen Züge des von der ganzen gebildeten Welt hochgeehrten Sprach- und Alterthumsforschers. Dieses Porträt wurde vom krainischen Landesmuseum angekauft und wird nächstens unter anderen berühmten Männern seinen Platz finden. Bei dieser Gelegenheit möchte ich eine Idee anregen, welche ausgeführt nicht nur einen besonderen Anziehungspunkt für das Museum bilden, sondern auch anregend auf das nationale Selbstbewußtsein der Slovenen wirken würde, ich meine eine Porträtsgalerie unserer vorzüglichsten slovenischen Schriftsteller. Bisher ist die Zahl solcher Porträts eine minimale. Das Porträt Vodniks ist nur in einem kleinen Exemplare vertreten. Nach einem Porträte Ravnikars, Slomšeks, welche beide Marksteine in der Entwicklung unserer Sprache vorstellen, such man vergebens, ebenso nach Porträten Preširns, Jurčič, Levstiks, Erjavec, Trstenjaks und Einspielers. Ein recht gut getroffenes Porträt von Jurčič besitzt die Narodna tiskarna, welche dasselbe dem Museum zu diesem Zwecke abtreten wird. Die Kosten für solche nach den Photographien auszufertigende Porträts würden sich kaum auf einige hundert Gulden belaufen und den Landessäckel kaum merklich belasten. Möge diese Anregung im letzten Landtage zu einem entsprechenden Entschlusse führen.« *Kmetijske in rokodelske novice*, 15. 1. 1892, str. 26–27, »Slika Miklošičeva: »Slikar Fekonja dovršila je lepo sliko slovečega slavista dr. viteza Miklošiča. Slika predločuje nam umerlega učenjaka v njegovem zadnjem letu. Sliko kupil je deželni muzej, da jo uvrsti v svoji zbirki mej slike drugih znamenitih mož.« *Slovenec*, 17. 3. 1892, str. 2, »Matica Slovenska. XCI. odborova seja, v sredo dne 9. marca 1892: »/.../ Predsednik pove, da so mu došla nekatera voščila Matičarjev o knjigah lanskih in letošnjih ter posebej omeni zahvalo slikarja Romana Fekonje, čegar Miklošičevo sliko je po društvenem posredovanju kupil deželni odbor za muzej. /.../« *Slovenec*, 10. 5. 1892, str. 3, »Roman Fekonja: »/.../ poznan slovenski slikar, čigar podoba dr. Fr. Miklošiča je deželni odbor kranjski kupil za deželni muzej, se je te dni na povabilo svojih sorodnikov odpeljal v Novi Jork v Ameriki. Če mu bode ondi sreča ugodna, ostal bode v Ameriki delj časa, sicer pa se spet vrne domov.«

Nahajališče: Narodni muzej Slovenije, Ljubljana.

Razstave: april 1891 – Künstler Club, Dunaj (nameraval sprva razstaviti v Künstlerhausu na Dunaju, a slika ni bila sprejeta na akademjsko redno letno razstavo); 1925 – *Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stol. do danes*, Narodna galerija / Jakopičev paviljon, Ljubljana; 1964 – *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*, Umetnostna galerija, Maribor; 1996 – *Vitrina meseca*, Narodni muzej, Ljubljana.

23. *Portret prof. dr. Gregorja Kreka*

1891.

Lit.: Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ujčič, *Poskus*, str. 234.

Viri: Fekonjevo pismo dr. Francu Simoniču z dne 26. 3. 1891 (Priloga 7).

Nahajališče: neznano.

24. *Portret dr. Baumgartnerja*

1891.

Lit.: Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ujčič, *Poskus*, str. 234.

Viri: Fekonjevo pismo dr. Francu Simoniču z dne 26. 3. 1891 (Priloga 7).

Nahajališče: neznano.

25. *Portret Michaela Henrya de Younga*

1894, pastel, povečana fotografija, 161,3 x 109,2 cm, sign. d. sp.: FEKONJA – SANTNER 1894, Fine Arts Museum of San Francisco, akc. št. 6904.

Lit.: Midwinter Fair 1894, cat. no. 336.

El. viri: <https://art.famsf.org/fekonja-santner/honorable-mh-de-young-6904> (12. 8. 2022).

Periodika: *The San Francisco Examiner*, 29. 3. 1896, str. 20, "DE YOUNG DID NOT PAY. The Big Portrait of Himself That Had the Place of Honor at the Fair. WAS HONOR ENOUGH TO PAINT HIM. He Accepted All the Personal Glorification, but the Painters Are Out Their Time and Money": "People who were at the Midwest Fair well remember the big portrait of M. H. de Young 'on the line' in the most prominent part of the picture gallery. The picture was signed by Fekonja and Santner, portrait painters, then in San Francisco, and the natural inference was that the Director-General was nothing loath to advertise himself as a liberal patron of the fine arts. The untutored visitor from the country who knows not Mike gazed with admiration on Monsieur de Young, in his new clothes, done in pastel and looking out from a \$150 gilt frame. 'Who's that?' 'That—that's Mike de Young.' 'Got lots of money, eh?' 'Why he owns the Fair, or thinks he does; and that comes to the same thing where he's concerned.' 'Goath!' But 'General' De Young hasn't paid for that picture yet. It is a pastel, life size. The patron of the arts sits in careless fashion, holding negligé glove in one hand and a fashionable hat in the other. He is provided with a fine head of hair, made

in San Francisco. Over the back of his chair his mantle hangs in graceful folds. The picture is a cross between a dream and a poem. Fekonja and Santner were struggling artist in this city at the time of the Fair. They asked de Young for sittings for a portrait to be completed with the help of a photograph. The great man was gracious about it and gave them a photograph and some sittings. He has given nothing else. It should be honor sufficient for any man, or even for two men, to be allowed to paint so great a personage. So the artists put in two months' work on the de Young pastel, and in order that it might make a brave show bought a gilt frame for \$150. They would like that money back now, not to speak of the time wasted on the work. It was a good likeness, all the more acceptable to de Young because it was flattering. In fact, he had it hung in the place of honor at the Fair, dwarfing the old masters and the new masters by its radiance, the equal of any Corot or Jules Breton of them all. Many a day in Fair time has the Director-General sat and gazed in admiration at this noble picture and chuckled over his smartness that all this glory cost him not a cent. Truesdell (now in jail) in the conduct of the department of publicity was not slow to point out the beauties of the work. The price of the picture was \$500—cheap for two months' and a \$150 frame, not to speak of all the glory. The work of art may now be seen sadly standing up against the wall in a corner of the anteroom of J. T. Fleming, attorney-at-law, 325 Montgomery street. The artists left the picture with Mr. Fleming with other debts for collection. The painters are now in New York. 'I went to see Mr. De Young about it,' said Mr. Fleming yesterday. 'He said he did not agree to pay for the picture. He thought the advertisement was sufficient compensation for the artists. He gave them a couple of sittings and a photograph. »On the other hand, the artists say he agreed to pay for the picture, so there you are.' Mr. Fleming showed a letter from his clients referring to the collections and adding sadly: 'I hope to hear that you are making good progress with our hard cases.' The attorney has had a variety of suggestions made to him in the line of ways and means to realize on the picture for his clients. One of these is to put up the work of art for raffle as 'The Portrait of a Candidate for the United States Senate.' A druggist who keeps a case of rattlesnakes in his window to draw the curious wanted the picture to increase the attractions under the label: THE PORTRAIT THAT DE YOUNG WOULD NOT PAY FOR. A better suggestion is that Mr. De Young buy the picture and send it to Truesdell to hang in his cell to cheer his lonely hours. It would not be out of place in a rogues' gallery.' *The San Francisco Examiner*, 15. 5. 1896, str. 16, "FIVE CENT'S WORTH OF A STATESMAN. The Midwinter Fair Portrait of M. H. de Young Put Up for a Raffle Because the General Will Not Pay For It.": 'Portrait of a statesman, five cents. Mr. de Young, life size, with a poetic faraway gaze in his fine eyes, the idealized De Young, safely to be recommended to any one in search of an ideal man—behold the statesman. Now amidst the sometimes sordid and sometimes picturesque or grotesque surroundings of an auction room sits the portrait of this rising young journalist, backed up against somebody's old bedstead, flanked by a weary clock, a heap of medicine bottles, a cuspidor past its usefulness, potboilers in variety and a stuffed Woggly bird from the Ghinko tree. It is enough to make the portrait weep bitter tears to be made to associate with junk. Mr. de Young will not pay for his picture, and because republics are ungratefull it is offered for a raffle. J. L. Molley of Alameda, who is the more or less lucky owner of the work of art, invites the newsboys and other aspiring youth of San Francisco to take chances with their nickles. Imagine the opportunity of securing the picture of a possible Cabinet Minister, an impossible United States Senator, the representative of a grand old party in its National Council, the »fare« friend of Mr. Huntington and the bandit chief of the Midwinter Fair. Poetry, romance, statesmanship and boodie – all for five cents, as an example to youth of a man who knows how to help himself to anything lying around loose. Shortly this noble picture will be removed from its present uneengenal surroundings and transferred to the proud eminence of a taller's window while the raffle is being made and the nickles of Mr. de Young's admirers flow in. It has a grand, gold frame. The picture is the work of those noted artists in pastel, Fekonja and Santner, and it measures six feet by four. Mr. de Young sits in a dreamy attitude, with his mantle thrown with careless grace over the back of his chair. Mr. de Young graciously accorded sittings to the artists and then had the picture hung on the line in a central place in the Midwinter Fair among the other celebrities whose portraits be honored by associatship – on an inferior plane – with his own. Why Mr. de Young refused to pay for the picture after he had deemed it worthy of so much honor is not very clear. A careless expression of his may throw some light on the subject. 'Them fellows,' he is reported to have said, 'got advertising enough by being allowed to paint me and having the picture exhibited at the fair.' Mr. de Young no doubt felt that he had conferred an obligation by his gracious consent to sit. As in older countries tradesmen are proud to proclaim themselves the favored of royalty, as, for instance, 'tailor to his Royal Highness the Prince of Wales,' so did Mr. de Young count it honor sufficient to these struggling artists to be allowed to advertise themselves as approved by so noted a patron of the arts. Perhaps he felt that it would be a nice thing for the artists to present the picture to him. It is unfortunate, because it is San Francisco's loss. There can be little doubt that had the artists presented the picture to Mr. de Young he would in turn have given it to the Park Museum. It is true there are chromos aplenty now in that treasury of the arts, but can San Francisco have too much of Mr. de Young? This is a question that should be pondered over. It is not for hasty reply. Perhaps Mr. Spreckela might pay five cents for the picture to turn it to the wall.'

Nahajališče: Fine Arts Museum of San Francisco, ZDA.

Razstave: 1894 – Midwinter Fair 1894, San Francisco, ZDA.

26. *Portret Solomona G. Gumpa*

1894, pastel, povečana fotografija, 67,6 x 54,3 cm,
sign. d. nad ramo: Fekonja – Santner 1894, Fine Arts
Museum of San Francisco, akc. št. 15291.

El. viri: <https://art.famsf.org/fekonja-santner/portrait-solomon-g-gump-51291> (12. 8. 2022).

Periodika: *San Francisco Chronicle*, 22. 11. 1897, str. 10,
"INTERESTING DONATIONS TO THE PARK
MUSEUM": '.../ John L. Bardwell, San Francisco –
Large portrait (pastel) of M. H. de Young, painted by Fe-
konja Santner (Russian artist), at the World's Columbian Exposition at Chicago, 1894. /.../.'

Nahajališče: Fine Arts Museum of San Francisco, ZDA.

27. *Skupinski portreti Simoničevih hčera Olge, Vere in Nade*

1895, olje na les,
sign. d. na spodnjem robu ušesa palette: pinx: Rom. Feko-
nja New York 1885.

Lit.: neobjavljeno.

Viri: Fekonjevo pismo dr. Francu Simoniču z dne 10. 11.
1895 (Priloga 11).

Nahajališče: zasebna last, Avstralija.

28. *Portret dr. Franja Rosine*

1897, o. pl., 79,3 x 66 cm,
sign. d. sp.: Rom. Fekonja / pinx: 1897.,
PMM, inv. št. N. 011804.

Lit.: Brojan, *Dr. Franjo Rosina*, str. 32.

Nahajališče: Pokrajinski muzej Maribor.

Foto: T. Jeseničnik

29. *Portreti otrok gospe Seršen*

1897.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ujčič, Poskus, str. 237.

Nahajališče: neznano.

30. *Portret Ignacija Hauptmanna*

1898, o. pl., 79,6 x 65,6 cm,
sign. l. sp.: Roman Fekonja pinx 1898.

Lit.: Ujčič, *Skupina*, s. p.; Ujčič, Poskus, str. 237.

Nahajališče: neznano, leta 1964 je bil portret v lasti Barbare Stajnko, Ljubljana.

Razstave: 1964 – *Skupina »izgubljenih« prleških umetnikov. Roman Fekonja, Jožef Ajlec, Franc Košar, Ivan Žabota*, Umetno-
stna galerija, Maribor.

31. *Portret poročnika Lieberja v uniformi*

1898, o. pl., 79 x 65,5 cm,
Neue Galerie Graz, inv. št. I/1936.

El. viri: <https://www.museum-joanneum.at/neue-galerie-graz/ausstellungen/ausstellungen/rundgang-wer-bist-du/raum-03/leutnant-lieber-in-uniform-kaethe-li-eber> (12. 8. 2022).

Nahajališče: Neue Galerie Graz, Avstrija.

32. *Portret Käthe Lieber*

1898, o. pl., 79 x 65,5 cm,
Neue Galerie Graz, inv. št. I/1935.

El. viri: <https://www.museum-joanneum.at/neue-galerie-graz/ausstellungen/ausstellungen/rundgang-wer-bist-du/raum-03/leutnant-lieber-in-uniform-kaethe-lieber> (12. 8. 2022).

Nahajališče: Neue Galerie Graz, Avstrija.

33. *Sv. Mohor in Fortunat (Ciril in Metod?)*

1898, o. pl.,
Ljutomer, ž. c. sv. Janeza Krstnika, sign. d. sp.: Roman Fekonja / pinxit 1898,
Ljutomer,
ž. c. sv. Janeza Krstnika.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ciglenečki, Jožef Digl, str. 371 in op. 37.

Nahajališče: atika stranskega oltarja Rožnenske M. B. v severni stranski ladji ž. c. sv. Janeza Krstnika v Ljutomeru.

Foto: B. Vnuk

34. *Portret gospe Seršen*

1899.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ujčič, Poskus, str. 237.

Nahajališče: neznano.

35. *Portret Marije Sušen*

1899, o. pl., 74 x 60,5 cm,
Umetnostna galerija Maribor, inv. št. 1375/S.

Lit.: Ilich Klančnik, Fekonja, Roman, str. 18.

El. viri: <http://museums.si/sl-si/Domov/Zbirke/Predmet?id=29279> (28. 10. 2022).

Nahajališče: Umetnostna galerija Maribor.

Foto: D. Švarc

36. *Smrt sv. Jožefa*

1899, o. pl., 210 x 150 cm,
sign. l. sp.: Roman Fekonja pinx: 1899, Ljutomer,
ž. c. sv. Janeza Krstnika.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Stele, *Konservatorski zapiski*, str. 21, zv. CXV; Ujčič, Poskus, str. 237 in op. 14; Ilich Klančnik, Fekonja, Roman, str. 18; Ciglenečki, Jožef Digl, str. 371 in op. 37, 38, 42.

Nahajališče: stranski oltar sv. Jožefa v južni stranski ladji ž. c. sv. Janeza Krstnika v Ljutomeru.

Foto: B. Vnuk

37. *Portret M. Čagrana*

1900.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ujčič, Poskus, str. 237.

Nahajališče: neznano.

38. *Portret Fr. Severja z ženo*

1900.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ujčič, Poskus, str. 237.

Nahajališče: neznano.

39. *Portret Žinka*

1900.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Ujčič, Poskus, str. 237.**Nahajališče:** neznano.40. *Sv. Frančišek Serafinski*

1900, o. pl.

Lit.: Cankar, geslo »Fekonja, Roman« (SBL); Stele, *Konservatorski zapiski*, str. 21, zv. CXV; Ujčič, Poskus, str. 237 in op. 14; Ilich Klančnik, Fekonja, Roman, str. 18.**Nahajališče:** neznano, nekoč ž. c. sv. Janeza Krstnika v Ljutomeru.41. *Dvojni portret otrok*

1901, o. pl.

Periodika: *Glas naroda*, 7. 12. 1901, str. 3, »Drobnosti«: »Domač umetnik gosp. Roman Fekonja, slikar, je te dni izvršil lepo sliko dveh otrok in za primerno nizko ceno. Sliko je pri nas videti in našega umetnika priporočamo vsakomu najtopleje, ker izdeluje v oljnatih barvah in na druge načine res umotvore. Gosp. Roman Fekonja je doma iz Spodnje Štajerske in deluje v znamenitem atelierju na 5. Ave. v New Yorku.«**Nahajališče:** neznano.42. *Portret Franka Sakserja*

1902, o. pl.

Periodika: *Glas naroda*, 27. 12. 1902, str. 3, »Drobnosti«: »Koledar »Glas naroda« pričenmo razpošiljati drugi teden; to naznamo na obilo vprašanj in naročil. Stenski Koledar dobe vsi naročniki našega lista v nagrado in ga razpošljemo po novem letu. Barvana slika je fotografija g. Fr. Sakserja in je originalno sliko napravil z oljnatimi barvami naš rojak umetnik Roman Fekonja v New Yorku.«**Nahajališče:** neznano.43. *Portret Alojza Česarja*

1906, o. pl.

Periodika: *Amerikanski Slovenec*, 16. 2. 1906, str. 5, »Brooklyn, N. Y., 2. febr.«: »K dodatku zadnjega dopisa v Amerikanskem Slovencu, tikajočega se društva sv. Jožefa št. 57. v Brooklynu, N. Y., sporočam tem potom društveno izvestje, prečitano pri generalni seji dne 7. januarja 1906 in sicer kakor sledi: /.../ Da je društvo pretečeno leto tako dobro napredovalo, najsi bode v številu članov, kakor tudi v finančnem oziru, gre v prvi vrsti zahvala našemu vsem članom toli priljubljenemu predsedniku gosp. Anton Burgar-ju, kakor izvanredni požrtvovalnosti I. tajnika gosp. Alojz Česar-ja, kateri že od začetka ko je bilo ustanovljeno društvo, deluje brezplačno in požrtvovalno njegov posel, radi česar je dobil popolno zaupnost in naklonjenost vseh članov. Da se mu je pa društvo hvaležno izkazalo za njegove zasluge, je pri redni mesečni seji meseca septembra sklenilo, da se mu za njegovo delovanje pri društvu, podeli oljnata slika, predstavljajoča njegovo osebo. /.../« *Amerikanski Slovenec*, 23. 2. 1906, str. 5, »Brooklyn, N. Y., 2. febr. (Konec.)«: »Društvo je naročilo dotično sliko pri rojaku – slovečemu slikarju – g. Roman Fekonja, katerega delo je društvo vsestranski odobraval. Pri glavni seji meseca januarja je dotično sliko podaril g. predsednik v imenu društva s častnim govorom I. tajniku za njegovo neumorno delovanje pretečena 4 leta. /.../ Na to se je g. Alojz Česar z res prekrasnimi besedami zahvalil za iznenadno, tako krasno spominsko darilo /.../. Rojakom Slovencem pa se priporoča g. Roman Fekonja, stanujoč na 146 W. 10th St., New York, N. Y., kateri je v resnici slikar-umetnik kar dokazujejo pač njegova dela, katera je že na več naročil krasno izvršil. /.../«**Nahajališče:** neznano, leta 1906 je bil portret podarjen Alojzu Česarju.44. *Portret novomašnika Alojzija Breznika*

1906.

Periodika: *Glas naroda*, 18. 6. 1906, str. 1, »Slovenska slovesnost v New Yorku. Na 72. ulici v cerkvi sv. Janeza Nepomuka pel novo mašo rojak rev. Alojzij Blaznik«, in *Amerikanski Slovenec*, 22. 6. 1906, str. 1, »G. N., New York, 18. jun.«: »/.../ Mr. Jos. Rems je izročil novomašniku krasno zlato uro z verižico in izročil njegovo sliko, ktero je mojsterski naslikal naš umetnik Mr. Roman Fekonja. /.../« *Amerikanski Slovenec*, 8. 7. 1906, str. 2, »Udeležnik, New York, 21. jun.«: »/.../ G. Jos. Rems mu je zatem v imenu odbora in vseh navzočih izročil lepo zlato uro z verižico s primernim nagovorom, ura ima napis: 'V spomin! Slovenci iz Greater New York, 17. junija 1906.' izdelan doprni portret (sliko) z lepim okvirom, katero je dovršil naš občeznani akademični slikar in štajerski rojak Roman Fekonja, v New Yorku. /.../«**Nahajališče:** neznano, leta 1906 je bil slika podarjena Alojziju Brezniku.

45. *Nakup otoka Manhattan (The Manhattan Purchase)*

1906, o. pl., 67,3 x 100,3 cm,
sign. d. sp.: Roman Fekonja 1906.

Lit.: <https://www.newnetherlandinstitute.org/history-and-heritage/additional-resources/illustrating-the-manhattan-purchase/> (stanje 13. 9. 2022).

El. viri: https://www.liveauctioneers.com/item/93681-675_roman-fekonja-american-1868-1910 (13. 9. 2021): "Description Oil on Canvas. "Selling of Manhattan".

1906. Signed and dated lower right. From a Connecticut collection. - Dimensions: 27" high x 41" wide Condition As/is. Craquelure. Old repairs." https://www.liveauctioneers.com/item/112275005_new-york-city-roman-fekonja-artist-painting-of-the (13. 9. 2022): "Description (NEW YORK CITY.) Roman Fekonja, artist. Painting of the Manhattan Purchase. Oil on canvas, 26½ x 39½ inches to sight, framed; some craquelure, a few areas of restoration, laid down on board; signed and dated at lower right.[New York], 1906 A dramatic imagining of the famed purchase of Manhattan Island by Peter Minuit for \$24 worth of trinkets. Minuit and his men are here seen displaying a chest full of beads, textiles, and metal goods in negotiation with a group of American Indians; a deed is ready to be signed in Minuit's left hand. The source image appears to be another painting by Alfred Fredericks, which was popularized in a 1902 engraving. See Peter A. Douglas, "Illustrating the Manhattan Purchase." The artist Roman Fekonja (1869-1910) arrived in the United States from the Austrian Empire in 1892. He made his residence in Manhattan, working mostly as a portrait painter, and became an American citizen in March 1906. That same year he completed this painting, an immigrant artist's affectionate tribute to his adopted city's founding legend."

Nahajališče: neznano, zasebna last, ZDA, slika je bila naprodaj na spletu leta 2020 (Clarke Auction Gallery, Larchmont, NY, ZDA) in leta 2021 (Swann Auction Galleries, New York, NY, ZDA).

46. *Pennova pogodba z Indijanci v Shackamaxonu (William Penn Treaty at Shackamaxon)*

1908, o. pl., 45,7 x 71,1 cm,
sign.: Rom. Fekonja 1908 / pinxt.

El. viri: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roman_Fekonja_-_Native_American_Treaty.jpg (12.8.2022); <https://picclick.com/Native-American-Treaty-oil-Painting-of-William-Penn-183478936692.html> (12. 8. 2022); https://www.liveauctioneers.com/item/49164442_roman-fekonja-oil-canvas-penn-s-treaty-philadelphia

(13. 9. 2022): »ROMAN FEKONJA OIL CANVAS PENN'S TREATY PHILADELPHIA: Roman Fekonja (1876 – 1910, Slovenia, Estonia, America) oil on canvas dated 1908, depicting the signing of Penn's Treaty. Bearing similarities to Benjamin West's 'Treaty with the Indians,' 1771/72 as well as drawing inspiration from an image illustrating the cover of The Daily Graphic, New York 1882 which illustrated the event for the centennial, signed ROM FEKONJA 1908 PINXT, canvas 18"h x 28"l, likely the original but over painted frame 23.5"h x 33.5"l. **Condition** 6 small repairs verso, largest: 2"h x 1.125"w."; https://www.liveauctioneers.com/item/50383062_roman-fekonja-oil-canvas-after-penn-s-treaty (13. 9. 2022): "IMPORTANT ROMAN FEKONJA OIL CANVAS PENN'S TREATY PHILADELPHIA Roman Fekonja (1868 – 1910, Slovenia, Estonia, America) oil on canvas dated 1908, depicting the signing of Penn's Treaty with the Indians at Shackamaxon. Signed on the face: ROM FEKONJA 1908 PINXT, canvas 18"h x 28"l, is housed in what we believe to be the original frame which has been over-painted and measures: 23.5"h x 33.5"l. In addition to illustrating one of the most important, undocumented events in American History- one which the author Voltaire, called "... the only treaty never sworn to and never broken," Fekonja also created his masterpiece by referencing the most important image of the event ever created. This painting bears noted similarities in subject matter and composition with Benjamin West's painting Penn's 'Treaty with the Indians at Shackamaxon' also known as 'Penn's Treaty with the Indians,' (painted in 1771/72 and located at the Pennsylvania Academy of Fine Arts, Philadelphia). He also pulled inspiration from an image illustrating the cover of The Daily Graphic, New York, October 1882 which illustrated the event for the Penn bi-centennial (a copy of which can be seen in the last photograph; this image was pulled offline and this listing does not include the cover of the Daily Graphic). BIOGRAPHY: Roman Fekonja (1868 - 1910, Slovenia, Estonia, America) was a well-known portrait painter of the fashionably wealthy aristocracy in Europe and the simply wealthy and fashionable in the United States. He completed his artistic studies at the Vienna Academy and in 1892 made the first of at least two sojourns to America where he stayed in New York with Mr. and Mrs. Edward Schussler, the latter being his sister. He also lived in San Francisco, California where he continued to receive portrait commissions. His studio appears to have been destroyed in a fire after which he moved again to New York. This may account for the relative scarcity of his artwork. His work can be found in the permanent collections of the Fine Arts Museum of San Francisco and the Umetnostna galerija Maribor, Slovenia. **Condition** 6 small repairs verso, largest: 2"h x 1.125"w."

Nahajališče: neznano, zasebna last, ZDA, slika je bila naprodaj na spletu leta 2017 (Rare-Era / SellAndBidWell.com, Tarpon Springs, FL, ZDA).

47. *Cortlandt Street v New Yorku*
1908.

Periodika: *Glas naroda*, 5. 1. 1909, str. 1, »Lep stenski koledar«: »V par dnevih pričnemo razpošiljati vsem cenjenim naročnikom lep stenski koledar. Koledar je v raznih barvah tiskan in predstavlja spodnji del Cortlandt Streeta s poslopjem, v katerem se nahaja sedaj 'Glas naroda', Frank Sakser Co., ter upravnništvo in uredništvo 'Hrvatskoga Svijeta'. Koledar je lepo litografično delo. Prvotno sliko je napravil naš rojak akademični slikar Mr. Roman Fekonja.«

Glas naroda, 9. 1. 1909, str. 1, »Stenski koledar«: »/.../ tvrdka Frank Sakser Co. in 'Glas naroda' smo prvim tisočim naročnikov našega lista že razposlali. Ostalim cenjenim naročnikom ga odpošljemo v ponedeljek in torek. Kakor smo že sporočili, prekaša letošnji koledar vse svoje prednike, kajti slika predočuje naše poslopje in konec Cortlandt St. v New Yorku. Sliko je izvršil v krasnih barvah slovenski umetnik, akademični slikar Roman Fekonja. Uredništvo.«; *Glas naroda*, 12. 1. 1909, str. 1, »Stenski koledar«: »/.../ tvrdka Frank Sakser Co. in 'Glas naroda' smo prvim tisočim naročnikov našega lista že razposlali. Ostalim cenjenim naročnikom ga odpošljemo v ponedeljek in torek. Kakor smo že sporočili, prekaša letošnji koledar vse svoje prednike, kajti slika predočuje naše poslopje in konec Cortlandt St. v New Yorku. Sliko je izvršil v krasnih barvah slovenski umetnik, akademični slikar Roman Fekonja. Uredništvo.«

Objava: HEMMINGGS 2012, str. 16 sl. 17 (razglednica); gl. tudi <http://ljublana-kps.zrc-sazu.si/13B.html> (2. 9. 2022).

Nahajališče: neznano (slika je znana le po razglednici).

48. *Kristus na Oljski gori*

1908, o. pl.

Periodika: *Glas naroda*, 10. 9. 1908, str. 1, »Krasna slika slikarja Romana Fekonje«: »Mr. Roman Fekonja, akademični slikar in vrl Slovenec, je naslikal krasno sliko 'Kristus na Oljskej gori'. Slika je oljnobarvana in je res pravo mojstrsko delo. Isto sliko je kupila Mrs. Sakserjeva v New Yorku. Mr. Fekonjo pa vsakemu rodoljubi z najboljšo vestjo priporočamo kot strokovnjaka v slikanju. Mož je dovršil slikarsko akademijo in je umetnik, ne pa kak akademični slepar, kakor je ljubljanski 'Slovenec' pred leti pisal o nekem slikarju, ki ima sedaj v tej deželi velik jezik, kakor ga je imel nekaj na Slovenskem, kjer je marsikoga nalimal. Pravi umetniki ne znajo delati reklame in žive vedno bolj v pomanjkanju; navadni mazači pa se hlinijo in delajo reklamo, ker drugače nikogar ne ulove, da ga 'nafarbajo'.« *Slovenec*, 26. 9. 1908, str. 8, »Slovenski akademični slikar v Ameriki«: »V New Yorku je g. Roman Fekonja, akademični slikar in vrl Slovenec, naslikal krasno sliko 'Kristus na Oljski gori'. Slika je oljnobarvana in je res pravo mojstrsko delo. G. Fekonja je dovršil slikarska akademija v Gradcu.«

Nahajališče: neznano, sliko je leta 1908 kupila gospa Sakser iz New Yorka.

49. *Portret starejše žene z zlato broško*

1909, o. pl., 64 x 54 cm,

sign. d. sp.: ROM. FEKONJA 1909 / PINX, Medobčinski muzej Kamnik, inv. št. 10009 (stara inv. št. K 10).

Lit.: Lesar, Starejša slikarska zbirka, str. 86–87 (portretiral je več žensk iz znane industrijske družine Ladstätter iz Domžal).

Nahajališče: Medobčinski muzej Kamnik.

Provenienca: zapuščina družine Ladstätter iz Domžal, FZC, 1962 dodeljeno Muzeju Kamnik.

50. *Franciškanci »rihtarja bijejo«*

1909, o. pl., 122 x 62 cm.

Periodika: *Amerikanski Slovenec*, 17. 12. 1909, str. 2, »Mihael Hočevar, Joliet, Ill., 15. dec.«: »G. Janko Ogulin, naš napredni trgovec, je postal pokrovitelj slovenske umetnosti v Ameriki. Te dni je prejel iz New Yorka veliko krasno sliko, delo znanega slovenskega slikarja Romana Fekonje, ki živi v metropoli ob Hudsonu. Slika, v velikosti 4x2 ½ čevlja, predstavlja skupino častitljivih očetov frančiškanov, ki si po trdem duševnem delu iščejo kratkega razvedrila v nedolžni igri, pri kateri 'rihtarja bijejo', kakor se pravi po domače. Živobarvna slika je izredno plastična, polna fines v harmonični celotnosti, res pravi umotvor po tehniki in umetniški dovršenosti ter dela vso čast g. slikarju. G. Ogulinu je pa čestitati, da si je omislil za svoje stanovanje tako krasen kinč.«; *Glas naroda*, 6. 8. 1910, str. 2, »Dopis. New York City«: »Cenjeno uredništvo: - 'Glas naroda' je sicer že poročal med slovenskimi novicami, da je nepričakovane smrti naš rojak akademični slikar g. Roman Fekonja. - /.../ Zadnje njegovo delo je pobudilo ne samo med nami Slovenci ampak tudi med drugimi narodnostmi veliko senzacijo. Vstvaril je sliko, ki jej menda ni para v tem genre-ju. Očetje frančiškani se bijejo na samostanskem dvorišču, 'kozla'. Vse poteze so tako markantne in plastične, da se gledalcu zdi, da gleda pristno samostansko življenje... Pisma ni pustil in poslovil se ni od nikogar. - Oproščamo mu, 'strta srca' ne govore in ne tožijo, vtihnil je naš Roman in legel v grob! 'Slavec' bode žaloval za njem in spomin njegov ne ugasne v naših srcih! - Zemlja, ktera Te krije, Romane, ni domača, vendar pa bodi Ti lahka in večni

sanak Tvoj bodi sladek! Za ,Slavca': Ivan Adamič, tajnik.«

Nahajališče: neznano, leta 1909 je bila slika v posesti Janka Ogulina, Joliet, Illinois, ZDA.

51. *Kamniške planine*

1910, o. pl.

Periodika: *Glas naroda*, 9. 4. 1910, str. 2, »Iz urada osrednje Ciril-Metodove podružnice št. 1 v New Yorku«: »/.../ Izžrebana bode tudi krasna izvirna slika ,Kamniške planine', kojo je mojstrsko izvršil naš znani umetnik in rojak Roman Fekonja. /.../.«; *Glas naroda*, 28. 4. 1910, str. 1, »Slovenske novice«: »/.../ Izžrebala se bode tudi lepa oljnata slika ,Kamniške planine' našega rojaka akadem. slikarja Roman Fekonja.« *Glas naroda*, 3. 5. 1910, str. 2, »Dopisi. New York City«: »/.../ Med dobitki je bila tudi slika ,Kamniške planine', katero je naslikal naš akademični slikar Roman Fekonja. /.../.«

Nahajališče: neznano.

ISSN 0023-4923 (tiskana izdaja)
ISSN 2670-6865 (spletna izdaja)
UDK 94(497.4)